

Till
Kommunstyrelsen

Uppföljning av budget 2016 – Tertiärrapport 2 med delårsbokslut per den 31 augusti 2016

Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad 2016, dnr
189-1422/2016

Uppföljning Stockholms stads miljöprogram 2012-2015, dnr 134-
1393/2016

Förlikningsavtal avseende avtal om driften av Vintertullens vård-
och omsorgsboende, dnr 125-2153/2011

Uppföljning av stadens Lex Sarah - rapportering för år 2015, dnr
150-1129/2016

Kulturhus i Slakthusområdet, dnr 328-868/2013, motion från Maria
Östberg Svanelind (S)

FUT – Lägesrapport över arbetet med felaktiga utbetalningar och
bidragsbrott, rapport från socialnämnden, dnr 159-615/2016

Samarbetsavtal avseende Openlab, dnr 430-1487/2016

Vision Järva 2030, dnr 319-2070/2008

Vision Söderort 2030, dnr 302-838/2009

Vision Hässelby-Vällingby 2030, dnr 336-166/2012

Strategisk inriktning för företagsområden, dnr 132-1049/2015

Boendelösningar för kommunmottagna nyanlända, dnr 159-
1441/2016

Revidering av reglemente för socialnämnden, dnr 159-1134/2016.

Stadsledningskontorets förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Delårsbokslut per den 31 augusti 2016 för Stockholms stad godkänns.
2. Förändring av indikatorer, årsmål eller ansvarig nämnd/bolag godkänns enligt bilaga 3 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
3. För 2016 ska utdelningen från koncernen Stockholms Stadshus AB uppgå till 500 mnkr med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande. Stockholms Stadshus AB uppmanas att sammankalla extra bolagsstämma i enlighet med detta beslut.
4. Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad, dnr 189-1422/2016, inklusive däri angivna ramar för total extern upplåning och intern utlåning till och borgensåtagande för bolagen samt utlåning till stadens slutna redovisningsenheter fastställs enligt bilaga 7 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
5. Förändringarna i ersättningsnivåerna för insatsen korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt LSS godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
6. Fördelning av statsbidrag till stadsdelsnämnderna för stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården enligt bilaga 1 godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
7. Föreslå att Handelshögskolan, inom ramen för stadens befintliga bidrag, återinrättar professuren med inriktning ekonomistyrning med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
8. Uppföljning Stockholms stads miljöprogram 2012-2015, dnr 134-1393/2016, godkänns enligt bilaga 8 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

9. Uppföljning av stadens Lex Sarah - rapportering för år 2015, dnr 150-1129/2016 godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
10. Motionen ”Kulturhus i Slakthusområdet”, dnr 328-868/2013 från Maria Östberg Svanelind (S) anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
11. Ansvaret för Skolplattform Stockholm överförs från utbildningsnämnden till kommunstyrelsen m m samt att projekten Skolplattform och Gemensam service IT 2.0 där organiseras i ett förvaltningsövergripande program. Finansiering sker genom disposition av de i eget kapital särskilt reserverade medlen för verksamhetsutveckling med it.
12. Ansvaret för förvaltningsorganisationen med avseende på avtalsförvaltning och it-nära förvaltning av Skolplattform Stockholm och Gemensam service IT 2.0, inklusive erforderliga licensavtal samt ansvaret för framtida uppbyggnad/förstärkning av avtals- och it-nära förvaltningsorganisation för Skolplattform och Gemensam service IT 2.0 överförs från utbildningsnämnden till kommunstyrelsen m m. Kommunstyrelsen m m fakturerar under 2016 utbildningsnämnden för de kostnader som den denna överförda förvaltningsorganisation innebär. Finansiering av kostnaderna för 2017 hanteras i samband med ärendet Avstämning av mål och budget för 2017.
13. Arkivansvaret för öppna ärenden och dess handlingar inom projektet Skolplattform Stockholm överförs från utbildningsnämnden till kommunstyrelsen.
14. Socialnämndens rapport ”Lägesrapport över arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott”, dnr 159-615/2016, godkänns.
15. Trafiknämnden medges förhandsbesked om budgetjustering för genomförande av projekt med energibesparande armaturutbyte för gatubelysningen under 2017 och 2018 med 48,0 mnkr. Utgifterna för kommande år behandlas i kommunfullmäktiges budget för 2017 och 2018.

16. Samarbetsavtal avseende Openlab, dnr 430-1487/2016, godkänns med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.
17. Styrdokumentet Vision 2040 (dnr 119-1401/2015, 025-634/2014), beslut om kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm i Budget 2015, social investeringsfond (dnr 173-968/2015) samt Riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete (dnr 171-1405/2015, 319-858/2014) ersätter Vision Järva 2030 (dnr 319-2070/2008/2009:46), Vision Söderort 2030 (dnr 302-838/2009/2010:40) och Vision Hässelby-Vällingby 2030 (dnr 336-1667/2012).
18. Förlikningsavtal avseende driften av Vintertullens vård- och omsorgsboende – Kropp och själ med omtanke i Helsingborg (Kosmo), dnr 125-2153/2011, godkänns.
19. Kommunstyrelsen ska, i samarbete med socialnämnden, genomföra informationsinsatser för att uppmuntra allmänheten att hyra ut privata lägenheter eller rum.
20. Socialnämnden ska hantera inhyrning och uthyrning av privatbostäder.
21. Servicenämnden ska hantera den initiala kontakten och informationen till intresserade privatpersoner.
22. Servicenämnden ska ansvara för administration kring uthyrningen.
23. Socialnämnden ska genomföra upphandling av vandrarhems- eller hotellboende.
24. Socialnämnden ska inrätta och driva tillfälliga boendeplatser i form av större kollektiva boenden.
25. Socialnämnden och servicenämnden ska uppskatta kostnaderna för åtgärderna i sina respektive verksamhetsplaner.
26. Socialnämnden ska fatta beslut om ekonomiskt bistånd i de fall där kompletterande ekonomiskt bistånd behövs för att täcka boendekostnaderna för kommunmottagna flyktingar.

27. Lägesredovisning, ”Strategisk inriktning för företagsområden”, från Stockholm Business Region AB godkänns.
28. Revidering av reglemente för socialnämnden, dnr 159-1134/2016, godkänns.

Kommunstyrelsen beslutar för egen del följande.

1. Tertialrapport 2 för 2016 för Stockholms stad godkänns.
2. Nämnderna medges budgetjustering för ökade nettokostnader med 172,5 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov* i 2016 års budget.
3. Nämnderna medges budgetjustering för ökade nettokostnader för prestationsförändringar med 208,5 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar* i 2016 års budget.
4. Nämnderna medges budgetjustering för minskade investeringsutgifter med 46,1 mnkr. Finansiering sker ur *Central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2016 års budget.
5. Nämnderna medges budgetjustering för ökade nettokostnader med 30,7 mnkr. Finansieringen sker genom att omfördela för ändamålet budgeterade medel under Kommunstyrelsen m.m. i 2016 års budget.
6. Nämnderna medges stimulansbidrag med 73,9 mnkr för inkomna ansökningar för utbyggnad av förskolelokaler, under förutsättning av att kraven enligt fastställda anvisningar för stimulansbidrag uppfylls. Beslut om beviljade stimulansbidrag för utbyggnad av förskolelokaler gäller tidsbegränsat till och med år 2016.
7. Nämndernas budgetar justeras för ökade kostnader och intäkter med 581,0 mnkr för redovisade omslutningsförändringar samt för övriga omfördelningar och justeringar enligt bilaga 1 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

8. Utöver vad som framgår ovan avslås övriga framställningar i tertialrapport 2 från nämnderna.

Ingela Lindh
Stadsdirektör

Staffan Moberg
Ekonomidirektör

Bilagor

1. Av nämnderna begärda och av stadsledningskontoret avstyrkta/tillstyrkta budgetjusteringar samt av nämnderna redovisade omslutningsförändringar
2. Resultatprognos och prognos på investeringsplan
3. Förändring av kommunfullmäktiges indikatorer, målvärden med mera
4. Uppmaningar till stadens nämnder och anmodanden till stadens bolag
5. Nyckeltal
6. Särskilda satsningar för uppföljning 2016
7. Finanspolicy
8. Uppföljning Stockholms stads miljöprogram 2012-2015
9. Uppföljning av stadens Lex Sarah – rapportering för 2015
10. FUT Lägesrapport årsrapport 2015
11. Samarbetsavtal avseende Openlab
12. Revidering av reglemente för socialnämnden
13. Förlikningsavtal avseende avtal om driften av Vintertullens vård- och omsorgsboende

Sammanfattning

Det ekonomiska resultatet är det mått som tydligast sammanfattar stadens ekonomiska ställning. Helårsprognosen för 2016 års resultat för staden jämfört med budget visar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott på 1 924 mnkr.

Nämnderna har generellt en god budgethållning och redovisar efter resultatöverföring ett prognostiserat överskott jämfört med budget på 301 mnkr. Före resultatdispositioner prognostiseras en positiv budgetavvikelse om 261 mnkr. De nämnder som prognostiserar underskott 2016 ska vidta åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans.

Stadsledningskontoret bedömer att staden under 2016 kommer uppnå samtliga inriktningsmål. För bolagskoncernen Stockholms Stadshus AB görs bedömningen att kommunfullmäktiges inriktningsmål i huvudsak kommer att uppnås under 2016.

För flertalet områden stämmer nämndernas bedömningar väl med kommunfullmäktiges mål. Inom några nämnder uppmanas nämnderna att höja ambitionen, vidta åtgärder och se över sina målvärden för de indikatorer som inte ligger i paritet med kommunfullmäktiges årsmål. I bilaga 4 anges samtliga uppmaningar till stadens nämnder och anmodanden till stadens bolag.

Efter ianspråktagande av tidigare års avsättningar och periodens avsättningar uppgår periodens resultat för staden (förändring av eget kapital) till 3 875 mnkr (2 678). Realisationsvinster och försäljning av exploateringsfastigheter utgör den största delen av resultatet, 2 231 mnkr. Nämndernas resultat bidrar även till det positiva resultatet.

Periodens resultat efter skatter och finansiellt resultat för kommunkoncernen uppgår till 4 011 mnkr (2 638), efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning har räknats bort. I kommunkoncernens resultat ingår resultatet för staden, resultatet för koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för stadens övriga bolag som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB.

Koncernen Stockholms Stadshus AB:s samlade resultat efter finansiellt resultat uppgår till 1 380 mnkr (1 208). Periodens resultat

för koncernen Stockholms Stadshus AB består främst av en ökad omslutning för fastighetsbolagen och Stockholm Vatten AB, som givit ökade verksamhetsintäkter.

Ärendets beredning

Ärendet innehåller stadens tertialrapport 2 med delårsbokslut per 31 augusti 2016. Stadsledningskontoret och Stockholms Stadshus AB har analyserat samtliga nämnders respektive bolags tertialrapporter per den 31 augusti med delårsbokslut och helårsprognoser i förhållande till budget 2016.

Förvaltningsberättelse

Viktiga beslut och händelser under perioden

Viktiga beslut

- Stockholms miljöprogram 2016-2019 har godkänts
- Beslut om riktlinjer för stadens sociala investeringsfond och uppstartsarbetet inför de första projekten pågår
- Beslut om system för prova-på-studier för personer med ekonomiskt bistånd. Möjligheten ges under en testperiod om två år
- Strategi för genomförande av åtgärder inom Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm har godkänts
- Detaljplan för del av Norrmalm 3:43 m.fl., Nobel Center har antagits
- Beslut om Stockholms stads program för upphandling och inköp
- Gångplan för Stockholm har godkänts
- I juni tog äldrenämnden beslut om äldreboendeutredningen (ÄBO). Utredningen omfattar en nulägesbeskrivning och analys av boenden, behovsutveckling samt förslag som syftar till att tillgodose behovet av bostäder för äldre.
- Under årets första tertial har utredningen om utveckling av hemtjänsten slutförts och en rapport med olika förslag har beslutats i äldrenämnden
- Parkeringsstrategi har antagits
- Beslut om organisation, förbundsordning, avsiktsförklaring och finansiering av samordningsförbundet Stockholms stad (FINSAM)

Viktiga händelser

- Ungefär 8 150 ungdomar fick sommarjobb i stadens bolag och förvaltningar vilket är fler än kommunfullmäktiges årsmål

- Till och med 31 augusti har stadsbyggnadsnämnden beslutat om 11 069 nya bostäder i start-PM och exploateringsnämnden har markanvisat 6 261 bostäder
- Stadsdelsnämnderna har tagit fram lokala utvecklingsprogram för att bidra till visionen om ett Stockholm för alla utifrån de lokala utmaningarna
- Stadens arbete med jämställdhetsintegrerad budgetprocess fortsätter och relevanta indikatorer kan nu analyseras utifrån kön
- Planering för mottagande av nyanlända med bland annat uppbyggnad av Intro Stockholm
- Planeringen av en pilotstudie kring kvalitetsmärkning av demenskompetens är klar och kommer att genomföras under hösten 2016 och våren 2017
- Inom Stockholms Trygghetsjour fortsätter arbetet med teknikskiftet från analog till digital larmkedja. Upphandling av digital larmmottagning pågår och utbytet av digitala trygghetslarm påbörjas under hösten 2016
- Stockholm arrangerade Eurovision Song Contest 2016

Omvärld och framtid

I Sverige mattades BNP-tillväxten av under det första halvåret 2016 efter en mycket stark utveckling 2015. Mycket tyder på att nedgången var tillfällig och att högkonjunkturen fortsätter. Investeringarna är på en hög nivå och sysselsättningen har utvecklats starkt med minskad arbetslöshet som följd. I sin augustiprognos prognostiserar Konjunkturinstitutet tillväxten för år 2016 till drygt 3 procent för att sedan dämpas till 2 procent år 2017. Tillväxten drivs både av hushållens konsumtion och av en starkare exportutveckling.

Stockholms befolkningsutveckling fortsätter om än i något lägre takt än tidigare. Vid halvårsskiftet 2016 uppgick stadens befolkning till 928 122 invånare. Det innebär en ökning på 4 606 invånare under det första halvåret 2016 varav större delen av ökningen (3 720 invånare) avser ett födelseöverskott. Samtidigt ökade Sveriges befolkning med 55 314 personer. Därmed stod Stockholms stad för cirka 8 procent av Sveriges totala befolkningsökning första halvåret 2016. Motsvarande andel år 2015 var 12 procent.

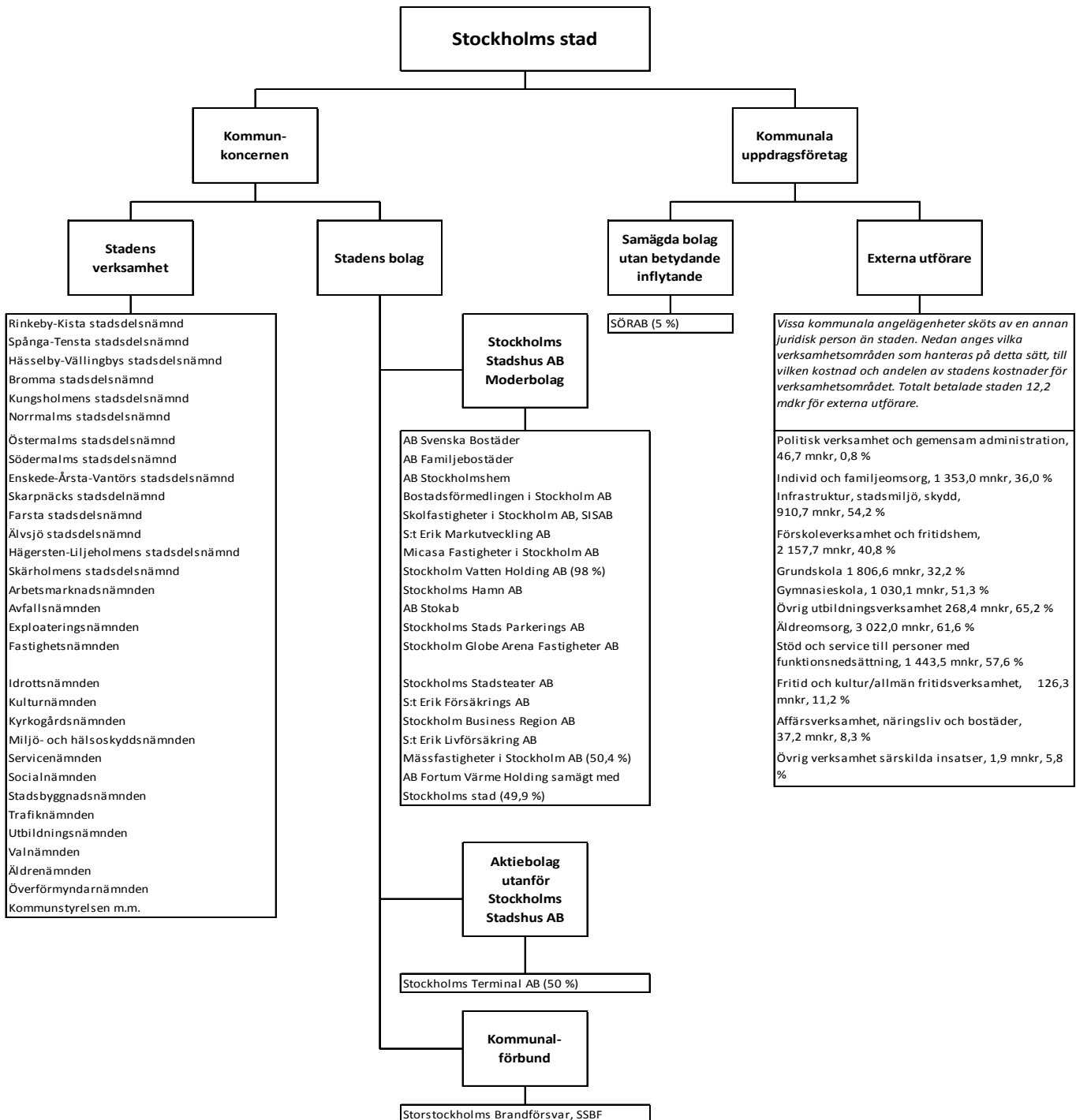
En stark konjunktur och den växande befolkningen i Stockholm påverkar arbetsmarknaden positivt. I Arbetsförmedlingens prognos för länets arbetsmarknad 2016-2017 väntas sysselsättningen i Stockholms län öka med 57 000 personer samtidigt som arbetslösheten väntas sjunka. Bäst bedöms utvecklingen bli för

byggverksamheten och delar av den privata tjänstenäringen. En utmaning är dock en den tudelade arbetsmarknaden. Många arbetsgivare upplever en ökad brist på arbetskraft samtidigt som arbetslösheten för vissa grupper är hög. Cirka tre av fyra inskrivna arbetslösa på arbetsförmedlingen tillhör en eller flera av de grupper som har en utsatt ställning på arbetsmarknaden och som bedöms löpa högre risk att hamna långa tider i arbetslöshet. Hit räknas arbetslösa som har högst förgymnasial utbildning, är födda utanför Europa, har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga eller är äldre (55-64 år). Bristande matchning på arbetsmarknaden bidrar till att sysselsättningsökningen mattas av nästa år. En hög andel sysselsatta behövs framöver för att klara det ökade trycket på offentligt finansierade tjänster från allt fler äldre och yngre i befolkningen.

Organisation och styrning

I figuren nedan illustreras de verksamheter som ingår i Stockholms stads samlade kommunala verksamhet per den 1 juli 2016. I redogörelsen klassificeras de juridiska personerna enligt:

- koncernföretag med bestämmande respektive betydande inflytande
- uppdragsföretag av typen andra samägda företag respektive kommunala entreprenader

Integrerat lednings- och styrsystem – ILS

Stadens styrmodell, integrerad ledning och styrning av verksamhet och ekonomi, benämns ILS. I budgeten för varje år fastställer kommunfullmäktige inriktningsmål, mål för verksamhetsområdena, indikatorer och aktiviteter. Indikatorerna mäter måluppfyllelsen och aktiviteterna ska bidra till att målen nås. Nämnderna och bolagsstyrelserna konkretiserar kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdena genom nämnd-/bolagsmål inom ram för beslutad budget.

Kommunstyrelsens uppsiktsplikt

Uppsiktsplikt innebär enligt kommunallagen att kommunstyrelsen ska leda och samordna förvaltningen av kommunens angelägenheter. Som ett led i uppsiktsplikten har kommunstyrelsen granskat nämndernas verksamhetsplaner inklusive väsentlighets- och riskanalyser för 2016. I de fall nämnderna hade angivit för låga årsmål för indikatorer uppmanades de att återkomma med mer ambitiösa värden i syfte att säkra uppfyllelsen av kommunfullmäktiges årsmål. Kommunstyrelsen har även granskat och lämnat återkoppling till nämnderna i samband med tertialrapport 1.

God ekonomisk hushållning och periodens måluppfyllelse

Kommunfullmäktige har i budget 2016 beslutat om följande fyra inriktningsmål:

- Ett Stockholm som håller samman
- Ett klimatsmart Stockholm
- Ett ekonomiskt hållbart Stockholm
- Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Kommunfullmäktiges inriktningsmål utgör ramen för stadens styrning av verksamheterna. Inriktningsmålen är verksamhetsövergripande och tydliggör vad som är viktigt att nämnder och bolag uppfyller. Tidsperspektivet är en mandatperiod. Uppfyllelsegraden av inriktningsmålen är en förutsättning för att god ekonomisk hushållning uppnås i staden.

Kommunfullmäktiges verksamhetsmål konkretiserar inriktningsmålen för de olika verksamheter som bedrivs i staden. Tidsperspektivet är flerårigt. Målbedömningen som görs ska därför ses som en bedömning av om staden är på rätt väg och i vilken grad det aktuella årsmålet för verksamhetsmålet uppnåtts under året.

För majoriteten av alla verksamhetsmål finns ett antal indikatorer och för varje indikator har satts ett årsmål. Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på en sammanvägning av de indikatorer som valts samt nämndernas analyser för respektive verksamhetsmål. Årsmål för indikatorerna sätts utifrån läge, förutsättningar och ambitionsnivå.

Utifrån indikatorernas utfall har en bedömning av kommunfullmäktiges verksamhetsmål gjorts och den samlade bedömningen är att staden kommer att uppfylla kraven för en god ekonomisk hushållning för helåret 2016.

Uppfyllelse av kommunfullmäktiges mål

I tabellen nedan illustreras den samlade bedömningen av hur nämnder och bolagsstyrelser prognostiserar sin måluppfyllelse för helår 2016 avseende kommunfullmäktiges inriktningsmål och mål för verksamhetsområdena. Mer detaljerade måltexter finns senare i ärendet.

KFs inriktningsmål/verksamhetsmål	Kommunkoncernens måluppfyllelse
1. Ett Stockholm som håller samman	Uppfyllt
1.1 Alla barn i Stockholm har goda och jämlika uppväxtvillkor	Delvis uppfyllt
1.2 Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla	Uppfyllt
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	Uppfyllt
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	Uppfyllt
1.5 Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla	Uppfyllt
1.6 Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande	Uppfyllt
1.7 Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet	Delvis uppfyllt
2. Ett klimatsmart Stockholm	Uppfyllt
2.1 Energianvändningen är hållbar	Uppfyllt
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	Uppfyllt
2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning	Uppfyllt
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva	Delvis uppfyllt
2.5 Stockholms miljö är giftfri	Uppfyllt
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	Uppfyllt
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	Uppfyllt
3.1 Stockholm är en världsledande kunskapsregion	Uppfyllt
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	Uppfyllt
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	Uppfyllt
3.4 I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet	Delvis uppfyllt
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	Uppfyllt
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm	Uppfyllt
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	Uppfyllt
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	Uppfyllt
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	Uppfyllt
4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention	Uppfyllt

4.5 Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld	Uppfyllt
4.6 Stockholm är en tillgänglig stad för alla	Uppfyllt
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande	Uppfyllt
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	Uppfyllt

Finansiella mål för staden

Staden har satt upp finansiella mål för att garantera en gynnsam ekonomisk utveckling över tid. Samtliga finansiella mål beräknas uppfyllas 2016.

Stadens nettokostnader i förhållande till skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning

Måttet fastställer att stadens verksamhetskostnader och intäkter i ett långsiktigt perspektiv inte får vara större än skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning. Ett enskilt år kan även finansnettot användas för att finansiera verksamhetens nettokostnader.

Verksamhetens nettokostnader utgör 97,3 procent av skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning. Inklusivt finansnettot utgör nettokostnaderna 93,5 procent. Målet är därmed uppfyllt på kort och lång sikt. Under den senaste femårsperioden har nettokostnadernas andel av skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning vid tertialboks slut ökat varje år från 93,8 procent 2012 till 97,3 procent 2016.

Soliditet

Soliditet mäter hur stor del av stadens tillgångar som är finansierade av eget kapital. Måttet räknas inklusive pensionsskulden, som enligt gällande regler delvis ligger utanför balansräkningen. Målet är att soliditeten långsiktigt inte ska understiga 34 procent. Ett enskilt år kan värdet sjunka till 30 procent. Soliditeten för perioden uppgår till 36,8 procent och målet är därmed uppfyllt. Soliditeten har de senaste fem åren på balansdagen vid tertialrapport tillfället legat stabilt på 36 procent. Årets värde är något högre och påverkas av att balansomslutningen är i stort sett oförändrad sedan årsskiftet samt att ansvarsförbindelsen nu minskar.

Kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnaderna

En ökad investeringsvolym innebär ökade driftkostnader i form av avskrivningar och ränta. För att bevaka att dessa kostnader inte tar en allt större del av stadens totala nettodriftkostnader har ett mål satts upp att dessa kostnader högst får utgöra 7 procent av stadens nettokostnader. Vid tertialboks slutet 2016 uppgår kapitalkostnadernas andel av nettodriftkostnaderna till 6,1 procent

och därmed är målet uppfyllt. Under den senaste femårsperioden har utfallet minskat från 6,9 procent i tertialrapport 2 år 2012 till årets 6,1 procent. Stadens internränta följer stadens snittränta vid upplåning. Att måttet minskar trots ökade investeringar förklaras med sjunkande räntor under femårsperioden.

Budgetföljsamhet efter och före tekniska justeringar

En god budgetföljsamhet är en förutsättning för en fungerande ekonomistyrning och därmed god ekonomisk hushållning. Budgetföljsamhet mäter hur väl den ekonomiska styrningen fungerar mot givna förutsättningar i budgeten.

För nämnderna görs uppföljningen för driftbudgeten inklusive kapitalkostnader, resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar, budgetjusteringar och resultatöverföringar. Målet för budgetföljsamheten är att den efter och före tekniska justeringar inte får överskrida 100 procent. Nämndernas prognos pekar på ett överskott gentemot budget 2016 och målet väntas därmed uppfyllas.

Mål nämndernas prognossäkerhet tertialrapport 2

Prognossäkerheten beskriver förmågan att bedöma avvikelser och att vidta åtgärder för att hålla given budget. Prognossäkerheten mäts som avvikelser mellan årets prognoser och utfall, inklusive kapitalkostnader, resultatenheternas resultat och kommunstyrelsens tekniska justeringar.

Målet är att prognossäkerheten i tertialrapport 2 jämfört med utfallet ska vara maximalt +/- 1 procent. Måluppfyllelsen går att avläsa först i samband med räkenskapsårets slut.

Periodens resultat för kommunkoncernen

Periodens resultat efter skatter och finansiellt resultat för kommunkoncernen uppgår till 4 011 mnkr (2 638), efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning har räknats bort. I kommunkoncernens resultat ingår resultatet för staden, resultatet för koncernen Stockholms Stadshus AB samt resultatet för stadens övriga bolag som inte ingår i koncernen Stockholms Stadshus AB. Flera bolag bidrar till intäktsökningen, men det är främst Stockholm Vatten AB och fastighetsbolagen. Stockholm Vattens ökning beror på beslutad taxehöjning samt intäkter från exploateringsområden. Även övriga infrastrukturbolag redovisar ökade intäkter.

Periodens resultat för staden

Periodens resultat för staden uppgår till 3 875 mnkr (2 678). Realisationsvinster och försäljning av exploateringsfastigheter utgör den största delen av resultatet, 2 231 mnkr. Det lägre resultatet för motsvarande period föregående år beror framförallt på 1 629 mnkr lägre realisationsvinster. Båda åren har nämnderna prognostiserat ett överskott, vilket visas i resultatet. År 2016 beräknas verksamheterna ge ett överskott med 301 mnkr, varav 58 mnkr avser stadsdelsnämnderna och 243 mnkr avser facknämnderna. Försäljning av exploateringsfastigheter har skett främst i Hagastaden, Globenområdet och i Liljeholmen.

Periodens förändring av eget kapital uppgår till 3 875 mnkr. Försäljningsinkomster och avskrivningar och övriga ej flödespåverkande poster täcker tillsammans genomförda investeringar. Skattesatsen har höjts med 22 öre 2016 varav 2 öre utgör skatteväxling.

Avstämning mot balanskravet

En avstämning mot balanskravet ska göras enligt kommunallagens krav på en ekonomi i balans 8 kapitlet 4§. Syftet med balanskravet är att visa att en kommun inte lever över sina tillgångar. Realisationsvinster och vissa andra jämförelsestörande intäkter av engångskaraktär ska räknas bort från resultatet när avstämning görs mot balanskravet. Dessa jämförelsestörande intäkter ska inte användas för att finansiera löpande verksamhet. Realisationsförluster ska inräknas i kostnaderna. Stadens resultat justerat enligt kommunallagens krav framgår nedan och visar att staden uppfyller kravet på en ekonomi i balans då balanskravsresultatet är positivt med 3 631 mnkr (2 356). Enligt stadens finansieringsstrategi ska vinster vid försäljning av exploateringsområden finansiera exploateringsverksamheten. Resultatet, när dessa vinster avräknats uppgår till 1 644 mnkr.

mnkr	
Periodens resultat	3 875
Avgår jämförelsestörande intäkter	-244
Periodens resultat efter balanskravsjusteringar	3 631
Periodens balanskravsresultat	3 631

Budgetavräkning

Totalt prognostiserar stadsdelsnämnderna och facknämnderna ett överskott om 301 mnkr. För 2015 var motsvarande överskott 349 mnkr.

Stadsdelsnämnderna prognostiserar ett sammanlagt överskott om 58 mnkr (10 mnkr).

Den budgeterade utdelningen om totalt 1,0 mdkr från Stockholms Stadshus AB kan genom beslut av kommunfullmäktige i samband med tertialrapport 2, helt eller delvis, återredovisas till Stockholms Stadshus AB. I samband med tertialrapport 2 återredovisas 500 mnkr av den budgeterade utdelningen från Stockholms Stadshus AB.

Personalkostnaderna för staden har ökat med 8,7 procent i förhållande till samma period föregående år. Antal helårsarbetare har ökat med 2 171, vilket är mer än beräknat. Arbetsgivaravgifter för stadens personal, beräknas överstiga budget främst beroende på personalökningen. Från och med juni månad har nedsättningen av arbetsgivaravgifter för unga upphört.

Skatteintäkter, utjämning och generella statsbidrag beräknas totalt endast avvika marginellt från budget. Slutavräkningen för både år 2015 och 2016 beräknas bli lägre än budgeterat beroende på en prognostiserad lägre skatteunderlagstillväxt 2015 och 2016. Det generella statsbidraget från 2015 avseende flyktingmottagande har periodiserats till 2016 och ger ett positivt utfall.

Räntenettet för staden beräknas bli knappt 50 mnkr bättre än budgeterat främst beroende på att stadens del av utlånade medel till bolagen är större än beräknat.

Pensioner

Kostnader för pensioner i resultaträkningen uppgår till 1 454 mnkr inklusive finansiella poster (1 373). Beräknade pensionsavgifter, som erläggs med en procentuell andel av lönesumman för den aktiva personalen, har sammanlagt ökat med 6,6 procent. Förändringen av pensionsskulden beräknas bli något högre än budgeterat. I jämförelse med utfall föregående år ökar förändringen av pensionsskulden med 12,7 procent. Sammanlagt beräknas pensionskostnaderna ge ett litet underskott gentemot budget. Lokala pensionsbestämmelser utöver det kommunala pensions-avtalet, KAP-KL, ingår i pensionsskulden. Från och med 2015 ingår även den latent efterlevandepensionen. Ett nytt avgiftsbestämt pensionsavtal, AKAP-KL, började gälla från och med 2014 för anställda födda 1986 eller senare. För övriga personalgrupper fortsätter det gamla avtalet, KAP-KL, att gälla. Kostnadseffekterna av det nya avtalet beräknas bli måttliga de närmaste åren i och med att det är en begränsad grupp, som berörs initialt.

Ansvarsförbindelsen för pensionsskuld intjänad till och med 1997 uppgår till 17 486 mnkr inklusive löneskatt, en minskning med 306 mnkr jämfört med 2015. En fortsatt minskning av ansvarsförbindelsen är väntad under åren framöver. Pensionsavsättningarna säkras i stadens tillgångar.

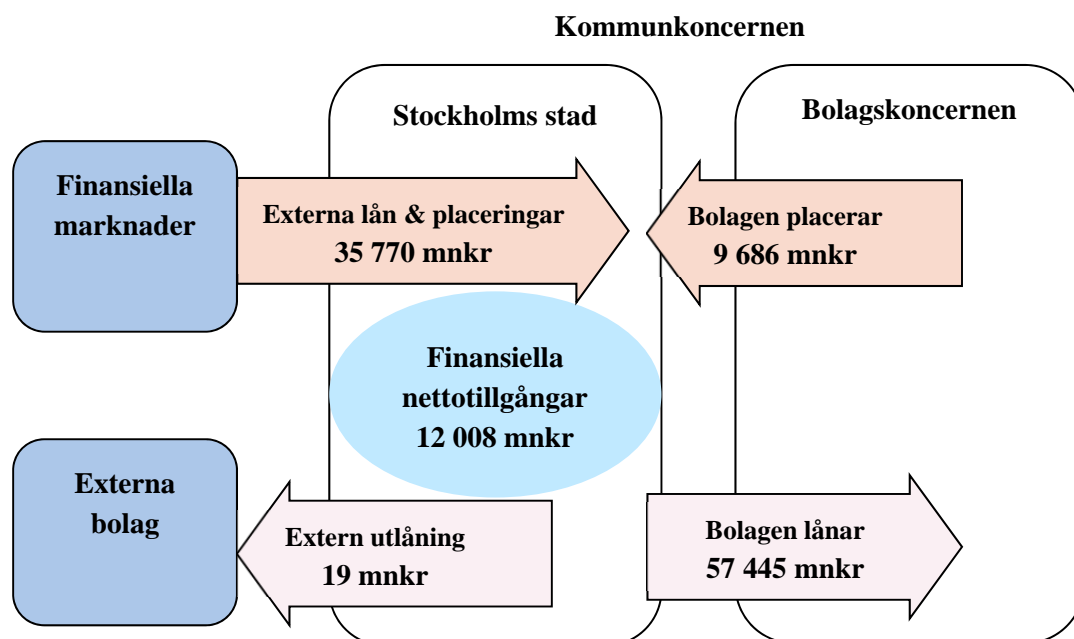
Kommunkoncernens investeringsverksamhet

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar uppgår under perioden till 8 816 mnkr (8 769). Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB uppgår under perioden till 5 980 mnkr (6 395,8).

Bruttoinvesteringarna består främst av nyproduktion av bostäder samt förvärv av mark och fastigheter. Med pågående nyanläggningar menas investeringar i anläggningstillgångar av väsentligt värde som är under uppförande, men ännu inte färdigställda.

Stadens investeringar 2016 uppgår hittills till 3 023 mnkr (2 384), vilket är en ökning med 26,8 procent eller över 600 mnkr i jämförelse med motsvarande period föregående år. Investeringsinkomster för året uppgår till 46 mnkr (24).

Kommunkoncernens finansiella ställning

Kommunkoncernen Stockholms stad hade den 31 augusti 2016 en extern skuldportfölj om 35 770 mnkr (33 336). Den externa

skuldportföljen har under året ökat med 2 434 mnkr. Ökningen i skuldportföljen beror på en fortsatt hög investeringsnivå i kommunkoncernen. Investeringarna består i likhet med föregående år främst av byggnation av bostäder, skolor samt infrastrukturprojekt.

Medarbetarna

Sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid, enligt den lagstadgade redovisningen

	Jan – aug 2016	Jan – aug 2015
Kvinnor	8,2	7,6
Män	4,9	4,5
Yngre än 30 år	5,7	5,1
30-49 år	7,2	6,7
Äldre än 49 år	8,0	7,5
Totalt	7,3	6,8

Sjukfrånvaron i relation till ordinarie arbetstid uppmättes för perioden januari till augusti 2016 totalt till 7,3 procent, vilket är 0,5 procentenheter högre jämfört med samma period året innan. Sjukfrånvaron har ökat i samtliga redovisade grupper. Störst ökning av sjukfrånvaron har skett i åldersgruppen yngre än 30 år och gruppen kvinnor, där ökningen var 0,6 procentenheter i båda grupperna. I de två äldre åldersgrupperna har sjukfrånvaron ökat med 0,5 procentenheter vardera. Männens sjukfrånvaro har ökat med 0,4 procentenheter jämfört med samma period 2015. Långtidssjukfrånvaron, det vill säga den andel av total sjukfrånvaro som varat 60 dagar eller mer, har minskat. Från januari till augusti 2016 uppmättes långtidssjukfrånvaron till 51,3 procent. Vid en jämförelse med samma period år 2015 är det en minskning med 2,4 procentenheter.

Medarbetarna i siffror

I slutet av augusti 2016 var totalt 41 847 anställda i Stockholms stad. Av dessa var 39 180 månadsavlönade anställda i stadens förvaltningar och 2 667 var anställda i stadens bolag.

**Antal månadsavlönade som slutat i staden per avgångsorsak, jan-aug 2016
och jan-aug 2015**

Avgångsorsak	Jan-aug 2016	Jan-aug 2015
Tidsbegränsad anställning upphör	3 262 (52 %)	2 749 (53 %)
Slutat på egen begäran	2 326 (37 %)	1 719 (33 %)
Pension (ålderspension, avtalspension samt sjukersättning tillsvidare)	633 (10 %)	654 (13 %)
Övriga*	68 (1 %)	62 (1 %)
Totalt	6 289 (100 %)	5 184 (100 %)

*Övriga inkluderar: Verksamhetsövergång – ej avknoppning, Avliden, Enligt arbetsgivarens beslut,
Uppsägning efter avslutad rehabprocess samt Arbetsbrist

Den vanligaste avgångsorsaken bland de som slutat arbeta inom staden under perioden januari till augusti 2016 är att tidsbegränsat arbete upphört, andelen som slutat av den orsaken har minskat med en procentenhet jämfört med samma period 2015. Andelen som slutat på egen begäran under perioden har ökat med fyra procentenheter jämfört med året innan. Andelen pensionsavgångar av det totala antalet avgångar har minskat med tre procentenheter jämfört med samma period 2015.

Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Kommunfullmäktiges inriktningsmål utgör ramen för stadens styrning av verksamheterna. Inriktningsmålen är verksamhetsövergripande och tydliggör vad som är viktigt att nämnder och bolag uppfyller. Tidsperspektivet är en mandatperiod. Uppfyllelsegraden av inriktningsmålen är en förutsättning för att god ekonomisk hushållning uppnås i staden.

Kommunfullmäktiges verksamhetsmål konkretiserar inriktningsmålen för de olika verksamheter som bedrivs i staden. Tidsperspektivet är flerårigt. Målbedömningen som görs ska därför ses som en bedömning av om staden är på rätt väg och i vilken grad det aktuella årsmålet för verksamhetsmålet uppnåtts under året än som om det långsiktiga verksamhetsmålet faktiskt har uppnåtts.

För majoriteten av alla verksamhetsmål finns ett antal indikatorer och för varje indikator har satts ett årsmål. Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på en sammanvägning av de indikatorer som valts samt nämndernas analyser för respektive verksamhetsmål. Årsmål för indikatorerna sätts utifrån läge, förutsättningar och ambitionsnivå.

Ett Stockholm som håller samman

Oavsett skilda förutsättningar ska alla stockholmare ges samma möjlighet att färdas väl genom livet. Stadens verksamheter ska arbeta med inriktningen att sociala skillnader ska utjämnas. Stockholm ska vara den bästa staden att växa upp i, med en jämlik skola och där det finns bostäder som alla har råd att hyra. Stockholmare ska känna trygghet i vardagen med närhet till kultur och eget skapande och levande stadsmiljöer i hela staden. Äldreomsorgen ska utföras med hög kvalitet.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för inriktningsmålet kommer att uppnås under 2016. Bedömningen baseras på att fem av sju underliggande verksamhetsmål bedöms uppnås och två bedöms att delvis uppnås. Även för bolagskoncernen Stockholms Stadshus AB görs bedömningen att årsmålet för inriktningsmålet kommer att uppfyllas under året.

Alla barn i Stockholm har jämlika uppväxtvillkor

Alla barn ska ha lika goda möjligheter oavsett bakgrund. Stadens verksamheter ska bidra till att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn samma chans och därigenom värnar barnets rättigheter.

Satsningar på att höja kvaliteten i skola och förskola är grundläggande för detta.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålets årsmål kommer att uppnås delvis under 2016. Bedömningen grundas på att fem av 18 nämnder, varav en är utbildningsnämnden, bedömer att målet uppnås delvis. 13 av 18 nämnder, prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt.

Av de 18 indikatorer för målet avser åtta förskoleverksamheten i staden och en mäter andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd. Resterande nio indikatorer är kopplade till grund- och gymnasieskoleverksamhet samt fritidshem.

Utfall kan redovisas på tio av målets 18 indikatorer. Av dessa uppfylls tre helt, övriga sju uppfylls delvis.

Förskola

Stadsledningskontorets bedömer att årsmålet kommunfullmäktiges mål för förskolan kommer att uppnås helt. Stadsledningskontorets bedömning grundar sig på nämndernas bedömning av målet samt att fem av kommun-fullmäktiges åtta indikatorer prognostiseras att uppnås helt. Nämnderna har därutöver bedömt att de i huvudsak kommer att uppnå sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt de aktiviteter som ingår i verksamhetsplanerna. Redovisning för fristående förskolor sker endast i samband med verksamhetsberättelse 2016.

Utfall finns för tre av indikatorerna varav *Andel förskollärare av totalt antal anställda (Årsarbetare)* och *Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)* bedöms som delvis uppfyllt. En av de viktigaste faktorerna för att förskolan ska kunna hålla en hög kvalitet är en välutbildad personal och att andelen förskollärare är hög. En utmaning för staden är att uppnå kommunfullmäktiges mål om andelen förskollärare och andel förskolor med mindre än 25 procent förskollärare. Alla nämnder vittnar om att rekryteringsläget är svårt med konkurrens om de examinerade förskollärare som finns att tillgå. Nämnderna försöker påverka situationen genom att bland annat arbeta för att behålla förskollärare, erbjuda fler platser för verksamhetsförlagd utbildning, informationsmaterial, mentor-skap och fortbildning. Stadsledningskontoret ser en risk i att bristen på förskollärare med tiden kan påverka kvaliteten inom förskolan negativt.

Indikatorn *Andel förskollärare av totalt antal anställda (Årsarbetare)* redovisas även uppdelat på kön utifrån hur stor andel manliga respektive kvinnliga förskollärare som arbetar i barngrupp av totalt antal anställda som arbetar i barngrupp. Utfallet visar på en övervägande andel kvinnliga förskollärare i verksamheten och utvecklingen blir viktig att följa framöver.

Grundskola, grundsärskola och fritidshem

Stadsledningskontoret bedömer att målet för verksamhetsområdena uppfylls delvis, vilket är samma bedömning som utbildningsnämndens. För grundskoleverksamheterna finns utfall på fyra indikatorer. Av dessa uppfyller *Andel elever i årskurs 6 som uppnått målen i alla ämnen det av kommunfullmäktige beslutade årsmålet* det av kommunfullmäktige beslutade årsmålet helt. Övriga uppfyller målet delvis. För två av indikatorerna har utfallet sjunkit betydligt, *Andel elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen* (75,1 procent jämfört med 77,9 procent föregående år) samt *Andelen elever som är behöriga till nationella program*, (82,8 procent jämfört med 85,3 procent föregående år).

De analyser som hittills gjorts tyder på att en bakomliggande orsak till de försämrade resultaten är det stora antalet nyanlända elever som stadens grundskolor tagit emot under läsåret 2015/2016: 1800 att jämföra med 387 före-gående läsår. Merparten av dessa har varit i åldersgrupper som placerats i årskurs 7-9, vilket med stor sannolikhet har haft påverkan på de resultat som redovisas för årskurs 9. De slutliga beräkningarna och analyserna av resultaten kommer att redovisas i utbildningsnämndens verksamhetsberättelse.

Samtidigt fortsätter trenden med växande skillnader mellan områden och skolor med olika socioekonomiska förutsättningar, särskilt har pojkarnas resultat i dessa skolor sjunkit ytterligare. Stadsledningskontoret menar att fokus i verksamheterna ska ligga på åtgärder och satsningar som bryter dessa trender, för att få effekt på de indikatorer som bidrar till måluppfyllelse. Kritiska förutsättningar för att vända trenderna är kompetensförsörjningen av lärare och ändamålsenliga skollokaler.

Det kompensatoriska uppdraget fortsätter att ha stor betydelse. Det är centralt att de slutsatser och rekommendationer som utvärderingen av det socioekonomiska tilläggsanslaget som gjordes 2015 tas tillvara och omsätts i verksamheten.

Gymnasie- och gymnasiesärskola

Stadsledningskontoret bedömer att målet för verksamhetsområdet uppfylls delvis, vilket är samma bedömning som utbildnings-

nämndens. Gymnasieverksamheten har två av kommunfullmäktige beslutade indikatorer och båda dessa uppfylls delvis under 2016. Även i gymnasieskolan har antalet nyanlända elever varit mycket stort detta läsår, 1140 att jämföra med 408 nyanlända till gymnasiet läsåret 2014/2015.

Även i gymnasieskolan är skillnaderna i resultat mellan skolor med olika socioekonomiska förutsättningar stora och det finns också skillnader mellan pojkar och flickor i vissa resultatmått.

Mot bakgrund av detta konstaterar stadsledningskontoret att det finns anledning att följa upp och utvärdera användningen och effekterna av det så kallade strukturtillägget för gymnasieskolan. Strukturtillägget är en extra ekonomisk fördelning utifrån elevers behov av särskilt stöd och hjälp. Kommunerna i Stockholms Län har, som en del av samverkansavtalet i den gemensamma gymnasie-regionen, i uppdrag att ta fram en modell för övergripande uppföljning av strukturtillägget som kan ligga till grund för Stockholms stads arbete.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s årsmål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ ej uppfyllt	Komment ar
		T	K	M	T	K	M		
Andel förskollärare av totalt antal anställda	40 %	38 %	-	-	39, 5 %	38 %	2 %	Delvis	5 av 14 SDN bedömer delvis. *Utfall avser kommunal regi. SCB publicerar fristående i mars/april.
Antal barn per grupp	16	16			14, 9			Helt	1 (Skarpnäck 16,3) av 14 SDN bedömer delvis. Färre barn under ht jämfört

									med vt därav skillnad t1 – t2.
Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	4,9	5,2			4,9 3			Delvis	8 av 14 SDN bedömer delvis. Färre barn under ht jämfört med vt därav skillnad t1 – t2.
Andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd	3,3%				2,8 %			Helt uppfyllt	
Andel elever i årskurs 6 som uppnått målen i alla ämnen	82 %				82, 4 %	83, 9 %	81 %	Helt uppfyllt	
Andel elever i årskurs 8 som känner sig trygga i skolan	86 %	82 %	79 %	86 %	82 %	79 %	86 %	Delvis uppfyllt	
Andel elever i årskurs 9 som uppnått målen i alla ämnen	79 %				75, 1 %	81, 2 %	69,9 %	Delvis uppfyllt	
Andel elever med gymnasieexamen	91 %				89 %	91 %	85 %	Delvis uppfyllt	
Andel elever som är behöriga till nationella program	89 %				82, 8 %	89 %	77,6 %	Delvis uppfyllt	
Andel gymnasieelever som är trygga i skolan	95 %	90 %	90 %	90 %	90 %	90 %	90 %	Delvis uppfyllt	

Tidiga sociala insatser skapar jämlika livschanser för alla. En stad som håller samman ger möjligheter för fler. Alla stockholmare ska ges möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Socialtjänsten ska vara hållbar, jämställd, tillgänglig och likvärdig. För att förebygga sociala problem ska fokus ligga på det förebyggande arbetet samt tidiga insatser och åtgärder. Den sociala barn- och ungdomsvården inriktas på att skapa uppväxtvillkor som ger alla barn samma chans. Insatser mot hemlöshet ska stärkas och personer med missbruksproblem eller psykisk ohälsa ska få stöd och hjälp.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet årsmål kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att tre av kommunfullmäktiges sju indikatorer uppnås helt, en uppnås delvis, två prognostiseras uppnås helt och en prognostiseras uppnås delvis under 2016. Nämnderna har därutöver bedömt att de i huvudsak kommer att uppnå sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt aktiviteter.

Indikatorn *Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk* prognostiseras att uppnås delvis. Utfallet i 2015 års bokslut var 29 procent vilket innebär att årsmålet inte uppnåddes. Lågt utfall kan bero på att verksamheterna är snabba på att avsluta ärenden där den enskilde brutit kontakten. Det är inte ovanligt att klienter i svår beroendesituation upprepade gånger bryter kontakten med socialtjänsten under pågående insatser. För att i högre grad säkerställa att ärenden avslutas enligt plan kommer verksamheterna arbeta vidare med att göra klienten mer delaktig i sin egen planering.

De stadsövergripande resultaten från Stockholmsenkäten som genomförs vartannat år har publicerats. Resultaten visar på en generell positiv utveckling bland ungas levnadsvanor när det gäller rökning, alkoholkonsumtion, samt användning av narkotika. Precis som under tidigare år är rökning vanligare bland flickor än bland pojkar. År 2016 uppger 25 procent av flickorna i år 2 på gymnasiet att de röker dagligen eller ibland medan motsvarande andel bland pojkarna är 22 procent. Bland elever i årskurs 9 är det 14 procent av flickorna och 8 procent av pojkarna som röker dagligen eller ibland. Gällande alkohol har användandet bland både flickor och pojkar minskat kraftigt men pojkar avstår helt från alkohol i större omfattning än flickor. Narkotikaanvändning är sedan det tidigare mättillfället lägre. Flickor har provat narkotika i lägre omfattning än pojkar.

Stadsledningskontoret konstaterar att stadens nämnder genomför en rad olika aktiviteter under året som bedöms bidra positivt till utvecklingen inom området och måluppfyllelsen. Bland dessa kan nämnas att socialnämnden har uppdraget att under året driva ett specialistteam som ett led i att förstärka den sociala barn- och ungdomsvården. Vidare arbetar socialnämnden, tillsammans med stadsdelsnämnderna, med implementeringen av den stadsövergripande handlingsplanen för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare.

Flera stadsdelsnämnder beskriver att antalet ensamkommande barn som anvisats har minskat sedan årsskiftet men att det finns osäkerhet kring den fortsatta utvecklingen under hösten. En stor del av arbetet består emellertid av omplaceringar och uppföljningsarbete för de ensamkommande barn som sedan tidigare befinner sig i kommunen. Kungsholmens, Norrmalms och Östermalms stadsdelsnämnder har tillsammans skapat en enhet för ensamkommande barn och ungdomar som startade den 1 april. Syftet med verksamheten är att samla, utveckla och effektivisera mottagandet av barnen.

En satsning har genomförts inom ramen för *Skolfam*, som under året utökats med ett team bestående av en psykolog och en specialpedagog. Rekrytering av ytterligare ett team har slutförts och därmed kommer det finnas tre team totalt. *Skolfam* har implementerats enligt plan vid fem stadsdelsnämnder, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta, Skarpnäck, Rinkeby-Kista och Bromma.

Överförmyndarnämnden fyller en central roll för de ensamkommande barnens mottagande som är i behov av- och har rätt att få en god man. 2 036 ensamkommande barn hade god man den 1 september. Under året har Stockholm tagit emot 579 ensamkommande barn som behöver ställföreträdare. Det har även kommit in 704 överflyttade ärenden från andra kommuner. Hittills under 2016 har 1 040 beslut fattats om att tillsätta god man för ensamkommande barn, inklusive byten. Intresset för att bli god man är stort och under 2016 har nämnden hittills fått in cirka 1 100 intresseanmälningar för att få bli god man för ensamkommande flyktingbarn.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s års mål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M	T	K	M		
Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ- och familjeorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats	84 %	84,8 %	85,3 %	84,2 %	85,2 %	84,3 %	85,8 %	Helt	13 av 14 nämnder redovisar att indikatorn uppfylls helt. Älvsjö stadsdelsnämnden prognostiserar att indikatorn delvis uppfylls
Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	35%	29%	31,2 %	28,2 %	33,7 %	37,1 %	32%	Delvis	13 av 15 nämnder redovisar att indikatorn uppfylls helt. Skarpnäck prognostiserar att indikatorn delvis uppfylls. E-Å-V
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol	55%	-	-	-	62%	58%	67%	Helt	Bygger på utfall I Stockholmsenkäten
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika	90%	-	-	-	91%	93%	89%	Helt	Bygger på utfall I Stockholmsenkäten
Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder	90%	-	-	-	87%	86%	89%	Delvis	Bygger på utfall I Stockholmsenkäten

Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar. Stockholm ska ha ett tydligt fokus på insatser som främjar en sammanhållen stad. En stadsövergripande strategi för levande lokala centrum ska arbetas fram. Genom att samarbeta med föreningar och sociala företag ska den kraft som finns i lokalsamhället tas till vara. Staden ska arbeta aktivt med att öka säkerheten i stadsdelarna och satsa på trygghetsskapande åtgärder. Den höga ambitionsnivån för renhållning och klottersanering ska fortsätta och insatser ska göras för att höja kvaliteten på stadens parkmark och grönytor.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet årsmål kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att fyra av sex av kommunfullmäktiges indikatorer bedöms uppnås helt och att 29 av 30 nämnder prognostiserar att de kommer att uppfylla årsmålet.

Tre av kommunfullmäktiges indikatorer baseras på medborgarundersökningen. Utfall för dessa har erhållits efter att nämnderna lämnat sina prognoser. För två av indikatorerna *Stockholmarnas nöjdhet med rent och städad* och *Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden* uppfylls årsmålen helt. För indikatorn *Andelen som upplever trygghet i den stadsdel där man bor* ligger utfallet strax under målet, 74 procent jämfört med 75 procent. Utfallet är i nivå med 2015 års utfall.

Stadsledningskontoret konstaterar att undersökningarna visar att känslan av trygghet liksom tidigare år varierar mycket mellan stadsdelsområdena. Andelen är dubbelt så hög i Östermalms stadsdelsområde som i Rinkeby-Kista, 89 jämfört med 44 procent.

Andelen är totalt sett något lägre bland kvinnor än bland män, 72 jämfört med 76 procent. Variationen är störst för kvinnorna, från 31 procent i Rinkeby-Kista stadsdelsnämndsområde till 88 procent i Östermalms stadsdelsnämndsområde. Det är därmed viktigt att fördjupa kunskapen om vad skillnaderna beror på.

Stadsdelsnämndernas huvudfokus för uppfyllande av verksamhetsområdesmålet är det fortlöpande arbetet med underhåll och städning av parkmiljöer med fokus på trygghet och trivsel. För många av stadsdelsnämndernas hör trygghet också till de tematiska prioriteringarna i de lokala utvecklingsprogram som tagits fram under året. Det trygghetsskapande arbetet, sker ofta genom lokala brottsförebyggande råd och olika arbetsgrupper med berörda aktörer. Arbeta med att teckna samverkansöverenskommelse med den lokala polismyndigheten pågår i flera stadsdelsnämnder.

Inom ramen för uppdraget Levande Stockholm arbetar trafikinämnden tillsammans med stadsdelsnämnder, fastighetsägare och näringsidkare för ett ökat stadsliv och trivsammare vistelsemiljöer. Under sommaren har Swedenborgsgatan, Skånegatan och Rörstrandsgatan varit gågator. På Humlegårdsgatan uppfördes en pop up-park. På Pipersgatan invigdes i augusti stadens första ”parklet”, där en parkeringsyta gjorts om till en tillfällig park. Under hösten kommer sommarens arbete med Levande Stockholm att utvärderas.

En plan för trygga och säkra skolvägar antogs av trafikinämnden i april. Utifrån den prioritetslista som tidigare tagits fram genomförs ombyggnationer invid ett antal skolor i syfte att öka tryggheten och trafiksäkerheten. Även skolor som inte omfattas av fysiska ombyggnationer har möjlighet att få stöd i form av metodhjälp och andra verktyg för att förbättra tryggheten och trafiksäkerheten runt skolan.

Kommunstyrelsen har tagit fram ett förslag till strategi för levande centrum och förslag till riktlinje för centrumutveckling. Uppdraget har genomförts med koppling till de lokala utvecklingsprogrammen och revideringen av översiktsplanen. Kommunstyrelsen har även arbetat fram ett förslag till nya riktlinjer för planering, projektgenomförande och förvaltning av parker och naturområden utifrån stadens miljöprogram och översiktsplan.

Indikatorn *Andel genomförda åtgärder inom ramen för risk och sårbarhetsanalys (RSA)* prognostiseras uppnås delvis. Det stadsövergripande årsmålet är 100 procent och tre nämnder prognostiserar att samtliga åtgärder inte kommer att hinnas med under året. Kulturnämnden Kulturförvaltningen, stadsdelsnämnderna Bromma och Spånga-Tensta uppmanas att öka sina ansträngningar för att nå måluppfyllelse. Överförmyndarnämnden kommer att genomföra en risk- och sårbarhetsanalys under hösten.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s årsmål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M	T	K	M		
Andelen som upplever trygghet	75 %	--	--	--	74 %	72 %	76 %	Delvis	I nivå med utfall 2015.

man bor									
Stockholmarnas nöjdhet med rent och städlat	65%	--	--	--	68 %	69 %	67 %	Helt	
Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	64 %	--	--	--	68 %	69 %	67 %	Helt	

Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

Det långsiktiga målet är att 140 000 nya bostäder ska byggas mellan åren 2010 och 2030. För att säkerställa byggandet i närtid är målet att 40 000 nya bostäder ska byggas mellan 2014 och 2020. Fokus ska ligga på klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror. Staden ska planera bostäder för unga, studenter och grupper som staden har ett särskilt bostadsförsörjningsansvar för. Markpolitiken ska syfta till att det ska byggas fler bostäder med en god arkitektur till en rimlig kostnad. Stadsplaneringen ska genomsyras av ett barn- och jämställdhetsperspektiv och ta hänsyn till viktiga grönområden. Både nyproduktion och upprustning ska utgå från högt ställda krav på energianvändning, miljö och tillgänglighet. Sammantaget innebär det höga krav på prioriteringar, avvägningar och kostnadsmedvetenhet i projekten.

För att kunna öka byggandet med god kvalitet måste samverkan mellan stadens nämnder och bolagsstyrelser förbättras och kommunstyrelsen ska ha ett tydligt ansvar för styrning och samordning.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att 21 av 24 nämnder bedömer att målet kommer att uppnås helt, och att nio av kommunfullmäktiges tio indikatorer prognostiseras uppnås helt. Av 20 nämnder med särskilt rapporteringsansvar bedömer 19 att verksamhetsområdesmålet kommer att uppfyllas helt. Nämnderna rapporterar ett arbete som i huvudsak löper enligt plan.

Till och med tertial 2 uppgår *Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner* till 1 290 stycken. *Antal markanvisade bostäder* uppgår till 6 261 stycken. *Antal markanvisade hyresrätter* är 2 427.

Stadsledningskontoret konstaterar att utfallet avseende *Bostäder i godkända/antagna detaljplaner* fortfarande är lågt, och att

stadsbyggnadsnämnden justerat ned prognosen till 7 800. Trots detta prognostiseras kommunfullmäktiges årsmål om 7 000 bostäder att uppnås med marginal. Majoriteten av planantaganden har historiskt sett skett under andra halvan av året.

Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i nya tunnelbanans influensområde uppgick i tertiäl 2 till 669 stycken.

Exploateringsnämnden har markanvisat 2 584 bostäder i influensområdet under perioden.

Antal påbörjade bostäder januari till augusti uppgår till 4 854 stycken, vilket motsvarar drygt 80 procent av årsmålet. Antal påbörjade hyresrätter är 1 982 stycken, vilket motsvarar två tredjedelar av årsmålet.

De kommunala bostadsbolagen rapporterar att 572 bostäder påbörjats till och med augusti 2016. Sammantaget prognostiserar de kommunala bostadsbolagen att 1 412 bostäder kommer att påbörjas under året. Stadsledningskontoret konstaterar att prognosen ändå innebär att förutsättningarna är goda att målet om 3 000 påbörjade hyresrätter nås.

Årsmålen för indikatorerna *Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bolagens service* och *Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö* är uppnådda, i och med utfallen 83,4 respektive 78,9.

Antal förmedlade försöks- och träningslägenheter samt Bostad förslägenheter via Bostadsförmedlingen uppgick till och med tertiäl 2 till 319 stycken, vilket motsvarar drygt 70 procent av årsmålet.

Under årets åtta första månader uppgår *Antal färdigställda studentbostäder* till 318 stycken. Årsmålet för indikatorn, 1 300 stycken, prognostiseras ej uppnås. Prognos utifrån pågående byggande är att totalt 713 studentbostäder färdigställs under året.

Under perioden har 499 studentbostäder påbörjats. Sammantaget är 1 541 studentbostäder under byggande. Kommunstyrelsen uppmanade i samband med tertiälrapport 1 exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden att vidta aktiviteter för att säkerställa uppfyllelse av kommunfullmäktiges mål om 4 000 färdigställda studentbostäder 2013-2017. Nämnderna rapporterar att de kontinuerligt följer upp studentbostadsområdet, dels genom kontroll på

plats, dels genom dialog med byggbolagen men också genom att se över de interna processerna.

Under år 2016 ska Stockholms stad ta emot upp till 2 810 personer som beviljats uppehållstillstånd och som inte kan ordna boende på egen hand. Till och med tertial 2 har cirka 320 personer tagits emot och anvisats en bostad. Årsmålet för den obligatoriska nämndindikatorn Antal anvisade bostäder för flyktingar, 800 stycken, prognostiseras ej nås. Utfallet till och med tertial 2 är 247 stycken. Samtliga berörda nämnder och bolagsstyrelser uppmanas respektive anmodas att öka ansträngningarna för att klara det uppkomna behovet.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s årsm ål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M	T	K	M		
Antal markanvisade bostäder	8 000	3 152	-		6 261	-	-	Helt	
Antal markanvisade hyresrätter	4 000	1 483	-	-	2 427	-	-	Helt	
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner	7 000	300	-	-	1 290	-	-	Helt	Det låga utfallet följer mönster från tidigare år.
Antal bostäder i godkända/antagna detaljplaner i nya tunnelbanans influensområde	2 800	209	-	-	669	-	-	Helt	Det låga utfallet följer mönster från tidigare år.
Antal påbörjade bostäder	6 000	2 761	-	-	4 854	-	-	Helt	
Antal påbörjade hyresrätter	3 000	1 514	-	-	1 982	-	-	Helt	
Antal färdigställda studentbostäder	1 300	291	-	-	318	-	-	Ej	Inte tillräckligt många studentbostäder är under byggande.
Antal förmedlade försöks- och tränings-samt Bostad förslagenheter via Bostadsförmedlingen (IoF)	450	164	-	-	319	-	-	Helt	
Bostadsbolagens	83,5	-	-	-	83,4			Helt	99,9% av årsmål

hyresgästers nöjdhet med bolagens service									
Bostadsbolagens hyresgästers nöjdhet med bostad, allmänna utrymmen, utemiljö	78,5	-	-	-	78,9			Helt	

Stockholm har ett rikt utbud av idrott och fritid som är tillgängligt för alla

Stockholms stads verksamhet bidrar till ett tillgängligt och inkluderande idrottsliv som präglas av kvalitet, mångfald i uttryck, aktörer och utövare. Stadens arbete för ett rikt föreningsliv tillsammans med upprätthållandet av en god anläggningsstruktur skapar förutsättningar för integration, folkhälsa och ett jämställt samhälle.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Stadsledningskontorets bedömning baseras på att sex av sju årsmål för verksamhetsområdesmålets indikatorer kommer att uppnås under 2016 samt att samtliga 16 nämnder med särskilt rapporteringsansvar bedömer att målet kommer att uppnås helt. Ytterligare fem nämnder rapporterar att målet kommer att nås.

Vid sidan av samplanering av idrottsanläggningar är tillgängliggörandet av utbildningsnämndens och SISAB:s skolidrottshallar för föreningsliv ett tydligt mål i 2016 års budget. I syfte att följa arbetet är indikatorn *Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid* formulerad i budget. Årsmålet bedöms dock inte kunna nås. Indikatorn hänger nära samman med aktiviteten *Utbildningsnämnden ska i samråd med SISAB tillgängliggöra fem nya, av idrottsnämnden efterfrågade skolidrottshallar, för idrottslivet i idrottsnämndens bokningssystem*. Utbildningsnämnden bedömer i sin rapportering att aktiviteten kommer att genomföras under året. Stadsledningskontoret noterar dock att inga hallar tillgängliggjorts under årets första åtta månader vilket gör att årsmålet för indikatorn inte kan nås. Stadsledningskontoret ser svårigheten i att bedöma ett väl underbyggt årsmål för indikatorn och riktar därför ingen uppmaning om att vidta åtgärder för att uppnå detsamma, men understryker vikten av att utbildningsnämndens aktivitet att tillgängliggöra fem hallar genomförs inom den stipulerade tidplanen.

Indikatorn *Andelen ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter* är en viktig indikator som följer upp och styr fritidsverksamheter utförda av stadsdelsnämnderna. 74 procent av åttondeklassarna och hela 88 procent av åttondeklassarna upplever att de har tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter, ett resultat som beskriver att barn och ungas idrottande och fritid är prioriterat i stadens arbete.

Stadsdelsnämnderna arbetar med barns och ungas fritid och idrottsnämnden arbetar bland annat med att få fler flickor fysiskt aktiva exempelvis genom att erbjuda verksamheter som flickor efterfrågar. Under perioden har det tillkommit nya aktiviteter för barn och ungdomar och ett antal anläggningar har erbjudit öppna verksamheter för målgruppen. Idrottsnämnden och stadsdelsnämnderna arbetar aktivt med att utveckla utbudet av idrotts- och fritidsverksamhet för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. Ett uttryck för detta är ökad samverkan med olika aktörer i arbetet med att nå ut till barn och ungdomar med funktionsnedsättningar, ett annat är att allt fler lekplatser och parklekar tillgänglighetsanpassas.

Kommunfullmäktige lägger i budget 2016 stor vikt vid ett jämlikt och jämställt idrottande. Vid sidan av idrottsnämndens genomarbetade redovisning visar särskilt Kungsholmens och Norrmalms stadsdelsnämnd god förståelse för kommunfullmäktiges ambitioner genom egna målformuleringar och indikatorer. Även stadsdelsnämnderna Rinkeby- Kista och Skärholmen föregår med gott exempel på hur stadens ambitioner på området kan omsättas i verksamheten.

Stadens idrotts- och fritidsverksamhet är en viktig del vid välkommandet och integrering av nyanlända ensamkommande-och flyktingbarn. Idrottsnämnden med dess stadsövergripande verksamhet redovisar goda insatser som stödjer satta mål. Stadsdelsnämnderna har ett ansvar för insatser inom fritidsområdet. Skärholmens-, Norrmalms- och Rinkeby- Kistas redovisningar vittnar om frågans betydelse och visar exempel på hur mål kan omsättas i praktisk verksamhet. I Skärholmen erbjuds till exempel språkträning på ett lekfullt sätt via ”språklådan” i Ungdomens hus, där ett ord dras som sedan blir föremål för samtal om hur ordet stavas, låter och vilken innebörd det har.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s årsmål	Utfall T2			Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M		
Andelen ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla idrotts- och fritidsaktiviteter	77 %	77 %			Helt	
Antal bokade timmar i skolidrottshallar utanför skoltid	120 000 timmar	44 022 timmar			Delvis	Ingen ny hall har tillkommit under första halvåret. Prognosen pekar mot 90 000 h.
Stockholmarnas nöjdhet med Stockholm stads idrottsutbud	60 %	66 %	68 %	64 %	Helt	
Ungdomars nöjdhet med tillgång till idrottsmöjligheter	71 %	74 %			Helt	

Alla stockholmare har nära till kultur och eget skapande. Kulturen, konsten och skapandet är en viktig del av demokratin. Kulturen i Stockholm skapar möten, upplevelser och är inkluderande. Det egna skapandet ges utrymme i en miljö där det fria uttrycket är tillgängligt för alla oavsett bakgrund, inkomst eller könstillhörighet.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Stadsledningskontorets bedömning grundar sig på att nämndernas aggregerade årsmål för sex av sju indikatorer når upp till kommunfullmäktiges mål. Därutöver prognostiserar samtliga 15 nämnder med särskilt rapporteringsansvar att målet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt. Ytterligare åtta nämnder rapporterar att målet förväntas uppnås fullt ut. Samtliga aktiviteter genomförs enligt plan.

Ett mått på en attraktiv och väl fungerande biblioteksverksamhet är utlåningen. Lån av barn- och ungdomslitteratur har ökat med 6 procent jämfört med förra året. E-boksutlånen har ökat med 30 procent hittills i år. Kvinnor lånar mer än män, totalt sätt står kvinnor för 65 procent av lånen och män för 35 procent. Skillnaden mellan flickor och pojkar är mindre. I åldern 0-9 år står flickor för 55 procent av lånen och pojkar för 45 procent. Stockholms stadsbibliotek tillsammans med Kulturhuset Stadsteaterns bibliotek står för 2,9 lån per invånare hittills vilket indikerar att årsmålet kommer att uppnås. Av lånen sker cirka 60 procent av kvinnor och cirka 30 procent av män, resterande 10 procent utgörs av förskolor och andra aktörer som inte går att definiera.

Indikatorerna Stockholmarnas nöjdhet med kommunala kulturinstitutioner, Antal elevplatser i Kulturskolans avgiftsbelagda verksamhet för barn och unga, Antal besök på stadens kulturinstitutioner per stockholmare samt Andel ungdomar (10-17 år) som upplever att de har tillgång till meningsfulla kulturaktiviteter förväntas även de nå respektive årsmål.

Under perioden har 7 200 181 fysiska och digitala besök gjorts på Stockholms stadsbibliotek och Kulturhuset Stadsteaterns bibliotek. Detta innebär åtta besök per invånare vilket indikerar att årsmålet för indikatorn *Antalet besök per invånare – Stadsbiblioteket* kommer att uppnås.

Kultur i ögonhöjd

Barn och unga är generellt en prioriterad grupp i Stockholm stads budget, så även inom kulturmålet. År 2013 antog kommunfullmäktige stadens program för barnkultur- *Kultur i ögonhöjd*. Kultur i ögonhöjd definieras så som att kultur skapas av barn, för barn och med barn. Framförallt kulturnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna låter programmet vara styrande för verksamheten. Programmet är dock stadsövergripande och AB Svenska Bostäder och AB Stockholmshem har allt jämnt att visa i sin verksamhetsplanering för 2017 hur respektive bolag arbetar med programmet.

Kulturhuset Stadsteatern har en betydande verksamhet riktade till stadens unga. Hittills under året har 535 programtillfällen riktats till barn och unga, ett resultat som stödjer ett prognostiserat utfall om 750 genomförda program. Ytterligare 364 scenkonstföreställningar riktade till barn och unga har genomförts på teatern och 25 scenkonstproduktioner för barn har genomförts. Årsmålet om 350 000 besök från barn och unga ser ut att nås.

Under året är Södra stads huset stängt för renovering vilket betyder att stadsmuseets verksamhet i viss omfattning bedrivs på medeltidsmuseet och stadsarkivet. Trots renoveringen får stadsmuseets verksamhet högt betyg i brukarundersökningar. 94,5 procent av besökarna upplevde besöket som meningsfullt och 89 procent blev sugna på att lära sig mer om Stockholm. Under året fick Medeltidsmuseet ännu en gång Certificate of Excellence från Trip Advisor, nu med ett höjt betyg som nu ligger på samma nivå som Vasamuseet och Skansen.

Alla äldre har en trygg ålderdom och får en äldreomsorg av god kvalitet

Stockholmarna ska kunna känna trygghet inför ålderdomen. Äldreomsorgen ska vara hållbar, jämställd, tillgänglig och likvärdig. Alla äldre har rätt till tryggt boende och en vardag med hög livskvalitet. Rätten till självbestämmande är grundläggande. Äldre ska kunna påverka både innehåll i omsorgen och utförare. Trygga villkor för personalen är en förutsättning för en trygg äldreomsorg. All äldreomsorg ska vara bra och gå att lita på.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas delvis under 2016. Bedömningen grundas på att av kommunfullmäktiges nio indikatorer bedömer stadsledningskontoret att tre kommer att uppfyllas, tre delvis uppfyllas och tre ej uppfyllas.

Nämnderna får utfallet för de nio indikatorerna först inför årsbokslutet, vilket gör det svårt för dem att under året vidta åtgärder för att säkerställa måluppfyllelsen. Den senaste indikatoruppföljningen gjordes vid årsbokslutet för år 2015 och utifrån den bedömdes årsmålet som delvis uppfyllt. Mot bakgrund av ovanstående har stadsledningskontoret i sin prognos av måluppfyllelsen valt att utgå ifrån resultatet i årsbokslutet för år 2015.

De indikatorer som prognostiseras att inte uppfyllas är *Andelen nöjda omsorgstagare – vård- och omsorgsboende (äldreomsorg)*, *Omsorgstagarnas upplevelse av trygghet – hemtjänst i ordinärt boende (äldreomsorg)* och *Måltiden är en trevlig stund på dagen – vård- och omsorgsboende (äldreomsorg)*

Utöver stadsdelsnämnderna har äldrenämnden, servicenämnden och överförmyndarnämnden ett särskilt rapporteringsansvar för

verksamhetsområdet. Samtliga av dessa nämnder har tagit fram egna nämndmål för verksamhetsmålet.

Stadsledningskontoret konstaterar att stadens nämnder planerar och genomför ett stort antal aktiviteter för att utveckla verksamheten och på sikt bedöms detta kunna leda till att målet uppnås. Exempelvis har äldrenämnden påbörjat ett samarbete med stadsdelsnämnderna, Micasa och servicenämnden för att fastlägga en strategi för trygghetslarm i särskilda boenden. En kartläggning av behovet av upphandling av larmen i stadsdelarna pågår. Vidare medverkar bland annat stadsdelsnämnderna Bromma, Kungsholmen, Skarpnäcks och Älvsjö i projektet DigIT som drivs av äldrenämnden. Syftet med projektet är att öka medarbetarnas kunskap, vilja och förmåga att använda digital teknik och digitala verktyg för att på så sätt öka sina möjligheter att stödja brukarna. För att bidra med till måluppfyllelse arbetar flera stadsdelsnämnderna, däribland Farsta och Hägersten-Liljeholmen, med att öka kompetens inom demensområdet.

Ett klimatsmart Stockholm

Stockholm ska intensifiera omställningen till att bli en ekologiskt hållbar stad med höga ambitioner inom klimat och miljö. Energi-, trafik- och stadsplanering ska främja en hållbar utveckling och skydda ekologiska samband och närnatur i staden. Gång-, cykel- och kollektivtrafik ska genomgående prioriteras. Stadens verksamhet ska i alla dess delar utgå från målet om en så liten miljöpåverkan som möjligt.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för inriktningsmålet kommer att uppnås under 2016. Bedömningen baseras på att fem av sex underliggande verksamhetsmål bedöms uppnås och ett bedöms att delvis uppnås. För bolagskoncernen Stockholms Stadshus AB görs dock bedömningen att inriktningsmålet kommer att delvis uppnås under året.

Energianvändningen är hållbar

Stockholms stad ska bli en klimatneutral stad. En hållbar energianvändning syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera användningen och omställning till användning av förnybar energi. Klimatfrågan är en av vår tids stora utmaningar men även luftföroreningar från förbränning ger miljö- och hälsoproblem. Dagens utvinning och användning av energi är en av orsakerna till flera av de stora miljöproblemen. Stadens tillväxt skapar en efterfrågan på mer energi samtidigt som stadens ökande täthet ger förutsättningar för energieffektiva bostäder och hållbara transporter.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att 26 av 28 nämnder prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt och fyra av kommunfullmäktiges fem indikatorer bedöms uppnås helt.

Den indikator som inte bedöms uppnås under året är *Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)* då årsmålet bedöms uppnås delvis.

Stockholm Stadshus AB anmodas att uppmana Stockholm Globe Arena Fastigheter, Micasa Fastigheter, Stockholmshem och SISAB att vidta aktiviteter och åtgärder för att säkerställa en högre måluppfyllelse av indikatorn *Årlig energiproduktion baserad på solenergi (MWh)*. Stadsbyggnadsnämnden ska underlätta för solceller i nybyggnadsprojekt.

Av de aktiviteter som kommunfullmäktige beslutat om rapporteras inga avvikelser.

Stadsledningskontoret bedömer att stadens nämnder genomför ett stort antal aktiviteter som kommer att bidra till uppfyllelsen av verksamhetsområdesmålet. Kommunstyrelsen bidrar genom metoder och arbetssätt för att nå målet om utsläppen av växthusgaser.

Exploateringsnämnden bidrar genom att ställa tydliga krav på låg elförbrukning vid nybebyggelse. Vid markanvisningar tillämpas ett mål om att nå energianvändning på 55 kWh/m² med målsättning att sträva mot 45 kWh/m².

Fastighetsnämnden bidrar genom klimatsmarta fastigheter för långsiktigt minskad miljöpåverkan. Nämnden har tagit fram en handlingsplan utifrån stadens miljöprogram och arbetar med att sänka byggnadernas energibehov och därefter välja en så hållbar energikälla som möjligt. Energianvändningen minskas genom att, utifrån kartläggning och miljöcertifiering, genomföra investerings- eller reinvesteringsprojekt och genom att optimera byggnadernas drift. Livscykelkostnads kalkyler är ett verktyg för detta och en gemensam metod har arbetats fram. Nämnden använder miljöcertifieringar som ett verktyg för att långsiktigt förbättra hållbarheten i fastighetsbeståndet.

Idrottsnämnden bidrar genom att arbeta systematiskt med en hållbar energianvändning. Idrottsnämndens har arbetat fram en energiplan som sträcker sig till 2020. I planen beskrivs det löpande arbete mot en effektivare energianvändning. Mål finns angivna för elektricitet, fjärrvärme, vatten, återvinning och förnybar energi och en kontinuerlig uppföljning som är central för effektivisering. Årets pågående projekt är inriktade på byte av belysningar, tekniska komponenter och solcellsanläggning.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bidrar särskilt genom att arbeta för att stadens mål för hållbar energianvändning och minskad klimatpåverkan ska uppnås. Nämnden har bidragit med underlag för en samlad klimatstrategi 2040 samt beräknat utsläpp enligt klimatberäkningsmodell från C40/World Resources Institute. Nämnden arbetar med att utveckla metoder för att kunna ställa LCA-krav vid byggande. Energicentrum har låtit utreda potentialen för återvinning av energi i avloppsvattnet för tre olika idrottsanläggningar samt hjälp vid solcellssatsningar. Klimatpakten har utvecklats med klimatpakten plus för mer ambitiösa företag.

Servicenämnden bidrar genom en hållbar energianvändning. Nämnden ställer krav i upphandling på att all elkraft som köps in till staden till 100 procent är producerad från förnybara elkällor. Arbetet med att inrätta en central elhandelsorganisation som på ett strukturerat sätt ska följa upp och göra prognoser gällande kommunkoncernens energiförbrukning pågår och organisationen beräknas vara på plats innan årsskiftet.

Stadsbyggnadsnämnden bidrar genom en hållbar energianvändning i Stockholm. Arbetet pågår med att ta fram exempelsamlingar för solfångare och laddinfrastruktur för att underlätta bygglovsansökningar. Nämnden utreder i vilken mån tekniken plantekniskt kan underlätta i nybyggnadsprojekt. Vidare har ett samarbetsprojekt för att möjliggöra återvinning av energi från datahallar initierats.

Transporter i Stockholm är miljöanpassade

Miljövänliga transporter ska stimuleras genom att prioritera gång-, cykel- och kollektivtrafik. Framkomligheten ska öka genom att en ny parkeringsstrategi ska tas fram för stadens alla delar, samlastningsinitiativ för godstrafik ska startas och införande av bilpooler ska stimuleras. Trafiksäkerheten ska öka. Biltrafiken ska minska och därmed bidra till bättre luftkvalitet.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet årsmål kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att åtta av kommunfullmäktiges elva indikatorer bedöms uppnås helt. Ingen indikator har ännu något utfall som avser helåret, men indikatorn *Andel elbilar* har ett utfall som vid halvårsskiftet hade uppnått årsmålet. Indikatorn *Andel dubbdäcksanvändning på innerstadsgator* och indikatorn *Antal dygn över normvärdet för PM10 i luft* har utfall per den 31 augusti som pekar i riktning mot att årsmålen kommer att uppnås.

De indikatorer som inte bedöms uppnås under året är *Antalet cykelpassager över innerstadssnittet* då årsmålet bedöms uppnås delvis. Utfallet utgör genomsnittet av antalet i år och under de senaste fyra åren. Vidare uppnås inte *Antal dygn över normvärdet för kväveoxider i luft*. Årsmålet kan ej uppnås, då det redan under första tertialet har överskridits. Även *Gångflöde på ett urval gator* uppnås inte. För denna indikator har inga mätningar gjorts och årsmål saknas.

Av de aktiviteter och uppdrag som kommunstyrelsen eller kommunfullmäktige har beslutat om rapporteras försening för två uppdrag.

Trafiknämnden verkar för att transportsektorns klimatpåverkan ska minska. Det sker främst genom att prioritera den rörliga trafiken och de färd sätt som kan transportera flest människor och gods på minst yta, det vill säga gång, cykel, kollektivtrafik och godsfordon med hög beläggning.

Framkomlighetsstrategin, som beskriver hur stadens användning av gator och torg ska utvecklas, ligger till grund för inriktningsplaner inom flera delområden, till exempel stombussar, gång, cykel och parkering. Planerna fortsätter under året att realiseras, bland annat genom konkreta ny- och ombyggnadsprojekt. I samarbete med landstinget förbättras stombusstrafiken så att punktlighet och medelhastighet kan öka. Exempelvis pågår arbete med att optimera trafiksignalsystemen.

Stora satsningar görs för att underlätta för stadens cyklister med målet att cyklisternas pendlingsstråk ska vara både trafiksäkra och framkomliga året runt. Kommunfullmäktige beslutade i maj om *Gångplan för Stockholm*, som bland annat omfattar en handlingsplan för att främja gåendet i staden.

Under hösten inleds arbetet med att implementera stadens nya parkeringsstrategi, som syftar till att förbättra framkomligheten och öka tillgången på lediga parkeringsplatser.

I samarbete med näringslivet arbetar trafiknämnden med att genomföra åtgärder för bättre leveranstrafik, till exempel off-peak leveranser.

Den 1 januari 2016 infördes dubbdäcksförbud på ytterligare två gator. Det har bidragit till bättre luftkvalitet avseende partiklar (PM10).

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriver ett omfattande arbete för ökad användning av miljöbilar och miljöbränsle, vilket bidrar till ökad hållbarhet. Den nyinrättade funktionen för koncerngemensam hantering av fordonsflottan har påbörjat arbetet med att utarbeta strategi och riktlinjer.

Stadsdelsnämnderna bidrar till verksamhetsområdesmålets uppfyllande genom att bland annat ställa krav på entreprenörer att i sin verksamhet ha miljöanpassade och trafiksäkra transporter samt att så långt som möjligt resa miljövänligt i tjänsten. Flera stadsdelsnämnder har köpt in elcyklar.

Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning. Stockholms mål att bygga 140 000 lägenheter och tillhörande offentlig och kommersiell service fram till 2030 innebär utmaningar och möjligheter till en hållbar mark- och vattenanvändning. När staden växer ska stor hänsyn tas till Stockholms blå och gröna värden. Nya bostadsområden ska utformas på bästa möjliga sätt och nybyggnation ska ske med minsta möjliga ingrepp och påverkan på de befintliga miljöerna. Anspråken på markanvändning i kombination med pågående klimatförändringar, ställer höga krav på hur staden planeras och strategiskt arbetar med grönytor, vattenförekomster och stadsmiljöer för rekreation och biologisk mångfald. Detsamma gäller andra miljöhänsyn som buller, luftkvalitet, närhet till parker med mera.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att 16 av 17 nämnder prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer uppfyllas helt och samtliga fyra av kommunfullmäktiges indikatorer bedöms uppnås helt.

Av de aktiviteter som kommunfullmäktige beslutat om rapporteras inga avvikelser.

I kommunstyrelsens tertiärrapport 1 uppmanades trafiknämnden att tillsammans med exploateringsnämnden formulera och anta en lämplig indikator för att säkerställa uppföljningen av detta mål. Trafiknämnden har kompletterat sin verksamhetsplan med indikatorn *Andel reviderade parkplaner som innehåller strategier för utveckling av ekosystemtjänster*.

Statsledningskontoret bedömer att stadens nämnder och bolagstyrelser genomför aktiviteter som bidrar till uppfyllelsen av verksamhetsområdesmålet. Exploateringsnämnden bidrar genom att utveckla stadens blå och gröna rum för ett hållbart Stockholm och arbetet med naturreservat samt med arbetet att vidareutveckla ekosystemtjänster och grönytekompensation. Miljömål för ”Hållbar mark och vattenanvändning” omfattar exploateringsnämndens arbete med både markförvaltning och stadsutveckling. Ett av de områden som särskilt pekas ut inom detta miljömål är arbetet med hållbar dagvattenhantering. Exploateringsnämnden planerar för lokal hantering av dagvatten i exploateringsprojekt samt deltar i arbetet med pilotanläggningar för dagvattenhantering som Stockholm Vatten AB håller i.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bidrar genom att stadens vattenområden uppnår god ekologisk och kemisk vattenstatus. Nämnden har arbetat fram ett lokalt åtgärdsprogram för Bällstaån och underlag för ytterligare lokalt åtgärdsprogram kommer behandlas i styrgruppen för god vattenstatus under hösten. Dessutom har nämnden påbörjat upphandlingar för underlag till det fortsatta arbetet med att övriga lokala åtgärdsprogram. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har, i samverkan med stadsbyggnadsnämnden och berörda stadsdelsnämnder, deltagit i exploateringsnämndens arbete med att utreda alla aktuella naturreservatsbildningar.

Stadsbyggnadsnämnden bidrar genom att stadsutvecklingen ska ske utifrån översiktsplanen, som innehåller stadens bostadsförsörjningsplan och stadens strategier för ett ekonomiskt, ekologiskt, socialt och demokratiskt hållbart Stockholm. Stadsbyggnadsnämnden har, i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden och berörda stadsdelsnämnder, deltagit i exploateringsnämndens arbete med att utreda alla aktuella naturreservatsbildningar. Älvsjöskogens naturreservat är inrättat och arbete med reservatsbildning för Årstaskogen/Årsta holmar och Kyrkhamn är under beredning.

Trafiknämnden bidrar genom att förebyggande åtgärder och omsorgsfull drift minskar trafikens och verksamhetens påverkan på mark och vatten. Nämnden arbetar utifrån den antagna strategin för hantering av dagvatten på den mark nämnden ansvarar för. Vidare medverkar trafiknämnden i pilotprojekt med hållbara dagvattenlösningar som drivs av Stockholm Vatten Avfall AB i samverkan med miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och Stockholm Parkering AB. Gator som är särskilt känsliga för stora nederbörds mängder sopas extra för ökad avrinning. Vid anläggning och renovering av växtbäddar och trädgröpar tillämpas tekniker för att möjliggöra lokalt omhändertagande av vatten som annars skulle avledas via ledningsnätet. Det löpande arbetet med trädbeskränning, trädgropsrenoveringar samt ny- och återplantering av träd på gator och torg fortsätter. Trafiknämnden är delaktigt i kommunstyrelsens arbete med förbättrad samordning av grönstrukturfrågor och ansvarar, tillsammans med stadsdelsnämnderna, för stadens samtliga parkinvesteringar, för att samordna och utveckla stadsdelsnämndernas stadsmiljöverksamhet samt för förvaltning av stadens gemensamma parkdatabas.

Stockholms kretslopp är resurseffektiva

Stockholm ska utveckla kretslopp som är resurseffektiva. Det mest miljövänliga sättet att öka hushållningen med material är att förhindra uppkomsten av avfall. Fokus ska därför ligga på EU:s avfallshierarki. Det avfall som uppkommer ska tas om hand på ett resurseffektivt sätt. Möjligheten att återvinna ska förbättras i Stockholm. Återvinningscentralerna ska bli mer tillgängliga och möjligheterna till återbruk ska utökas. Stockholmarna ska uppleva att det är enkelt att återvinna. Matsvinnet ska minska i stadens verksamheter och insamling av matavfall ska ha ökat till 70 procent år 2020.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås delvis under 2016. Bedömningen grundas på att samtliga 20 nämnder prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer uppfyllas helt, samt på att av kommunfullmäktiges två indikatorer bedöms en uppnås helt och den andre bedöms ej uppnås under 2016.

Exploateringsnämnden och stadsbyggnadsnämnden har inte lämnat prognos, då de inte formulerat nämndmål, aktiviteter och/eller nämndindikatorer och uppmanas att till verksamhetsplan 2017 formulera nämndmål och aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse.

Den indikator som inte bedöms uppnås under året är *Andel matavfall till biologisk behandling av förväntad uppkommen mängd* då årsmålet om 30 procent ej bedöms uppnås.

Stockholm Vatten Avfall AB redogör för att avvikelser beror främst på svårigheter med att få in matavfall från restauranger och livsmedelsbutiker. Arbetet med att få in matavfallsmängder från livsmedelsbutiker har stannat av sedan miljö- och hälsoskydds nämnden definierat detta som ett verksamhetsavfall. Frågan om restaurangernas rätt att välja entreprenör för omhändertagande av sitt avfall kommer inte att prövas då överklagandet av miljö- och hälsoskydds nämnden förbud dragits tillbaka. Frågan ska i stället klargöras av Stockholm Vatten och miljö- och hälsoskydds nämnden.

Mellan mars och augusti har Stockholm Vatten Avfall AB varit i kontakt med 600 kunder, merparten restaurangkunder, men det tar längre tid från kontakt till abonnemang än väntat. Arbetet har intensifierats för att öka matavfallsinsamlingen inom andra områden. Målen beträffande antalet anslutna villor, villasamfälligheter samt flerbostadsfastigheter kommer att nås.

Andra aktiviteter som genomförts eller planeras av Stockholm Vatten Avfall AB är bl.a. en informationskampanj tema "matavfall" och deltagande på seminarier och möten med fastighetsägare och kunder. En stimulansåtgärd som möjligen kan leda till ökad matavfallsinsamling är den avfallstaxa som planeras föreslås. Ett inriktningsärende är fattat styrelsen och ny taxa planeras att beslutas av kommunfullmäktige under 2017.

Stockholm Vatten Avfall AB:s styrelse har den 29 september 2016 fattat ett genomförandebeslut om en optisk sorteringsanläggning i Högdalen som planeras driftsättas 2019. Kommunfullmäktige förväntas fatta beslut under senhösten 2016.

Statsledningskontoret bedömer att stadens nämnder och bolagstyrelser genomför aktiviteter som stärker uppfyllelsen av verksamhetsområdesmålet.

Stockholms miljö är giftfri

Stockholms invånare ska i största möjliga mån skyddas från skadliga ämnen och ett speciellt fokus ligger på att skydda barnen. I *Stockholms stads kemikalieplan 2014-2019* beskrivs visionen om ett "Giftfritt Stockholm 2030" och vilka åtgärder som ska genomföras för att nå visionen. Åtgärderna handlar om att rensa bort och undvika farliga ämnen i kemiska produkter, varor och byggmaterial

som staden använder och verka för att andra aktörer ska arbeta i samma riktning. Staden har ett genomgående fokus på att minska barns exponering. Arbetet att kartlägga och åtgärda bristande inomhusluft på förskolor och skolor ska därför intensifieras. Andelen ekologisk mat i förskola och skola ska öka. Målet om 50 procent ekologisk mat i stadens verksamheter är en del av stadens arbete för ett giftfritt samhälle.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att tre av sex indikatorer bedöms uppnås helt under 2016 (*Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 1 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola, Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) och Antal av 17 utvalda ämnen som uppvisar sjunkande eller oförändrade halter i slam*).

Stadsledningskontoret konstaterar att fastighetsnämnden och AB Familjebostäder delvis uppfyller målet för indikatorn *Andel prioriterade och relevanta avtal enligt kemikalieplanen utan avvikelser från ställda kemikaliekrav* och uppmanas respektive anmodas därför att vidta åtgärder för att säkerställa uppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål.

Stadsledningskontoret konstaterar att socialnämnden och Älvsjö stadsdelsnämnd delvis uppfyller målet för indikatorn *Andel inköpta ekologiska livsmedel av staden totalt inköpta måltider och livsmedel* och uppmanas därför att vidta åtgärder för att säkerställa uppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål.

Stadsledningskontoret konstaterar att miljö- och hälsoskyddsnämnden ej kommer kunna uppfylla målet för indikatorn *Antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och som används i stadens verksamheter* då mätmetod saknas.

I ärendet Avstämning av mål och budget 2016 uppmanades idrottsnämnden att återkomma med ett årsmål för indikatorn *Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömning (BVB) i tertialrapport 2*, vilket nu har åtgärdats.

Samtliga nämnder med särskilt rapporteringsansvar, miljö- och hälsoskyddsnämnden samt servicenämnden, har utvecklat nämndmål, indikatorer och aktiviteter som stödjer uppfyllelsen av målet. Särskilt kan miljö- och hälsoskyddsnämndens arbete inom Kemikaliecentrum nämnas. Kemikaliecentrum erbjuder verksamheterna stöd och vägledning i genomförandet av kemikalieplanen. Det innebär bland annat att bjuda in till seminarier och utbildningar för nyckelgrupper, att hjälpa till att formulera och följa upp kemikaliekraV på byggmaterial och i upphandlingar, erbjuda stöd i hantering och val av kemiska produkter och att erbjuda tillsynen hjälp med riskbedömning och prioriteringar. Servicenämnden har i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden upphandlat ett stadsgemensamt kemikaliehanteringssystem. Under hösten påbörjas arbetet, under ledning av miljö- och hälsoskyddsnämnden, med att implementera detta system.

Stadsdelsnämnderna bidrar till uppfyllelse av kommunfullmäktiges mål genom arbetet mot en kemikaliesmart förskola. Kemikaliecentrum har startat ett särskilt projekt, kemikaliesmart förskola, där det tagits fram vägledning och utbildningar för att tydliggöra, underlätta och effektivisera stadsdelsnämndernas och förskolornas arbete mot att bli mer kemikaliesmarta.

Inomhusmiljön i Stockholm är sund

Stockholms stad ska erbjuda sunda lokaler och bostadsmiljöer för stockholmarna. En god inomhusmiljö har därför stor betydelse för hälsa och komfort. Stockholm har en hög standard på sin bostadsbebyggelse, men det finns alltså hälsobesvär relaterade till inomhusmiljön i en del av stadens byggnader. Med byggandet av nya bostäder och förtätningen av staden följer dessutom nya utmaningar och det är viktigt att redan i planeringen för bebyggelse arbeta förebyggande med risker för störningar i inomhusmiljön. Stadens arbete med att minska hälsorelaterade riskfaktorer och förbättra stockholmarnas inomhusmiljö behöver fortsätta kontinuerligt. Ett särskilt fokus ska läggas på åtgärder för att skapa god ljudmiljö i förskolor och skolor.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att tre av kommunfullmäktiges fyra indikatorer prognostiseras uppnås helt under 2016.

Stadsledningskontoret konstaterar att fastighetsnämnden och SISAB endast delvis uppfyller målet för indikatorn *Andel av stadens egna*

fastigheter med byggnader som används för något av ändamålen bostad, arbetsplats eller undervisningslokal som understiger en radonhalt på 200 bq/m³ luft. Stadsledningskontorets bedömning är dock att årsmålet på aggregerad nivå kommer att uppfyllas helt.

Av 17 nämnder med särskilt rapporteringsansvar har 16 tagit fram egna nämndmål för verksamhetsmålet.

I *Avstämning av mål och budget 2016* uppmanades Älvsjö stadsdelsnämnd att ta fram egna nämndmål och indikatorer eller beskriva hur nämnden bidrar till uppfyllandet av verksamhetsmålet. Detta har inte åtgärdats i tertialrapport 2 och nämnden uppmanas därför att till verksamhetsplan 2017 utveckla egna nämndmål, aktiviteter eller beskriva på vilket sätt nämnden bidrar till uppfyllandet av verksamhetsmålet.

Stadsledningskontoret konstaterar att stadens nämnder kommer att genomföra ett stort antal aktiviteter som på sikt kommer att leda till att målet uppnås.

Utbildningsnämnden samordnar arbetet för en kemisäker undervisning på Stockholms skolor. I arbetet med kemisäkerhet ingår att organisera hämtning av kemikalier och källsorterat kemikalieavfall, hjälpa skolorna vid riskbedömning, riskreducerande åtgärder och ansvarsfrågor samt ge råd vid ombyggnad/nybyggnad av NO-lokaler. För kemiansvariga lärare på stadens skolor finns nätverket Kemiforum. Utbildningsnämnden samarbetar med SISAB om att ta fram definitioner och riktvärden för en sund inomhusmiljö

Med många parallellt pågående infrastrukturprojekt i staden ökar risken för buller- och vibrationsproblem. Trafiknämnden arbetar för att i så stor utsträckning som möjligt förebygga uppkomsten och minska konsekvenserna av buller- och vibrationsstörningar från vägtrafik i enlighet med stadens åtgärdsprogram 2014-2018. Exempel på dessa åtgärder är fönsterbyten vid utsatta gator, arbetet med att begränsa dubbdäcksanvändandet på stadens gator. Arbetet med åtgärder för tystare rekreatiomsområden pågår och redovisas i verksamhetsberättelsen.

Stadsdelsnämnderna arbetar löpande med att förbättra inomhusmiljön genom till exempel skyddsronder. Vid ut- och nybyggnation arbetar stadsdelsnämnderna förebyggande med risker för störningar i inomhusmiljön.

Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Målet om ekonomisk hållbarhet ska vara utgångspunkten för stadens ekonomiska förvaltning, samtidigt som fler arbetstillfällen och satsningar på utbildning är centralt för en bättre fungerande samhällsekonomi.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för inriktningsmålet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen baseras på att fyra av fem underliggande verksamhetsmål bedöms uppnås och ett bedöms att delvis uppnås. Stadsledningskontorets bedömning förstärks ytterligare av att även Stockholms Stadshus AB gör bedömningen att inriktningsmålet kommer att uppfyllas helt under året.

Stockholm är en världsledande kunskapsregion

Regionens högskolor och universitet är av avgörande betydelse för Stockholms fortsatta utveckling. Att stärka samverkan mellan akademi och samhälle med gemensamma forskningsprojekt osv är en av de viktigaste strategiska frågorna för framtiden. Stockholm ska vara ett centrum för internationellt baserad verksamhet inom forskning och utveckling vilket förutsätter offensiva satsningar på både utbildning och infrastruktur.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer uppfyllas helt under 2016. Bedömningen grundar sig på att alla nämnder som följer upp och analyserar detta mål (fyra facknämnder och två stadsdelsnämnder) bedömer att målet uppfylls helt under 2016. Av dessa har utbildningsnämnden och arbetsmarknadsnämnen särskilt rapporteringsansvar.

Målet har två indikatorer, *Andel av befolkningen, 25-64 år, med eftergymnasial utbildning* samt *Andel invånare, 20 år, med fullföljd gymnasieutbildning*. De prognostiseras att uppnås helt, utfallet redovisas i verksamhetsberättelse 2016.

Nämnderna lyfter i sina tertiärrapporter fram stärkt samverkan och samarbete med universitet och högskolor för att uppnå målet. Detta görs bland annat genom gemensamma forskningsprojekt och genom att samverka för att utveckla utbildningsutbudet i regionen.

Arbetsmarknadsnämnden framhåller ett strategiskt samarbete med akademien inom ramen för arbetet med Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm. Exploateringsnämnden nämner arbetet i projekt i Hagastaden och Kista Science City som främsta grunden för sin

målbedömning. Utbildningsnämnden arbetar aktivt för att stärka och utveckla samverkan med lärosäten och andra externa aktörer, bland annat genom ett samarbete med Stockholms och Uppsala universitet om kompetensutveckling och nätverk för lärare i moderna språk. Vidare arbetar såväl facknämnder som stadsdelsnämnder med att utveckla och utöka erbjudanden om praktikplatser, examensarbeten, arbetsplatsförlagd utbildning och så vidare.

Stockholm är en företagsvänlig stad

Stockholm är en attraktiv stad för småföretagare och det lokala näringslivet stärks genom utvecklad företagarservice och rådgivning. Entreprenörskap och eget företagande bland kvinnor och utrikesfödda stöds särskilt. Staden samverkar med andra offentliga och privata aktörer för att öka företagandet i Stockholm. Genom ett utvecklat partnerskap mellan arbetsmarknadens parter och förstärkt yrkesutbildning ökar förutsättningarna att möta företagets behov i exempelvis frågor om matchning och kunskapsförsörjning.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att samtliga rapporterade nämnder prognostiserar att målet kommer att uppnås helt samt att årsmålen för samtliga av kommunfullmäktiges indikatorer bedöms uppnås helt under 2016.

Stadsledningskontoret konstaterar att stadens nämnder och bolag genomför ett antal aktiviteter som stödjer måluppfyllelse under året.

Den av arbetsmarknadsnämnden utarbetade partnerskapsmodellen innebär att nämnden ingår partnerskap med branschorganisationer som representerar branscher och näringslivsområden i regionen där det finns kompetensförsörjningsbehov. Hittills har arbetet bestått i att etablera samarbete med bristyrkesbranscher. Samarbete med besöksnäringen, transportbranschen och byggnäringen har inletts.

Arbetsmarknadsnämnden har också tecknat ett avtal med Trafikverket som innebär att nämnden kommer delta i Trafikverkets upphandlingar i Mälardalsregionen. Syftet är att Trafikverkets upphandlade leverantörer ska kunna uppfylla kravet om sysselsättningsfrämjande åtgärder i form av anställningar och praktikplatser. Ett samarbete med Arbetsförmedlingen är initierat för att få med dem i arbetet med att vara ute på arbetsplatserna.

Under 2016 inledde arbetsmarknadsnämnden ett pilotprojekt gällande Sfi+. Piloten genomförs tillsammans med ett städbolag och det gemensamma målet är att fler stockholmare ska få hållbara och långsiktiga anställningar. Projektet sker inom ramen för ett större samarbete med arbetsgivarorganisationen KFO.

Exploateringsnämnden arbetar på kommunfullmäktiges uppdrag strategisk med att öka antalet arbetsplatser i staden, särskilt i Söderort. I Larsboda, Farsta, planeras för ett nytt livsmedelscentrum, i första hand för de företagare som idag hyr lokaler av staden i Slakthusområdet. En viktig aspekt av projektet är att behålla arbetsplatserna inom staden och i söderort. I Slakthusområdet finns förutsättningar för nya kontor, i befintlig bebyggelse och i nya kontorskvarter, motsvarande 10 000 till 12 000 arbetsplatser. Ytterligare arbetsplatser kommer att tillskapas i närheten av Globen, en del av Söderstaden, bland annat genom 3:s nya huvudkontor.

Inom ramen för konceptet ”Levande Stockholm” samarbetar trafiknämnden med socialnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden kring en gemensam hantering av satellitserveringar. Under sommaren 2016 gjordes Swedenborgsgatan, Rörstrandsgatan, Skånegatan och Nytorget om till gågator med möjlighet för näringsidkarna på dessa gator att använda gatuplatsen utanför sin fastighet till exempelvis uteserveringar.

Trafiknämndens samverkan med företagsgrupper utvecklas ytterligare under 2016. Exempelvis har ett nytt samverkansforum med de kommersiella fastighetsägarna i Kista arbetsplatsområde etablerats. Trafiknämnden driver också olika former av nätverk inom gods- och citylogistikområdet.

Stadsdelsnämnderna fortsätter att arbeta för att skapa ett företagsvänligt klimat exempelvis genom att samarbeta med lokala företagarföreningar och agera som en länk mellan lokala företag, staden och olika myndigheter.

Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva
Arbete är grunden för människors utveckling, delaktighet och egen försörjning. Kommunfullmäktiges mål syftar till att skapa ett hållbart arbetsliv med trygga anställningar och möjlighet till livslångt lärande. Arbetsmarknaden ska vara jämställd och fri från diskriminering. Alla ska, oavsett kön och etnicitet, ha lika tillgång till arbetsmarknadsinsatser och dessa ska utgå från individens

behov. Riktade insatser till grupper som står långt från arbetsmarknaden ska intensifieras och långtidsarbetslösheten ska minska kraftigt. Ungdomsarbetslösheten ska minimeras genom att unga erbjuds jobb, utbildning eller praktik senast inom 90 dagar och att fler lokala insatser ska etableras i områden med hög ungdomsarbetslöshet. Uppföljningsansvaret förlängs och permanentas upp till 25 års ålder. Staden ska skapa nya vägar in på arbetsmarknaden genom att pröva modeller som varit framgångsrika i andra kommuner. Personer som uppstår försörjningsstöd på grund av arbetslöshet ska i ökad utsträckning erbjudas anställningar inom staden i upp till ett år.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att av kommunfullmäktiges 13 indikatorer bedöms 9 uppnås helt. Två indikatorer uppnås delvis. En indikator bedöms inte uppnås, vilket beror på att indikatorn är ny och målet bedöms vara för högt satt. 30 av 31 nämnder prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt, och 16 av 16 nämnder med särskilt rapporteringsansvar prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt. Samtliga nämnder med särskilt rapporteringsansvar har antagit egna nämndmål.

Arbetsmarknadsläget i regionen är positivt, vilket leder till god måluppfyllelse inom ekonomiskt bistånd. Även stadens aktiva arbete med arbetsmarknadsåtgärder bedöms ha betydelse. Andelen vuxna med ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen varierar mellan stadsdelsområdena, men samtliga nämnder når sina årsmål och andelen bidragsberoende sjunker generellt jämfört med utfallet i VB 2015.

Kommunfullmäktiges mål för sommarjobbade ungdomar bedöms nås. Enligt preliminära beräkningar har ungefär 8 150 ungdomar fått sommarjobb i stadens regi. Alla nämnder och bolag har bidragit till måluppfyllelsen genom att anställa ungdomar och/eller ta fram arbetsplatser. Det är oklart om målet för *Antal tillhandahållna platser för feriejobb* (10 000 st) kommer att nås (målet mäts på årsbasis), men stadsledningskontoret kan konstatera att antalet anställda indikerar att antalet arbetsplatser varit tillräckligt.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s års mål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M	T	K	M		
Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	1,9 %	1,7 %	1,7 %	1,6 %	1,6 %	1,6 %	1,6 %	Helt	
Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,2 %	1,1 %	1,2 %	1,1 %	1,1 %	1,1 %	1,1 %	Helt	
Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	750 st	464			636	325	307	Helt	
Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	800 st	672			865			Helt	
Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	8 000 st	-	-	-	Ca 8 150	-	-	Helt	Målet mats på årsbasis. Alla jobb inte inrapporterade än.
Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	500 st	202	?	?	348	191	154	Helt	
Andel aspiranter som har avslutats, exkl	75 %	75 %	72 %	78 %	72 %	70 %	75 %	Delvis	

tolv månader efter inskrivning på Jobbtorg Stockholm									
Andel aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	81 %	83 %	82 %	83 %	81 %	80 %	83 %	Helt	
Andel aspiranter upp till 29 år som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm	87 %	87 %	86 %	87 %	85 %	83 %	87 %	Delvis	
Genomsnittlig inskrivningstid för målgruppen personer med ekonomiskt bistånd längre än tio månader som fått arbete/studier via Jobbtorg Stockholm	10 mån	9,2	10,7	6,9	8,4	10,1	6,4	Helt	
Genomsnittlig inskrivningstid för målgruppen ungdomar (16-24 år) som fått arbete/studier via Jobbtorg Stockholm	5 mån	4,4	4,4	4,4	4,5	4,3	4,6	Helt	
Andelen ungdomar som erbjuds jobb, utbildning eller praktik inom 90 dagar	100 %	62,8 %	68,8 %	59,3 %	64 %	69 %	61 %	Delvis	Ny indikator. Målet är högt satt

I Stockholm är det enkelt att utbilda sig genom hela livet. Utbildning är den viktigaste faktorn för att kunna träda in och stanna kvar på arbetsmarknaden. Kommunfullmäktiges mål innebär att betydligt fler elever ska klara grundskolan och fler stockholmare ska ges möjlighet att utbilda sig på högskolor och universitet. Satsningar på vuxenutbildningen är avgörande för minskad arbetslöshet och förbättrad matchning på arbetsmarknaden. Detta gäller både utbildning på grundläggande nivå och utbildning som är riktad mot bristyrken. Kvaliteten i Svenska för invandrare (sfi) ska höjas och undervisningen i större utsträckning individanpassas. Möjligheter att läsa svenska under föräldraledighet ska utökas. Utbudet inom Komvux ska utökas och kombinationsinsatser för personer som står långt från arbetsmarknaden prövas.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer uppfyllas delvis under 2016. För målet finns fyra indikatorer, varav endast en bedöms uppnås helt. Arbetsmarknadsnämnden har särskilt rapporteringsansvar för målet. Nämnden bedömer att målet kommer att uppnås helt. I kommunfullmäktiges budget för 2016 fick arbetsmarknadsnämnden i uppdrag att utföra fem aktiviteter kopplade till målet. Samtliga aktiviteter är påbörjade och förväntas bidra till måluppfyllelsen. Stadsledningskontoret bedömer att nämnden uppvisar generellt goda resultat inom många områden inom sfi och komvux, men att målet ändå inte kan anses uppnås helt utifrån indikatorernas utfall.

Arbetsmarknadsnämnden har särskilt rapporteringsansvar för målet och har beslutat om egna nämndmål. Även fastighetsnämnden, äldrenämnden och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd har beslutat om egna nämndmål.

I februari fattade kommunfullmäktige beslut om att införa prova-på-studier, vilket ger personer med ekonomiskt bistånd möjlighet att prova att studera med bibehållet bistånd. Syftet är att fler ska våga prova att studera för att på sikt nå en långsiktig etablering på arbetsmarknaden.

Målet för indikatorn *Andel godkända SFI-elever efter 600 timmar* uppnås delvis. SFI Stockholm har arbetat med bedömningsunderlag och måluppfyllelse i prov för att elever som anmäls till nationella prov ska klara dem. Detta kan ha lett till att elever studerar något längre tid inom sfi, vilket ger höga resultat i betygsstatistiken men något lägre andel elever som klarar sfi inom 600 timmar.

Arbetsmarknadsnämnden har under perioden vidtagit åtgärder för att påbörja arbetet med att förbättra de tidigare uppvisade låga resultaten inom matematik.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s årsmål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M	T	K	M		
Andel kursdeltagare inom SFI med godkänt betyg efter fullföljd kurs	94 %	-	-	-	97 %	96 %	97 %	Helt	
Andel godkända SFI-elever efter 600 timmar	68 %	-	-	-	62 %	58 %	68 %	Delvis	
Andel kursdeltagare inom grundläggande vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	85 %				84 %	85 %	83 %	Delvis	
Andel kursdeltagare inom gymnasial vuxenutbildning med godkänt betyg efter fullföljd kurs	87%	-	-	-	82 %	84 %	80 %	Delvis	

Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

En god offentlig ekonomi är en förutsättning för att kunna stärka välfärden och Stockholms stad ska därför ha en budget i god ekonomisk balans. Grundläggande mål för soliditet och investeringskostnader garanterar långsiktig hållbarhet. Stadens verksamhet ska vara kostnadseffektiv och administrativa kostnader hållas låga.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet årsmål kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att resultatet för 2016, efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga

korrigeringar, prognostiseras bli positivt och att majoriteten av stadens nämnder bedömer att målet kommer att uppnås helt.

Det ekonomiska resultatet är det mått som tydligast sammanfattar stadens ekonomiska ställning. Prognosen för 2016 års resultat visar, efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar, ett överskott på 301 mnkr vilket innebär en budgetföljsamhet om cirka 99 procent. Före resultatdispositioner prognostiseras en positiv budgetavvikelse om cirka 261 mnkr. Stadsledningskontoret poängterar att överskott i resultatfonderna ska användas till kostnader av engångskaraktär och inte till löpande drift.

I tertialrapport 2 prognostiserar facknämnderna ett överskott om 243 mnkr jämfört med det prognostiserade överskottet om 60,0 mnkr i tertialrapport 1. Bland facknämnderna prognostiserar stadsbyggnadsnämnden ett underskott om 0,8 mnkr (0,5 procent) vilket är en minskning jämfört med det prognostiserade underskottet som nämnden redovisade i tertialrapport 1. Avvikelsen beror på vakanta tjänster. Nämnden har påbörjat åtgärder och stadsledningskonoret uppmanar stadsbyggnadsnämnden att fortsätta vidta åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans vid årets slut.

Stadsdelsnämndernas prognoser för tertialrapport 2 visar på ett överskott om 58 mnkr jämfört med tertialrapport 1 då nämnderna prognostiserade ett överskott om 11,0 mnkr.

Kommunstyrelsen och exploateringsnämnden har särskilt rapporteringsansvar för verksamhetsområdesmålet och båda bedömer att det kommer uppfyllas helt under året. Nämnderna rapporterar ett arbete som i huvudsak löper enligt plan.

Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Stockholm ska sträva efter att bli en stad som genomsyras av jämställdhet, jämlikhet och frihet från alla former av våld och diskriminering och staden ska stärka arbetet för de mänskliga rättigheterna.

Stadsledningskontoret bedömer att inriktningsmålet kommer att uppnås under 2016. Bedömningen baseras på att samtliga åtta underliggande verksamhetsmål bedöms uppnås. För bolagskoncernen Stockholms Stadshus AB görs bedömningen att inriktningsmålet kommer att uppfyllas under året.

Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

Enligt kommunfullmäktiges budget 2016 ska Stockholm vara en jämställd stad där makt, möjligheter och resurser fördelas jämnt oavsett kön. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i stadens alla verksamheter. Arbetet med att utveckla jämställdhetsintegrerad budgetprocess ska fortsätta. Alla nämnder ska ha könsuppdelad statistik och analysera resursfördelningen utifrån kön. Målet är ett jämställt Stockholm där makt och resurser fördelas lika. Stadens egen verksamhet ska därigenom bidra till ökad jämställdhet.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet årsmål kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att 29 av 30 nämnder prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt, En nämnd prognostiserar att målet delvis kommer att uppfyllas. Samtliga av kommunfullmäktiges beslutade aktiviteter och uppdrag fortgår enligt plan. De nämnder som tidigare uppmanats att förtydliga sina beskrivningar av hur de arbetar med jämställdhet ur ett verksamhetsperspektiv har nu gjort detta. Den könsuppdelade statistiken har från och med tertialrapport 2 utvecklats stadens analyser.

Socialnämnden, som är den nämnd med särskilt rapporteringsansvar, prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt. Nämnden planerar utveckling av analys utifrån ett genusperspektiv för att införa jämställdhetsintegrerad budget. Samtliga av nämndens verksamheter har minst ett åtagande eller en aktivitet under nämndmålet om jämställdhet. Nämnden arbetar utifrån 4R-metoden. En jämställdhetsgrupp med bred representation från socialtjänstavdelningen, HR och ekonomienheterna stödjer och driver utveckling av jämställdhetsarbetet framåt. Nämnden har vidare förstärkt jämställdhetsarbetet med en projektanställd som under hösten 2016 och under 2017 särskilt ska fokusera på konkreta åtgärder och aktiviteter för att ytterligare utveckla arbetet med jämställdhet. Ett förvaltningsövergripande arbete med mänskliga rättighetsfrågor kommer att bredda arbetet till att omfatta ett intersektionellt perspektiv och ett särskilt barnfokus.

Många nämnder fortsätter genomförandet av ett stort antal aktiviteter. I huvudsak handlar det om framtagande av könsuppdelad statistik, kunskapshöjande insatser och samverkan inom området. Stadens analyser har utvecklats med hjälp av könsuppdelad statistik. Flera nämnder rapporterar att de tagit fram

interna planer och strategier för arbetet med jämställdhetsintegrering i den egna verksamheten.

Exempel på nämnd som arbetar på ett särskilt föredömligt sätt är Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd. Nämnden har jämställdhet som ett av tre fokusområden och integrerar perspektivet i samtliga verksamheter och processer. Som exempel kan lyftas att nämndens lokala utvecklingsprogram genomsyras av ett jämställdhetsperspektiv. Statistik redovisas konsupplikat och analyser görs där skillnader finns. Resultaten planeras användas när nya mål sätts för kommande år.

Exploateringsnämnden, trafiknämnden och stadsbyggnadsnämnden samverkar på ett bra sätt för att säkra att stadsplaneringen karaktäriseras av ett helhetsperspektiv. Fokus ligger, utöver gemensamma utbildningsinsatser om jämställdhetsintegrerad stadsplanering, bland annat på trygghetsfrågor och hur det arbetet kan stärkas med hjälp av ett jämställdhetsperspektiv i exempelvis planarbete och i samråd.

Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

För att Stockholm ska vara en demokratiskt hållbar stad och erbjuda alla stockholmare bra service och kvalitet fordras att Stockholm stad kan attrahera och behålla en mångfald av välutbildade och kompetenta medarbetare och chefer. Stockholm stad som arbetsgivare ska erbjuda grundförutsättningar som trygga arbetsvillkor, kompetensutveckling och en god och hälsosam arbetsmiljö, som ett led i att på bästa sätt förstå och sörja för alla stockholmars behov.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas dels på nämndernas samlade arbete för att säkerställa kompetensförsörjning och arbetsmiljö, dels på att den totala sjukfrånvaron inte längre ökar.

21 av 31 nämnder prognostiserar att verksamhetsmålet kommer att uppfyllas helt, tio nämnder prognostiserar att målet delvis kommer att uppfyllas.

Stadsledningskontoret konstaterar att majoriteten av nämnderna har arbetat med övergripande kompetens- och behovsanalyser samt identifierat aktiviteter för att säkerställa kompetensförsörjningen. Bland annat genom rekrytering, introduktion för nyanställda, synliggörande av karriär- och utvecklingsmöjligheter, kompetensprofiler, kompetensutveckling och omställning. Flertalet

arbetar även med långsiktiga kompetensförsörjningsplaner. Ett gott exempel är utbildningsnämnden som har en kompetensförsörjningsplan för lärare och för chefer.

Den totala sjukfrånvaron ligger kvar på samma nivå som efter tertial 1, vilket innebär att den ökande trenden brutits. 14 nämnder har prognostiserat att de kommer att nå sitt årsmål för sjukfrånvaron, 14 prognostiserar att årsmålen kommer nås delvis och tre nämnder prognostiserar att årsmålet inte nås.

Nämnderna har fortsatt fokus på att arbeta för att förebygga ohälsa och sjukdom. De fortsätter arbetet med att aktivt följa, analysera och sätta in åtgärder för att komma tillrätta med sjukfrånvaron inom nämnden, såväl övergripande som på avdelnings- och enhetsnivå.

Ett systematiskt arbetsmiljöarbete bedrivs inom samtliga verksamheter och vissa utvecklingsområden har identifierats. Gott exempel är Kungsholmens stadsdelsnämnd som förtydligar hur de arbetar med skyddsronder och riskbedömning.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s årsmål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M	T	K	M		
Sjukfrånvaro	Tas fram av nämnden	6,6 %	7,3%	4,3 %	6,6 %	7,3 %	4,2 %		T o m juli månad

Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

Stockholm ska leda arbetet att säkerställa respekt för mänskliga rättigheter och ta ansvar för de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig till. Alla verksamheter i staden ska analysera och följa upp hur de tillvaratar mänskliga rättigheter i sitt vardagliga arbete. En viktig del av att vara en stad som lever upp till mänskliga rättigheter är att synliggöra diskriminering. Arbetet mot diskriminering ska vara systematiskt och utmärkas av lärande inom och utanför stadens organisation. För att uppnå detta behöver staden bli bättre på att kartlägga och analysera verksamheten.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet årsmål kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att fem av kommunfullmäktiges fem indikatorer bedöms uppnås helt under 2016.

Samtliga fem indikatorer är nya för året, där fyra av fem indikatorer uppvisar det första utfallet i tertiärrapport 2. Med stadens höga ambitioner kring frågor som rör diskriminering i åtanke, ser utfallen positiva ut. Några nämnder rapporterar att de planerar att analysera utfall och skillnader inom stadsdelar och mellan könen i samband med verksamhetsberättelsen.

Samtliga tre nämnder med särskilt rapporteringsansvar har tagit fram egna nämndmål för verksamhetsmålet. Härutöver har 25 nämnder tagit fram egna nämndmål för verksamhetsområdet.

Några exempel från aktiviteter som har genomförts av de tre nämnder med särskilt rapporteringsansvar:

Kommunstyrelsen har genomfört en översyn av samrådsprocesserna med de nationella minoriteterna för att stärka deras inflytande.

Nämnden har beviljats medel från kulturdepartementet för att ta fram och implementera en strategi för romsk inkludering med fokus på områdena utbildning, arbetsmarknad, socialtjänst, demokrati och civilsamhällets organisering. Idrottsnämnden arbetar vidare med kompetenshöjande insatser. Personalen på idrottsanläggningarna, särskilt anställda på simhallar, utbildas kontinuerligt i bemötande och förhållningssätt till olika kundgrupper. Genom workshops och utifrån fallbeskrivningar ska gott bemötande främjas gentemot kollegor såväl som besökare. Även utbildningsnämnden rapporterar om kompetenshöjande insatser kring genus-, hbtq- och normkritikfrågor. Nämnden fortsätter arbetet med att tillgänglighetsanpassa publika lokaler i enlighet med stadens program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning.

Stadsledningskontoret konstaterar att stadens nämnder kommer att genomföra ett stort antal aktiviteter under hösten. Bland dessa kan nämnas att Hässelby-Vällingbys stadsdelsnämnd som beskriver arbetet med det aktuella målet på ett föredömligt sätt. Nämnden har börjat identifiera risker för diskriminering i verksamheten genom att föra dialog med chefer. Det görs en kartläggning för att medvetandegöra risker inom verksamheten som underlag för att prioritera utbildningsinsatser för att säkerställa en verksamhet fri från diskriminering. Ett annat gott exempel är arbetsmarknadsnämnden som under året tar fram likabehandlingsplaner inom vuxenutbildningen och sfi. Nämnden har även genomfört en kartläggning gällande arbetet med mänskliga rättigheter, bemötande och diskriminering, för behovs- och stödinventering. Under hösten kommer ett analysarbete av kartläggningen att genomföras.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s årsmål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M	T	K	M		
Andel brukare i dagverksamhet för äldre som inte upplever diskriminering	Öka	-	-	-	95 %	-	-	Helt	Analyseras vidare i vb 2016 Totalt: *4% vill ej uppge om de har upplevt diskriminering. *1% anger att de har upplevt diskriminering.
Andel brukare inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning som inte upplever diskriminering	Öka	-	-	-	87 %	82 %	89 %	Helt	Analyseras vidare i vb 2016 Totalt: *9% vill ej uppge om de har upplevt diskriminering. *5% anger att de har upplevt diskriminering.
Andel brukare som inte upplever diskriminering inom förskolan och familjedaghem	Öka	-	-	-	96 %	96 %	96 %	Helt	Analyseras vidare i vb 2016 Totalt: *2% vill ej uppge om de har upplevt diskriminering. *2% anger att de har upplevt diskriminering.
Andel bostadshyresgäster som inte upplever diskriminering i stadens bostadsbolag	Öka	-	-	-	96 %	-	-	Helt	Analyseras vidare i vb 2016 Ej tillgång till könsuppdelad statistik

Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention. Barnets rättigheter ska vara centrala för alla politikområden och genomsyra stadens verksamheter. För att säkerställa barnrättsperspektivet har en barnombudsman inrättats. Under året ska ett program för barnets rättigheter beslutas och implementeras. Alla barn oavsett social bakgrund eller legal status ska ha rätt till skola och förskola. Inom verksamheter som riktas till barn och unga ska kompetens inom genus, normkritik och antirasistiska perspektiv öka.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Samtliga

25 nämnder prognostiserar att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt. Nämnderna har därutöver bedömt att de i huvudsak kommer att uppnå sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner.

För de KF-indikatorer som ligger under målet har årsmål ännu inte fastställts varför ingen bedömning av indikatorerna har gjorts.

Stadsledningskontoret konstaterar att stadens nämnder genomför en rad olika aktiviteter under året som bidrar till måluppfyllelsen. Bland dessa kan nämnas att utbildningsnämnden har, liksom Skolinspektionen, identifierat frågorna kring elevhälsa, tillgång till adekvat studie- och yrkesvägledning och arbetet för att förebygga och följa upp anmälningar om kränkande behandling som utvecklingsområden och har pågående arbeten inom dessa områden. Inför verksamhetsplan 2017 ska utbildningsnämnden säkerställa uppföljningen av anmälningar om kränkande behandling. Idrottsnämnden har finansierat olika aktiviteter under sommaren, med i flera fall även Stockholms Idrottsförbund, som oftast genomförts av föreningar. Genom samarbetet har såväl kommunala som statliga medel kunnat användas för att integrera och aktivera nyanlända barn och ungdomar. Stor vikt har lagts vid simkunnighet. Därför har simskolor för nyanlända i alla åldrar genomförts på flera platser i staden. Socialnämnden och stadsdelsnämnderna har fördjupat sina analyser kring barnrättsperspektivet och barns delaktighet inom flera områden. Inom socialtjänsten stärks barnperspektivet genom att uppmärksamma barns situation när vuxna ansöker om stöd. Socialtjänstinspektörerna har under tertialet gjort en granskning avseende barn till föräldrar i missbruk och sett att barnperspektivet bör tydliggöras i ärendena. Merparten av nämnderna beskriver att de utvecklar arbetet med barnkonsekvensanalyser samt fortsätter arbetet med att öka kunskapen om barns rättigheter hos barn och medarbetare.

Stockholm är en stad där ingen behöver vara rädd för våld. Genom minskade klyftor och socialt förebyggande arbete kan den sociala oron minska och fler få möjlighet att utvecklas. Arbetet ska stärkas för att våld i nära relationer ska minska. Staden ska stärka stödet till kvinnojourer och utveckla arbetet för att angripa våldets ursprung. Det förebyggande arbetet ska stärkas genom ökade insatser mot diskriminering samt kompetenshöjning i genus, normkritik och antirasism.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Stadsledningskontorets bedömning om måluppfyllelse grundar sig på nämndernas bedömning av målet samt prognos av nämndindikatorer och aktiviteter som har- och planeras att genomföras under året. Samtliga 17 nämnder som rapporterat på verksamhetsområdet prognostiserar att målet kommer att uppfyllas helt. Nämnderna har bedömt att de i huvudsak kommer att uppnå de mål, indikatorer och aktiviteter de fastställt i sina verksamhetsplaner. Sammantaget bedöms arbetet som nämnderna föresatt sig att genomföra under året skapa förutsättningar för god måluppfyllelse.

Verksamheterna utvecklar metoder för att tyda tidiga signaler på våld i nära relation. Bland annat utbildas medarbetare inom verksamheterna i hur våld kan upptäckas och vilka åtgärder som ska vidtas. Bedömnings- och utredningsinstrumentet *FREDA* används för att identifiera personer som utsätts för våld i nära relation och besluta om insatser. Flertalet stadsdelsnämnder har interna nätverk eller team som arbetar med att utveckla gemensamt synsätt och sprida kunskap och information internt och externt. Sytematiken i användande av bedömningsinstrument ska utvecklas vidare för att öka möjligheten att hjälpa och stödja våldsutsatta.

Socialnämnden har tagit fram ett nytt stadsövergripande program mot våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, vilket behandlats i socialnämnden i augusti 2016. Syftet med programmet är att ta ett helhetsgrepp om arbetet mot våld i nära relationer samt att säkerställa att arbetet mot våld är likställt över hela staden. Programmet omfattar såväl skydd och stöd till våldsutsatta och deras barn som insatser till våldsutövare.

Mycket av arbetet som bedrivs på området görs genom relationsvåldsteam (RVT) som arbetar preventivt och uppsökande. Den uppsökande verksamheten bedrivs genom föreläsningar som ges till olika samarbetsparternas och myndigheter som till exempel vårdcentraler och skolor. Preventivt arbete bedrivs genom råd och stöd. Flera stadsdelsnämnder beskriver att antalet invånare i kontakt med relationsvåldsteamet ökar stadigt vilket bidrar till att målsättningen gällande nämndindikatorn om att en större andel personer som utsätts för våld i nära relation ska vara kända av socialtjänsten, väntas uppnås under året.

Genom att Socialstyrelsen under 2016 har tilldelat kommunerna utvecklingsmedel för att kvalitetssäkra arbetet mot våld i nära

relationer har stadsdelsnämnderna haft möjlighet att planera ett flertal utbildningar under hösten. Bland annat kommer personal inom äldreomsorgen och funktionsnedsättning att erbjudas utbildningar med särskilt fokus på våld mot äldre och funktionsnedsatta.

Det finns ett tydligt barnperspektiv i alla utredningar av vuxna som utsätts för våld alternativt vuxna som utövar våld. Verksamheterna inleder alltid en utredning vid misstanke om att barn far illa. Barn som bevittnat eller utsatts för våld i nära relation får stöd i den akuta situationen för att inte behöva vistas i en våldsam miljö.

Stockholm är en tillgänglig stad för alla

Stockholm ska vara en tillgänglig stad för alla invånare. Alla, oavsett funktionalitet, ska ha lika möjlighet till full delaktighet. Den otillgänglighet som råder i dag hindrar människor från att utvecklas, leva ut sin fulla potential och bidra till samhällsutvecklingen. Samhällets stöd till personer med funktionsnedsättning ska vara utformat utifrån en grund i antidiskriminering och jämlikhet, så att insatserna ska kunna leda till ökad självständighet, delaktighet, inflytande och bättre levnadsvillkor.

Stadsledningskontoret bedömer att målet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundar sig på att det aggregerade utfallet från den kommungemensamma brukarundersökningen för samtliga sju av kommunfullmäktiges indikatorer överstiger målvärdet. Samtliga 22 nämnder med särskilt rapporteringsansvar prognostiserar dessutom att målet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt. Nämnderna bedömer att de kommer uppnå de mål, indikatorer och aktiviteter de fastställt i sina verksamhetsplaner.

Socialnämnden arbetar med hälso- och sjukvårdsinsatser inklusive rehabilitering och habilitering samt förskrivning av vissa hjälpmedel i bostad med särskild service och daglig verksamhet enligt LSS inom den s.k. LSS-hälsan. Under tertialet har utvecklingen av verksamheten fortsatt, då det bland annat har rekryterats personal, arbetats med kompetensutveckling och fördjupning av samarbete med vårdcentraler samt att lokaler har anpassats för att möta verksamhetens behov.

Under året infördes ett valfrihetssystem enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV) för insatsen Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år utanför det egna hemmet enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Socialnämnden har genom

upphandling enligt LOV godkänt och slutit avtal med fyra utförare efter första ansökningstillfället.

För indikatorn *Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn* uppnås målet om 90 procent, på aggregerad nivå, samt för gruppen män. Kvinnornas upplevelse av trygghet på LSS-boenden är emellertid sämre än målvärdet. Exakt vad det beror på är svårt att avgöra utifrån brukarundersökningen. Tydligt är dock att på vissa stadsdelar känner sig kvinnorna även mindre delaktiga i sin stödplanering samt har svårare att prata med personalen än vad männen har.

Indikatorn *Andel personer som upplever att de varit delaktiga i upprättandet av genomförandeplaner* är ny och målbestäms i samband med tertialrapport 2. Målvärdet baseras på utfallet från brukarundersökningen och uppgår aggregerat till 66 procent. Populationen består av de som tidigare i undersökningen svarat *ja* på frågan om de har en genomförandeplan.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s års mål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M	T	K	M		
Nöjda brukare - daglig verksamhet	89 %	-			90 %	90 %	90 %	Helt uppfyllt	
Nöjda brukare - LSS-boende, vuxna och barn	89 %	-			90 %	89 %	89 %	Helt uppfyllt	
Nöjda brukare - korttidsboende	89 %	-			90 %	89 %	90 %	Helt uppfyllt	
Brukarens upplevelse av trygghet - LSS- boende, vuxna och barn	90 %	-			91 %	86 %	92 %	Helt uppfyllt	
Andel personer med funktionsnedsätt- ning som upplever att de kan påverka insatsens utformning	76 %	-			79 %	82 %	77 %	Helt uppfyllt	
Kommunens måltal	68 %	-			90 %	90 %	89 %	Helt uppfyllt	

med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal								
Andel personer som upplever att de varit delaktiga i upprättandet av genomförandeplaner		-		66 %			Fastställs 2016	Populationen är de som svarat "ja" på den tidigare frågan: Har du en genomförandeplan?

Stockholm är en demokratisk stad där invånare har inflytande. Stockholmare ska känna att de har möjlighet att påverka Stockholms utveckling. Staden ska ta ansvar för att öka valdeltagande i de delar av staden där det är lågt. Stadsdelsnämndernas inflytande ska stärkas genom att ansvarsområden tillförs och genom att centrala nämnder ska samverka bättre med stadsdelsnämnderna i enlighet med riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete.

Stadsledningskontoret bedömer att verksamhetsmålet årsmål kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på att samtliga 22 nämnder med särskilt rapporteringsansvar prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt samt på det stora antal aktiviteter som framför allt stadsdelsnämnderna genomfört och planerar för under året. Vidare prognostiseras fem av sex indikatorer att uppnås helt. En av sex indikatorer prognostiseras att uppnås delvis under 2016.

Verksamhetsområdet följs upp genom sex nya indikatorer 2016. Stadsledningskontoret konstaterar att det aggregerade årsmålet för indikatorn *Andel vårdnadshavare till barn i förskolan som anser att de har möjlighet till delaktighet och inflytande i verksamheten* uppgår till 81 procent, vilket inte riktigt når upp till kommunfullmäktiges årsmål på 82 procent.

Indikatorn *Andel elever i åk 8 som anser att de har inflytande i skolan*, föreslås få årsmålet 64 procent fastslaget. Årsmål för resterande tre indikatorer utan årsmål föreslås fastställas i bokslutet. Samtliga sex indikatorer prövas i arbetet med budget 2017 för att säkerställa en väl fungerande uppföljning.

Stadsledningskontoret konstaterar att stadens nämnder har genomfört ett stort antal aktiviteter. Av stadsdelsnämndernas tertiärrapport 2 framkommer att det pågår ett omfattande utvecklingsarbete med att utveckla den lokala demokratin med stöd av särskilt avsatta medel om 60 mnkr. Dessa medel har bland annat använts till att förstärka medborgarinflytandet genom medborgardialoger, etablering av medborgarkontor, lokala mötesplatser och community centers samt arbete med ungas inflytande. Bland dessa kan nämnas att Farsta stadsdelsnämnd har genomfört en medborgarbudget i Fagersjö där invånarna påverkat innehållet på en mötesplats. Trafiknämnden har, med stöd av avsatta medel i budget 2016, medverkat aktivt i ett femtontal lokala samarbetsforum och medborgardialoger, som initierats av stadsdelsnämnderna runt om i staden som en del arbetet med lokala utvecklingsprogram. Arbetet inkluderar såväl driftsfrågor som mindre projekt för centrumytor med mera.

Indikatorer (T=totalt, K=Kvinnor, M=Män)

Indikator	KF:s årsmål	Utfall T1			Utfall T2			Helt/delvis/ej uppfyllt	Kommentar
		T	K	M	T	K	M		
Andel elever i åk 8 som anser att de har inflytande i skolan	Förslag: 64 %				64 %	63 %	67 %	Helt	Skillnaderna mellan könen bör beaktas i utbildningsnämndens fortsatta arbete. Skillnaden har blivit större sedan undersökningen infördes 2013.
Andel vårdnadshavare till barn i förskolan som anser att de har möjlighet till delaktighet och inflytande i verksamheten	82 %				81 %	81 %	81 %	Delvis	

Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning. Stockholm ska använda offentlig upphandling som ett styrmedel för att driva utvecklingen i socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar riktning. Välfärdsverksamheten ska kännetecknas av hög kvalitet och goda arbetsvillkor. Det är av vikt att de medel som avsätts för välfärdsverksamheten används för det ändamålet samt att staden verkar för att information kring hur verksamheten bedrivs redovisas öppet. Sociala hänsyn ska användas vid upphandling för att exempelvis bidra till att långtidsarbetslösa kommer i arbete eller att utbildning och praktik tillhandahålls studenter och motverka oseriösa leverantörer.

Stadsledningskontoret bedömer att årsmålet för verksamhetsområdet kommer att uppnås helt under 2016. Bedömningen grundas på nämndernas beskrivningar av arbetet med att nå måluppfyllelse samt att 28 av 29 nämnder prognostiserar att målet för verksamhetsområdet kommer att uppfyllas helt. Nämnderna har därutöver bedömt att de kommer att uppnå sina egna nämndmål och nämndindikatorer samt de aktiviteter de föresatt sig i sina verksamhetsplaner. Inga avvikelser från måluppfyllelse eller negativa trender kan utläsas i nämndernas inrapportering.

Kommunfullmäktige har i budget 2016 gett servicenämnden ett särskilt rapporteringsansvar för verksamhetsområdesmålet. Servicenämnden prognostiserar hel måluppfyllelse. Servicenämnden anger bland annat att det ställer krav gällande samhällsansvar när detta motiveras av upphandlingens art. Nämnden anger vidare att de tillsammans med kommunsstyrelsen utreder hur staden ska kunna säkerställa arbetsvillkor i nivå med svenska centrala kollektivavtal och att dessa villkor har testats inom området persontransporter. Nämnden anger vidare att de deltar i Upphandlingsmyndighetens rådgivande grupp i deras regeringsuppdrag om att främja innovation genom tidig dialog.

Stadsledningskontoret konstaterar att stadens nämnder beskriver ett stort antal aktiviteter som har genomförts vilket visar på ett aktivt arbete för att målet ska uppnås. Bland dessa kan nämnas att kulturnämnden har tagit fram lokal rutiner för upphandlingar och avtalsuppföljning utifrån stadens program för upphandling och inköp. Fastighetsnämnden beskriver arbete med ökad fokus på elektroniska inköp genom kontinuerliga utbildningsinsatser samt att en ny indikator för uppföljning av kemikaliekrav i upphandlingar har tagits fram.

Vidare kan nämnas Skarpnäcks stadsdelsnämnds arbete med uppföljning av verksamheter på entreprenad samt enskilt driven verksamhet. Uppföljningarna syftar till att säkerställa och främja god kvalitet och jämlik tillgång till exempelvis god äldreomsorg. Nämnden samarbetar och för en löpande dialog med utförarna inom äldreomsorgen, socialpsykiatri och funktionshindersområdet för att gemensamt utveckla kvaliteten utifrån stadens mål och indikatorer.

Delårsbokslut och helårsprognos

Ekonomisk och finansiell analys

Årsredovisningen omfattar kommunkoncernen Stockholms stad. I kommunkoncernen ingår staden och de kommunala bolagen. Med de kommunala bolagen menas stadens majoritetsägda bolag som finns samlade i koncernen Stockholms Stadshus AB. Stockholms Stadshus AB ägs av Stockholms stad och fungerar som en sammanhållande funktion för huvuddelen av stadens aktiebolag.

För en mer utförlig beskrivning av aktiebolagen hänvisas till årsredovisningen för Stockholms Stadshus AB som kan beställas via www.stadshusab.se.

Om kommunkoncernen

I stadens tertialbokslut ingår alla nämnder, det vill säga den i huvudsak skattefinansierade verksamheten, samt tertialbokslutet för finansförvaltningen vilket bland annat omfattar stadens centrala finansiering. Den sammanställda redovisningen, som är den kommunala motsvarigheten till koncernredovisning, för kommunkoncernen Stockholms stad omfattar förutom stadens verksamhet även den verksamhet som bedrivs i aktiebolagsform. Syftet med den sammanställda redovisningen är att ge en helhetsbild av hela kommunkoncernens ekonomi och åtaganden.

Periodens resultat

Efter att koncerninterna mellanhavanden, inklusive utdelning, har eliminerats uppgår resultatet efter skatter och finansiellt resultat för kommunkoncernen till 4 011 mnkr (2 638).

Resultat per den 31 augusti för kommunkoncernen, mnkr

2016	2015	2014	2013	2012
4 011	2 638	3 478	3 251	3 963

Koncernen Stockholms Stadshus AB:s samlade resultat efter finansiellt resultat uppgår till 1 380 mnkr (1 208). Resultatet för Stockholms Stadshus AB är hänförligt till ökad omslutning och därmed ökade intäkter. Flera bolag bidrar till intäktsökningen, men det är främst Stockholm Vatten AB och fastighetsbolagen. Stockholm Vatten ABs ökning beror på beslutad taxehöjning samt intäkter från exploateringsområden. Även övriga infrastrukturbolag redovisar ökade intäkter. Koncernen Stockholms Stadshus AB:s dispositioner och skatt uppgår till 288 mnkr (266) och periodens resultat uppgår till 1 092 mnkr (942).

Avskrivningar

Avskrivningarna på anläggningstillgångar ökade med 248 mnkr under 2016 och uppgår till 2 871 mnkr (2 611). Ökningen av avskrivningarna beror på att investeringsvolymerna i framförallt bostäder har legat på en hög nivå under de senare åren. Att avskrivningarna inte ökar mer trots de höga investeringsvolymerna beror främst på att investeringarna sker i pågående nyanläggningar som inte börjar skrivas av förrän de är helt färdigställda.

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet för kommunkoncernen är negativt och uppgår till -355 mnkr (-376). Det finansiella resultatet har förbättrats under året främst beroende på den låga räntenivån.

Kassaflödesanalys

I stort sett har hela kommunkoncernen gemensam hantering av finansiella flöden som administreras av staden. De kommunägda bolagen har antingen en fordran på eller en skuld till staden. Enligt finanspolicyn för kommunkoncernen Stockholms stad ska kommunkoncernens kassaflöden kvittas mot varandra och all extern lånefinansiering och placering ska ske centralt.

Balansräkning

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Det egna kapitalet för kommunkoncernen har ökat med 3 992 mnkr och uppgår till 115 912 mnkr (111 920). Balansomslutningen uppgår till 182 468 mnkr (169 669). Detta medför en ökning av balansomslutningen på 12 799 mnkr.

Kommunkoncernens soliditet uppgår till 53,9 (55,5) procent inklusive pensionsåtaganden. En långsiktigt stabil soliditet är bra för att ge kommunkoncernen en god betalningsförmåga på lång sikt och därmed en god finansiell handlingsberedskap för framtiden. Nedanstående tabell visar soliditeten under perioden 2012-2016.

Soliditet för kommunkoncernen (inklusive pensionsåtaganden), procent

2016-08-31	2015	2014	2013	2012
53,9	55,5	55,3	54,2	54,9

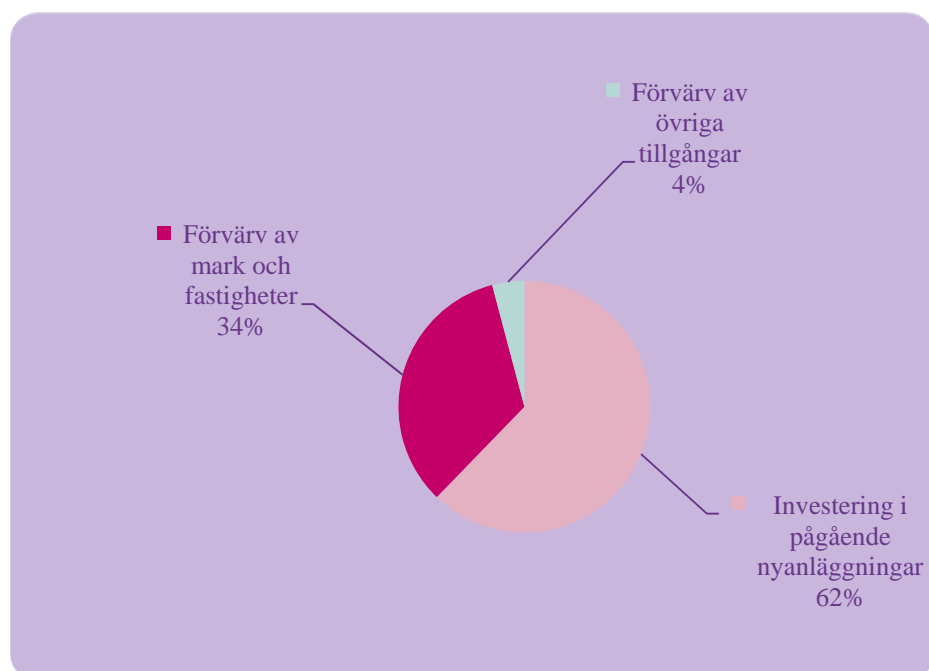
Investeringar

Kommunkoncernens bruttoinvesteringar ligger på en fortsatt hög nivå och uppgår under perioden till 8 816 mnkr (8 769). Bruttoinvesteringarna för koncernen Stockholms Stadshus AB

ligger också på en fortsatt hög nivå och uppgår under perioden till 5 980 mnkr (6 396).

Diagrammet nedan ger en översikt över hur bruttoinvesteringarna för kommunkoncernen har fördelats under perioden.

Investeringarna består främst av nyproduktion av bostäder samt förvärv av mark och fastigheter. Med pågående nyanläggningar menas investeringar i anläggningstillgångar av väsentligt värde som är under uppförande, men ännu inte färdigställda.

Investeringar inom bolagen

Investeringsvolymer inom koncernens bolag beräknas under 2016 att uppgå till närmare 11 mdkr inkl. koncernjusteringar. Bolagen har, utifrån stadens befolkningstillväxt och ambitioner avseende nyproduktion av bostäder, i uppdrag genomföra ett ambitiöst investeringsprogram vilket medför en hög investeringsnivå. Under 2016 driver koncernens bolag 56 projekt över 300 mnkr. Av dessa kommer cirka 35 projekt att medföra tillskott av bostäder eller skolor. Av övriga projekt avser 11 planerade investeringar i skolor och 10 avser infrastruktur såsom hamnar, parkeringsanläggningar, nya vatten och avfallsanläggningar. Även dessa projekt är motiverade av stadens befolkningsexpansion och planerade nya bostäder.

Svenska Bostäder bedömer att de kommer att genomföra investeringar utöver budgeterad investeringsnivå. Huvuddelen av de

ökade investeringsvolymerna avser strategiska investeringar i ombyggnationer som omfattar nästan 40 procent av den totala investeringsvolymen. Därutöver utgörs 120 mnkr av ett förvärv av mark i Albano som inte var budgeterat.

De övriga bostadsbolagen Stockholmshem och Familjebostäder bedömer att den budgeterade investeringsvolymen inte kommer att uppnås främst på grund av förskjutningar i nyproduktionsprojekt på grund av överklagade planer samt svårigheter att få hyresgästernas godkännande av ombyggnationer. Den övervägande delen av deras avvikelser avser nyproduktionsprojekt, tillsammans cirka 450 mnkr.

I de planerade investeringarna för året ingår inte Stockholmshems investeringar i temporära bostäder för nyanlända, vilka inte bedöms kunna uppföras under året. Bolaget arbetar dock intensivt med att skapa förutsättningar för att ytterligare bostäder ska kunna uppföras under återstående delar av året.

Svenska Bostäder kommer under året färdigställa ombyggnation av kv. Neglinge i Tensta, Trondheim i Husby och kv Pyramiden 13 på Södermalm. Totalt omfattar de cirka 220 lägenheter. Stadsholmen blir klar med kv. Katarinabacken på Södermalm. Även Snabba Hus i Västberga färdigställs. Under året bedöms det första projektet i Stockholmshuset påbörjas vilket är kv Ledinge i Tensta.

Stockholmshem färdigställde kv. Tygeln/f.d. Grimman på Södermalm och Golvläggaren i Liljeholmen under våren. Bjällerkransen i Västertorp blir ett boende för SHIS och beräknas bli klart i slutet av 2016. Även Golvläggaren i Liljeholmen, två projekt i Solberga samt Töfsingdalen i Norra Djurgårdsstaden kommer att färdigställas. Totalt omfattar de nästan 1000 lgh. Ytterligare två konverteringsprojekt kommer färdigställas och de omfattar cirka 380 lgh.

AB Familjebostäder håller på att färdigställa Rinkebystråket som innebär en omdaning av området till ett kommersiellt stråk. Kring stråket har bolaget bidragit till en etablering av verksamheter som tillför 200-300 ytterligare arbetsplatser i området. Under året kommer två projekt i Älvsjö och ett i Tallkrogen att byggstartas. AB Familjebostäder har nästan 900 planerade bostäder i större projekt i Älvsjö.

SISAB och Stockholm Parkering bedömer att investeringsvolymen för 2016 kommer att överskrida budget. Orsaken till SISAB:s

avvikelse är ökande beställningsvolymerna från utbildningsnämnden och tillkommande paviljonger som inte budgeterats.

Stockholm Parkering förvärvar Arenagaraget till en högre köpeskilling än vad som budgeterats vilket är den huvudsakliga orsaken till ökade investeringsvolymerna. Bolaget planerar också för två stora projekt, två större parkeringsanläggningar i Hagastaden och i Norra Djurgårdsstaden vilka sammantaget bedöms omfatta investeringar om 1,3 mdkr.

Stockholms Hamnar och Stockholm Vatten indikerar lägre investeringsvolymerna vilket beror på förskjutningar i främst de stora projekten SFA samt Norvik. Två av stadens största projekt färdigställs under av Stockholms Hamnar 2016 och har tagits i drift under sommaren 2016. Det största är ombyggnaden av Värtapiren som ger Stockholm en moderniserad hamn med fler kajlägen och en helt ny terminalbyggnad. Det andra projektet är ombyggnaden av hamnanläggningen i Kapellskär, Norrtälje. Båda anläggningarna har färdigställts inom tidplan och bedöms kunna avslutas inom planerad budget.

Stockholm Vatten och Avfall planerar att ta fram ett reviderat genomförandebeslut för bolagets genom tiderna största projekt, Stockholms framtida avloppsrening (SFA) till årsskiftet 2016/2017. Projektets budgetram och tidplan revideras på grund av en ökad komplexitet och förändrad omfattning. Detta kommer innebära en betydande påverkan på genomförandet både avseende tidplan och projektbudget. Under året kommer även ett genomförandebeslut avseende en avfallssorteringsanläggning i Högdalen att beredas.

Stockholms Hamnar färdigställer Värtapiren och Kapellskär som tagits i drift under sommaren. De är bolagets genom tiderna största projekt och omfattar 3,8 mdkr varav cirka 470 mnkr investeras under 2016. Därutöver har bolaget startat utvecklingen av en hamn i Norvik där det under året kommer investeras över 200 mnkr.

Finansiell verksamhet

Kommunkoncernens lånebehov tillgodoses genom en central upplåning. All extern lånefinansiering och placering hanteras centralt av Stockholms stads internbank. Internbanken har till uppgift att stödja kärnverksamheten och tillvarata skalfördelarna i den finansiella hanteringen. Detta uppnås bland annat genom ett gemensamt koncernkontosystem, som möjliggör att alla flöden nettas innan kommunen behöver vända sig mot den finansiella

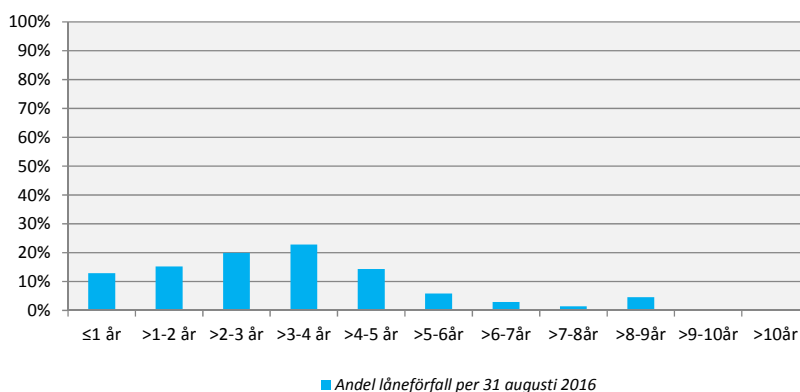
marknaden. På så sätt underlättas administrationen av de interna flödena samtidigt som det ger lägre totala finansieringskostnader.

Kommunkoncernen har en mycket hög kreditvärdighet, så kallad rating. Ratingen ska återspegla kommunkoncernens förmåga att infria sina betalningsåtaganden och finansiella skyldigheter på kort respektive lång sikt. Kreditbedömningen utförs av kreditvärderingsinstitutet Standard & Poor's som ger kommunkoncernen Stockholms stad högsta möjliga betyg för både den korta och långa upplåningen, A-1+ respektive AAA. Rating uppdateras halvårsvis och bekräftades den 20 maj 2016. För investerare innebär denna rating att det är förknippat med mycket låg risk att låna ut pengar till Stockholms stad. Detta möjliggör att kommunkoncernen erhåller fortsatt förmånliga lånevillkor.

Kommunkoncernens upplåning

Kommunkoncernen Stockholms stad hade den 31 augusti 2016 en extern skuldportfölj om 35 770,2 mnkr (33 335,8). Den externa skuldportföljen har sedan årsskiftet ökat med 2 434,3 mnkr. Ökningen i skuldportföljen beror på en fortsatt hög investeringsnivå i kommunkoncernen. Investeringarna består främst av byggnation av bostäder och skolor, samt infrastrukturprojekt. Nettoskuldportföljen, d.v.s. bruttoskuld minus placeringar, var för kommunkoncernen 35 750,8 mnkr (31 628,7).

Skuldförvaltningen sker i en extern skuldportfölj där upplåning begränsas till en maximal löptid för hela skuldportföljen. Kommunkoncernen hanterar skuldförvaltningen effektivt inom de ramar som finns i enlighet med fastställd finanspolicy. För att bland annat uppnå detta lånar Stockholms stad med både fast och rörlig ränta på inhemsk och internationell lånemarknad. Stockholms stad arbetar även aktivt med att hantera förfallostrukturen och samarbetar med många olika motparter, vilket medför minskad refinansieringsrisk.

Valuta- och räntederivat uppgår per den 31 augusti till ett sammanlagt nominellt belopp brutto om 12 481,0 mnkr efter säkrad kurs. Enligt finanspolicyn får derivat ingås för att hantera uppkommen ränte- och valutarisk. Samtliga derivatinstrument utestående på balansdagen är säkringsinstrument med syfte att säkra ränte- och valutarisk för kommunkoncernens skuldportfölj. Den delen av externa skuldportföljen som är i utländsk valuta, 16,8 procent, är genom derivat omvandlade till SEK. Det ger en förutsägbarhet avseende valutarisk och räntekostnader, som bland annat underlättar för kommunkoncernens verksamhetsplanering. I analys av upplåningen används, om inte annat anges, belopp inklusive säkring med derivat i linje med säkringsredovisning. Utestående derivat omfattar swappar och terminer.

Den genomsnittliga räntan för kommunkoncernens externa skuldportfölj uppgår för perioden 2016 till 1,2 procent och årets räntekostnad för den externa skuldportföljen är 321,7 mnkr. Den genomsnittliga räntebindningstiden för den externa skuldportföljen per den 31 augusti är 2,6 år.

Grunden för en god låneplanering är bra prognoser över koncernens kassaflöden. Bolagen och de största investerande nämnderna i kommunkoncernen upprättar både kortsiktiga och mer långsiktiga prognoser över sina kassaflöden. Dessa prognoser är en förutsättning för att kunna se till att upplåning och placering sker på lämpliga räntenivåer och löptider.

Kommunkoncernen lånar i huvudsak genom olika marknadsprogram direkt på den finansiella marknaden. Det sker genom att Stockholms stad ger ut certifikat (korta lån) och obligationer (långa lån). Utöver lån via marknadsprogrammen sker upplåning hos Europeiska Investeringsbanken (EIB) och Nordiska Investeringsbanken (NIB). Utnyttjade nominella belopp per den 31 augusti anges i nedan tabell.

Marknadsprogram	Rambelopp, lokal valuta	Utnyttjat, lokal valuta	Utnyttjat SEK miljoner
Kommuncertifikat, KC, miljoner SEK	12 000	0	0
Euro commercial paper, ECP, miljoner USD	1 500	50	420
Medium term note, MTN, miljoner SEK	10 000	1 200	1 200
Euro medium term note,	5 000	2 844	26 061

EMTN, miljoner EUR			
Övriga låneprogram			
Europeiska investeringsbanken, EIB, miljoner SEK	5 700	4 749	4 749
Nordiska investeringsbanken, NIB, miljoner SEK	3 000	2 000	2 000

Kommunkoncernen har extra betalningsberedskap i form av en checkräkningskredit om 3 000 mnkr samt ett kreditlöfte i form av ett syndikerat lån om 5 000 mnkr.

Finanspolicyn sätter ramarna

Finanspolicyn anger mål och riktlinjer för finansverksamheten inom kommunkoncernen samt identifierar de finansiella risker som kommunkoncernen är exponerad för och hur de ska hanteras.

Risker förenade med stadens finansiella verksamhet hänför sig huvudsakligen till kredit- och marknadsrisk. Det finns även andra risker såsom likviditetsrisk, finansieringsrisk och operativa risker. Kreditrisk är risken för att en motpart inte kan uppfylla sina betalningsförpliktelser gentemot kommunkoncernen. Kreditrisken mäts som kreditvärde per motpart eller instrument. Marknadsrisk definieras som risken för att förändringar av räntor, växelkurser och priser leder till en ofördelaktig förändring av värdet av tillgångar och skulder. Ränterisk uttrycks som målduration med ett tillåtet avvikelsetervall och en definierad ränteförfallostruktur. Finansieringsrisken är risken att vid kapitalförfall inte kunna återfinansiera förfallet eller endast lyckas låna till kraftigt ökade kostnader. Finansieringsrisken hanteras genom att kapitalförfallen, i möjligaste mån utifrån marknadsförutsättningar, sprids över tiden och genom en definierad kapitalförfalloprofil. För att minimera risken för oförutsett högre räntekostnader, orsakade av ränte- och valutaförändringar under löptiden för ingående lån i skuldportföljen, får Stockholms stad använda derivat.

Stockholms stad har valt att ha en sammanhållen central finansfunktion, internbanken, som hanterar de aggregerade riskerna, säkerställande av finansiering, likviditetshantering, bankrelationerna etcetera. En central hantering innebär även en minskad finansiell risk avseende ränterisk, finansieringsrisk, kreditrisk, operativ risk med flera och möjliggör för en bättre intern kontroll.

Riskerna följs upp löpande av en riskkontrollfunktion och rapporteras till kommunstyrelsen.

Om staden

Periodens resultat

Periodens resultat för staden uppgår till 3 875 mnr (2 678). Realisationsvinster och försäljning av exploateringsfastigheter utgör den största delen av resultatet, 2 230 mnr. Försäljning av exploateringsfastigheter har skett främst i Hagastaden, Globenområdet och Liljeholmen. En beräknad sämre skatteunderlagsutveckling ger en negativ påverkan på resultatet för slutavräkning år 2015 och 2016. Det generella statsbidrag som staden erhöll 2015 periodiserades till 2016 och påverkar resultatet positivt. Stadens verksamheter prognostiserar ett överskott med drygt 300 mnr, varav knappt 60 mnr avser stadsdelsnämnderna.

Resultatet justerat enligt kommunallagens krav på en ekonomi i balans, visar att staden uppfyller kravet då resultatet är positivt, och uppgår till 3 631 mnr (2 356). Enligt stadens finansieringsstrategi ska vinster vid försäljning av exploateringsområden finansiera exploateringsverksamheten. Resultatet, när dessa vinster avräknats uppgår till 1 644 mnr.

Den budgeterade utdelningen om totalt 1,0 mdkr från Stockholms Stadshus AB kan genom beslut av kommunfullmäktige i samband med tertialrapport 2, helt eller delvis, återredovisas till Stockholms Stadshus AB. I samband med tertialrapport 2 återredovisas 500 mnr av den budgeterade utdelningen från Stockholms Stadshus AB.

Resultat per den 31 augusti, mnr

	2016	2015	2014	2013	2012
Resultat förändring eget kapital	3 875	2 678	3 603	4 594	4 024
Periodens balanskravsresultat*	3 631	2 356	2 943	3 737	3 219
Periodens resultat exklusive vinster från försäljning av exploateringsområden	1 644	1 827	2 239	3 664	2 947

*Korrigerings av periodens balanskravsresultat år 2014-2012 är gjord enligt förändrad tolkning av lagtexten.

Resultat per den 31 december, mnr

	2016	2015	2014	2013	2012
Resultat förändring eget kapital	-	1 924	3 450	3 444	3 037

Verksamhetens intäkter

Verksamhetens intäkter uppgår till 7 750 mnkr (6 618), vilket är en ökning med 1 132 mnkr eller 17,1 procent jämfört med föregående år. Det är framförallt bidrag för flyktingmottagande från Migrationsverket som ökat kraftigt med cirka 970 mnkr. Även intäkterna för barnomsorgsavgifterna har ökat då inkomsttaket för maxtaxan indexreglerats 2016 medan statsbidraget för maxtaxan som en följd har minskat. Felparkeringsavgifterna har minskat jämfört med motsvarande period föregående år medan intäkterna för parkeringsavgifter ökat. Intäkter från hyror och tomträttsavgälder har ökat med 2,9 procent.

Verksamhetens kostnader

Verksamhetens kostnader, exklusive avskrivningar, uppgår till 33 494 mnkr (30 914), vilket är en ökning med 2 580 mnkr eller 8,3 procent (5,3). Befolkningsökningen har avtagit men är fortsatt hög, drygt 10 825 personer det senaste året (juni 2015 – juni 2016). En fortsatt låg inflation, 1,1 procent jämfört med augusti 2015, har hållit tillbaka kostnadsökningarna. Nedan beskrivs några större kostnadsposter.

Bidrag och transfereringar

Kostnaden för bidrag och transfereringar uppgår till 1 519 mnkr (1 451), en ökning på 4,7 procent jämfört med föregående år. Ekonomiskt bistånd fortsätter att minska och uppgår till 588 mnkr (631). Antal biståndshushåll har i ett tolv månadersperspektiv minskat med 8,2 procent. Av de vuxna biståndstagarna i juli var 44 procent arbetslösa (45). Övriga bidrag har ökat främst beroende på bidrag till genomförandet av Eurovision Song Contest.

Externa utförare

Kostnaderna för externa utförare uppgår till 12 213 mnkr (11 400) en kostnadsökning med 7,1 procent (3,5), det vill säga en högre ökningstakt. För verksamhetsområdet äldreomsorg och övrig utbildning utförs över 60 procent av verksamheten av externa entreprenörer och för verksamhetsområdena omsorg om funktionshindrade, utbildning gymnasieskolan och infrastruktur är hälften eller mer än hälften av verksamheten utlagd på entreprenad. I förhållande till föregående år har andelen verksamhet utförd av extern utförare minskat något avseende äldreomsorg. Över en tredjedel av stadens totala kostnader utgörs av entreprenadkostnader.

Konsultkostnader

Kostnaderna för konsulter uppgår till 611 mnkr (528) en ökning med 83 mnkr eller 15,8 procent. Det är främst kostnaderna för

administrativa konsulter, arkitekter och handledningskonsulter som ökat bland annat beroende på ökat byggande.

Personalkostnader

Personalkostnaderna har hittills 2016 ökat med 8,7 procent. Antalet helårsarbetare har under året ökat med 2 171 stycken eller 5,5 procent. Den stora ökningen av helårsarbetare är hänförlig till återtagen verksamhet från externa utförare samt ökad verksamhet. Den genomsnittliga löneökningen hittills uppgått till 2,3 procent. Premien för avtalsgruppsjukförsäkringen, som ingår i personalkostnaderna, har utgått 2016 liksom 2015 på grund av positiv avkastning på förvaltad kapital. Kvarvarande sänkning av arbetsgivaravgifterna för unga har tagits bort från och med juni månad.

Procentuellt sett har verksamhetsområdet individ och familjeomsorg ökat mest. Flyktingmottagandet har inneburit ökade personalkostnader vilka kompenseras med statsbidrag. Verksamhetsområdet äldreomsorg har ökat beroende på återtagen verksamhet. Inom administrationen ökar personalkostnaderna bland annat på satsning på överförmyndarverksamhet. Inom utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnomsorg har personalkostnaderna stigit till följd av ett ökat barnantal.

Sjuklönekostnaden har det första halvåret ökat med 8,9 procent. Motsvarande ökning vid halvårsskiftet 2015 var 12 procent, d v s ökningstakten har avtagit. Den genomsnittliga korttidssjukfrånvaron minskade första kvartalet 2016 i jämförelse med motsvarande period 2015, men ökade åter det andra kvartalet.

Jämförelsestörande poster

För perioden uppgår jämförelsestörande intäkter till 2 358 mnkr (861) och jämförelsestörande kostnader till 328 mnkr (207). Intäkterna avser försäljningar av exploateringsområden och fastigheter varav exploateringsintäkterna uppgår till 2 116 mnkr och reavinster till 242 mnkr. Jämförelsestörande kostnader består av försålda exploateringsfastigheters bokförda värde, som kostnadsförs vid försäljning, 129 mnkr (10). Förbrukning av inteckning av eget kapital gjord i bokslut 2014, redovisas som jämförelsestörande och uppgår sammanlagt till 177 mnkr. Medlen har använts till IT-kostnader bland annat till utveckling av skolplattform.

Avskrivningar

Periodens avskrivningar inklusive utrangeringar uppgår till 760 mnkr (818), en minskning med 58 mnkr. De planenliga avskrivningarna har ökat med 15,1 procent beroende på en ökad

investeringsvolym de senare åren. Under 2015 utrangerades hittills nedlagt i Samverkanscentralen, en kostnad på 160 mnkr, vilket gör att avskrivningarna totalt har minskat jämfört med samma period 2015.

Genomförande av komponentavskrivningar från och med 2015 har inneburit att planerat underhåll flyttats från resultaträkningen till investeringsverksamheten. Detta ger över tid en ökning av avskrivningarna, medan underhållskostnaderna från och med 2015 minskat i resultaträkningen.

Skatter, statsbidrag och utjämning

Periodens skatteintäkter uppgår till 28 944 mnkr (26 894) vilket är en ökning med 7,6 procent. En höjning av skattesatsen med 22 öre har gett ökade skatteintäkter med drygt 350 mnkr.

Slutavräkningarna för 2015 och 2016 beräknas bli lägre än budgeterat på grund av ett lägre taxeringsutfall än prognostiserat och påverkar utfallet negativt med 215 mnkr.

Nettot för generella statsbidrag och utjämning uppgår till -1 707 mnkr (-968) en kostnadsökning med 739 mnkr. Från och med 2016 har utjämningsgraden avseende inkomstutjämnigen höjts från 60 till 85 procent av den länsvisa skattesatsen i intervallet mellan 115 och 125 procent av medelskattekraften, vilket näst intill inneburit en fördubbling för Stockholms del. Förändringen är kombinerad med ett införandebidrag för att mildra effekterna av förändringen. Periodens införandebidrag uppgår till 230 mnkr. År 2015 utgick ett generellt statsbidrag för insatser för flyktningmottagande. Bidraget har periodiserats till 2016 och påverkar perioden med 224 mnkr.

Finansiella intäkter och kostnader

Det finansiella resultatet inkluderar räntenettet för staden samt övriga finansiella intäkter och kostnader. Stadens finansiella resultat uppgår till 1 111 mnkr (1 212), varav aktieutdelning från utdelning från Stockholms Stadshus AB till 1 000 mnkr (1 000).

Räntenettet för staden är positivt och uppgår till 198 mnkr (277). Staden hanterar bolagskoncernens upplåning mot ränta inklusive omkostnadsersättning. Det låga ränteläget har inneburit minskade räntekostnader trots en ökad låneskuld. Eftersom bolagens ränteersättning till staden följer nivån på räntekostnaderna har även stadens ränteintäkter minskat. Under posten finansiella intäkter och kostnader redovisas även periodens kostnad för värdesäkring av pensionsskulden som uppgår till 81 mnkr (52 mnkr).

Balansräkning

Stadens balansomslutning har ökat med 239 mnkr till 133 666 mnkr (133 427), vilket innebär en betydligt lägre förändring än under senare år. Staden administrerar upplåning och placering för stadens bolag. Balansomslutningen påverkas normalt sett främst av förändringar i bolagens upplåning. Nettofordran på bolagen har ökat med 4 760 mnkr men den största förändringen påverkar stadens skuldsida. Bolag som tidigare har bidragit med likvida medel, haft en fordran på staden, har minskat sin fordran. Staden ersätter detta med externa lån och därmed påverkas inte balansomslutningen. Likvida medel på 1 699 mnkr har ersatts av en checkräkningskredit på 339 mnkr.

Tillgångar

Anläggningstillgångarna har ökat med 1 567 mnkr och uppgår till 70 509 mnkr (68 942). Materiella anläggningstillgångar har ökat medan de finansiella är i stort sett oförändrade. Investeringarna uppgår till 3 mdkr, av- och nedskrivningar till 0,8 mdkr och det bokförda värdet vid försäljningar till 0,2 mdkr. Investeringsvolymen är mer än 600 mnkr högre än vid samma period föregående år. Dominerande investeringsprojekt under perioden har på infrastrukturens sida varit Slussen, Värtapiren och underhåll Sergels torg. Inom bostadsbyggande drar Hagastaden mest resurser.

En omklassificering har gjorts under perioden av exploateringsfastigheter med 537 mnkr från anläggnings- till omsättningstillgångar på grund av förändrad bedömning av vad som kommer att säljas. Investeringsinkomster i form av avgifter och bidrag bruttoredo visas vid aktiveringen, så att inkomsterna skuldförs och intäktsredo visas i takt med en anläggnings förbrukning. Dessa investeringsinkomster uppgår för perioden till 46 mnkr (24).

Omsättningstillgångar

Omsättningstillgångarna har minskat med 1 328 mnkr och uppgår till 63 157 mnkr (64 485). Den största förändringen är att staden vid balanstillfället hade utnyttjat sin checkkredit medan likvida medel vid årsskiftet uppgick till 1 699 mnkr. De likvida tillgångarna parerar upplåningsbehov och nivån påverkas av aktuell ränta. Stadens fordran på bolagen har under året ökat med 397 mnkr. Exploateringsfastigheter som avses att säljas har ökat till 1 997 mnkr (1 460).

Eget kapital och skulder

Det egna kapitalet har ökat med 3 875 mnkr till 66 631 mnkr (62 756). I bokslut 2014 intecknades eget kapital för kommande

satsningar. 177 mnkr av ingående värde, 1 265 mnkr, har förbrukats under perioden. Medlen har använts till IT-satsningar varav den beloppsmässigt största är skolplattformen.

Långfristiga skulder har ökat med 3 708 mnkr till 31 384 mnkr (27 676). Främst reverslån har tagits upp för att möta bolagens ökade lånebehov. Lån, som förfaller till betalning inom ett år klassificeras som kortfristiga lån. (Se avsnittet om finanspolicy för en närmare analys.) Långfristigt lån avseende Stockholms stads åtagande i projektet avseende strömförsörjning, Stockholms Ström har överförs till övriga avsättningar då osäkerhet råder om tidpunkter för utbetalning.

Kortfristiga skulder har minskat med 8 590 mnkr till 21 841 mnkr (30 431). Stadens koncernbolag har checkräkningskrediter gentemot staden. Då dessa har ett positivt saldo uppstår en kortfristig skuld för staden. Denna skuld har under perioden minskat med 4363 mnkr. Kortfristiga certifikatlån och leverantörskulder bidrar till minskningen.

Soliditet

Soliditeten visar det egna kapitalet i förhållande till balansomslutningen. Måttet redovisas inklusive stadens ansvarsförbindelse för pensionsåtaganden. Soliditeten per den 31 augusti 2016 uppgår till 36,8 procent (34). Förändringen påverkas av årets resultat. Eget kapital uppgår till 66 631 mnkr, vilket motsvarar cirka 71 791 kr per invånare (inklusive ansvarsförbindelse 52 951 kronor).

Pensioner

Pensionsskulden inklusive särskild löneskatt redovisas i balansräkningen med totalt 5 474 mnkr. Pensionsavsättningarna har under perioden ökat med 184 mnkr. Från och med 2015 redovisas latent efterlevandepension i skulden. Beräkningen bygger på Sveriges Kommuner och Landstings riktlinjer, RIPS07. Grunden för beräkningar är pensionsavtalet KAP-KL. Avtalet har år 2014 för anställda födda 1986 och senare ersatts av ett nytt avtal AKAP-KL. Det nya avtalets effekt på pensionsavgifterna är hittills marginella.

Pensionsskulden intjänad till och med 1997 utgör en ansvarsförbindelse och uppgår till 17 486 mnkr inklusive särskild löneskatt (17 792). Redovisningen, av denna del av pensionsskulden som ansvarsförbindelse, sker enligt den så kallade blandmodellen. Denna innebär att en del av stadens skulder inte redovisas i balansräkningen, som därmed visar en mer positiv bild av den

ekonomiska ställningen. Även för ansvarsförbindelsen ingår från och med 2015 latent efterlevandepension. En fortsatt minskning av ansvarsförbindelsen enligt tidigare trend är att vänta. Reviderade riktlinjer för beräkning av pensionsskulden är beslutade. De beräknas tillämpas från och med 2017. Den upplupna pensionsavgiften och upplupen löneskatt redovisas som kortfristig skuld och uppgår sammanlagt till 643 mnkr.

Leasingavtal

Värdet för stadens framtida åtagande för operationell leasing uppgår i tertialbokslutet 2016 till 6 522 mnkr, varav 66 procent (4 279 mnkr) avser avtal med stadens bolag. I stort sett alla leasingavtal avser hyresavtal för lokaler. Avtalen med externa hyresvärdar är spridda över ett stort antal hyresvärdar, varför risken bedöms som låg. Endast ej uppsägningsbara leasingavtal med en avtalsperiod som överstiger tre år redovisas. Avtalen med Skolfastigheter i Stockholm AB är uppsägningsbara och ingår ej i redovisningen. Avtalen med Micasa Fastigheter i Stockholm AB är uppsägningsbara, men till en väsentlig kostnad för staden varför det bedömts att de ska ingå i redovisningen. Leasingavtalen för stadens IT-leverantör ingår inte, då de inte uppfyller villkoren, men utgör en stor kostnad för staden, 403 mnkr för perioden.

Försäljningar

Stadens försäljningsinkomster uppgår under perioden till 2 358 mnkr vilket innebär en realisationsvinst netto för staden på 2 229 mnkr. Försäljningarna är främst kopplade till exploatering. De största objekten är i Hagastaden, Globenområdet och i Liljeholmen. Av övriga fastighetsförsäljningar avser ett friköp i Riksby den största delen.

Lag om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag

Lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag innehåller en möjlighet för staden att via en särskild efterutdelning finansiera projekt inom ramen för stadens bostadsförsörjningsansvar, inom vilka åtgärder som främjar integration och social sammanhållning genomförs. Staden har under åren 2012-2014 erhållit efterutdelning om sammanlagt 3 020 mnkr för ändamålet. Utdelningen har öronmärkts för projekt i prioriterade områden i ytterstaden. Under perioden har förbrukats 231 mnkr.

Ansvars och borgensförbindelser

Stadens åtagande avseende borgen och ansvarsförbindelser uppgår till 434 mnkr, en minskning med 196 mnkr. Minskningen beror på att Stockholms Kooperativa Bostadsförening, SKB har löst in sina lån i april. Föreningen har valt en annan finansieringsform som inte

utnyttjar stadens borgensåtagande för lån. Borgensåtagandet avser dels ideella föreningar dels stiftelser eller bolag. Staden har även gått i borgen för en liten del pensionsutfästelser för stadens majoritetsägda bolag samt till vissa stiftelser. Större delen av dessa pensionsutfästelser har bortförsäkrats till S:t Erik Livförsäkring AB. Den samlade risken för stadens borgensåtagande bedöms som låg.

Kassaflödesanalys

Summan av periodens kassaflöde är negativt och uppgår till 2 031 mnkr. De likvida tillgångarna parerar upplåningsbehov och nivån påverkas av aktuell ränta. Kassaflödet varierar efter bedömt behov av likvida tillgångar. Vid balanstillfället hade staden utnyttjat sin checkräkningskredit.

Kassaflödet från verksamheten består av periodens resultat exklusive realisationsvinster/förluster och återläggning av ej likvidpåverkande poster i form av avskrivningar, avsättningar med mera. Från verksamheten uppgår kassaflödet till 3 857 mnkr (1 936). Ett högre resultat 2016 ger ett ökat kassaflöde från verksamheten.

Kassaflödet från förändringen av kortfristiga fordringar/skulder samt lager beror främst på förändringar i fordringar/skulder gentemot stadens bolag. Den totala förändringen är negativ för perioden, -8 756 mnkr varav en högre nettofordran på bolagen utgör -4 760 mnkr. Bolagen har genomfört stora investeringar under året vilket ökat behovet av upplåning. Minskade kortfristiga lån och leverantörsskulder påverkar även förändringen.

Kassaflödet från stadens investeringsverksamhet är negativt, -628 mnkr, beroende på en hög investeringsvolym på 3 mdkr. Försäljning av exploateringsfastigheter har hållit nere det negativa kassaflödet. Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur påverkar flödet med -216 mnkr.

Staden har ökat sina långfristiga skulder för att täcka lånebehovet för bolagen, netto 3 712 mnkr. Stadens räntebärande nettotillgångar är i stort sett oförändrade.

Investeringar i staden

Stadens investeringsutgifter hittills 2016 uppgår till 3 023 mnkr vilket är 639 mnkr högre än motsvarande period föregående år. Investeringsinkomsten för perioden uppgår till 46 (24) mnkr. Ett antal stora investeringsprojekt pågår, varav de största under perioden har varit Slussen, Hagastaden, Värtapiren och Sergels torg.

Stadens satsning på bostadsbyggande fortgår. Ungefär halva investeringsvolymen avser investeringar som genomförs i syfte att uppnå kommunfullmäktiges mål om ett högt bostadsbyggande.

Cirka en tredjedel av stadens investeringsvolym avser investeringar i infrastruktur. Stadens största infrastrukturprojekt är rivning och nyanläggning av Slussen.

Renoveringen av Sergels torgs tätskikt och flera reinvesteringsprogram med syfte att säkerställa funktionen i stadens infrastruktur pågår. Av stadens investeringsvolym utgörs cirka 20 – 25 procent av reinvesteringar. Inom ramen för stadens satsning på cykel, den så kallade ”cykelmiljarden”, genomförs infrastrukturåtgärder på cykelvägnätet. Projektet omfattar de mest prioriterade åtgärderna på pendlingsstråken.

I följande tabell redovisas ett antal större projekt med genomförandebeslut som pågått under året (nettoutgifter, mnkr).

Projektnamn	Avser	Budget 2016	Utfall per 0831	Diff.
Hagastaden	Bostäder	454,4	304,8	149,6
Värtapiren	Bostäder	148,2	215,0	-66,8
Albano	Bostäder	67,4	62,2	5,2
Hjorthagen, Brofästet	Bostäder	68,9	55,0	13,9
Hamnpåfarten	Bostäder	62,9	35,4	27,5
Rosenlundsparken	Bostäder	42,1	32,1	10,0
Bryggvägen	Bostäder	41,2	31,2	10,0
Hjorthagen, Västra	Bostäder	74,2	26,7	47,5
Futharken 3 - Åkeshovs sim- och idrottshall	Idrott	212,0	82,8	129,2
Slussen	Infrastruktur	690,5	349,5	341,0
Sergels torg, Tätskikt inkl Spårväg City	Infrastruktur	257,0	160,4	96,6
Västberga allé, byte av broar	Infrastruktur	83,0	87,8	-4,8
Cykelplan, Utbyggnad av pendlingsstråk	Infrastruktur	212,1	40,1	172,0
Gasverket	Kommersiella lokaler	132,6	77,9	54,7

Investeringsutgifternas avvikelse jämfört med budget beror i många fall på tidsförskjutning av investeringsprojekten, vars genomförandetid sträcker sig över flera kalenderår. Projektens utfall kommer att kunna mätas först i samband med avslut och slutredovisning.

Medfinansiering

För att kunna genomföra angelägna satsningar på väg- och spårtrafiken i Stockholm är staden medfinansiär i ett antal stora statliga infrastrukturprojekt. Staden har under perioden betalat ut 217 mnkr i medfinansiering till de statliga infrastrukturprojekten Citybanan, medfinansiering av utbyggnad av tunnelbanan och åtgärder i Nationalstadsparken. Av utbetalningarna avser den största delen, 120 mnkr, tunnelbaneutbyggnad. För närvarande pågår nya förhandlingar för ytterligare infrastrukturprojekt inom ramen för den så kallade Sverigeförhandlingen.

Transparensdirektivet

Lagen om insyn i vissa finansiella förbindelser med mera ställer vissa krav på redovisning i offentliga företag, genom krav på öppen och separat redovisning. Syftet med lagen är att implementera EU-kommissionens direktiv 08/723/EEG i svensk lag (transparensdirektivet) för att motverka otillbörlig konkurrens.

Lagen omfattar offentliga företag där staten, kommuner eller landsting har ett direkt eller indirekt dominerande inflytande genom ägande, finansiell medverkan eller genom de regler som gäller för företaget. Även ekonomisk eller kommersiell verksamhet som drivs i förvaltningsform kan omfattas av begreppet.

Enligt lagen ska offentliga företag som har en årlig nettoomsättning överstigande 40 miljoner euro under vart och ett av de två senaste räkenskapsåren tillämpa bestämmelserna om öppen redovisning.

De bolag som omfattas av direktivet och uppgiftsskyldigheten är Stockholms Hamn AB, AB STOKAB och Stockholms Stads Parkerings AB. Inom staden bedrivs ekonomisk verksamhet av enheten för redovisning och finansstrategi, stadsledningskontorets finansavdelning. All upp- och utlåning till stadens bolag sker genom denna enhet. Samtliga bolag erbjuder upplåning och placering med villkor motsvarande kommunkoncernens externa finansieringskostnad med utrymme för eventuell omkostnadsersättning. Inga kapitaltillskott, amorteringsfria lån eller förlustbidrag lämnas.

Begränsningar avdrag för koncerninterna räntor

Riksdagen beslutade i slutet av år 2012 om ytterligare begränsningar för avdrag för koncerninterna räntor i huvudsyfte att förhindra kapitalflykt till utlandet med skatteplanering. Skatteverket har därefter kommit ut med skriftliga ställningstaganden med sina bedömningar av hur begränsningarna ska tolkas. Stockholms stad och bolagskoncernen har sedan beslutet togs år 2012 sökt besked

hur stadens bolag ska förhålla sig till Skatteverkets tolkningar. Skatteverket har i mars 2015 inkommit med svar gällande avdrag på koncerninterna lån inkomstår 2014 för två av koncernens bolag. Av svaret framgår att Skatteverket anser att stadens bolag inte har rätt till avdrag för ränteutgifter på lån från ägaren Stockholms stad.

I bolagkoncernens bokslut för 2014 och 2015 har räntekostnaderna bedömts vara fullt avdragsgilla. Stadens bolag har i likhet med tidigare år yrkat för räntekostnaderna i föregående års deklaration som avser inkomståret 2014. En dialog pågår nu med Skatteverket och berörda bolag sedan december 2015 angående deklarationerna. Ett slutligt ställningstagande från Skatteverket inväntas under hösten.

Uppföljning av resultatbudget och resultatprognos

Resultatprognos

I budget 2016 har förutsatts att inga nämnder begär tilläggsanslag för den löpande verksamheten under året. Helårsprognosen för 2016 års resultat jämfört med budget visar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott på 1 941 mnkr.

Resultatprognos

Prognostiserad avvikelse redovisas före resultatdispositioner.

Avvikelser Budget - prognos helårsutfall mnkr	T2 2016		
	Budget efter SLK's justeringar	Prognos	Avvikelse
Verksamhetens intäkter	14 615	14 883	269
Verksamhetens kostnader (-)	-53 536	-53 556	-19
Avskrivningar (-)	-1 168	-1 179	-11
Central medelsreserv (-)			
Oförutsedda behov	-156	-115	41
Prestationsreserv	-577	-577	0
Anslag pensioner/arbetsgivaravgifter (-)	-1 137	-1 011	126
Disposition av eget kapital	0	-220	-220
Verksamhetens nettokostnader	-41 960	-41 774	186
Skatter	43 528	43 246	-282
Begravningsavgift	182	182	0
Inkomstutjämnning	-2 941	-2 961	-21
Kostnadsutjämnning	-269	-299	-31
Regleringspost	-22	304	326
Införandebidrag	345	344	-1
Fastighetsavgift	1 124	1 122	-2
LSS-utjämnning	-1 070	-1 070	0
Finansiellt resultat exklusive utdelning	92	133	42
Utdelning Stockholm Stadshus AB	1 000	500	-500
Utdelning AB Fortum Värme Holding	0	0	0
Realisationsvinster	0	2 229	2 229
Disposition/avsättning begravningsfond	-11	-15	-4
Summa finansiering nettokostnader	41 960	43 715	1 756
Avvikelse året	0	1 941	1 941

Uppföljning av nämndernas budget och prognos

Nämnderna prognostiserar efter tillstyrkta budgetjusteringar och övriga korrigeringar ett överskott jämfört med budget med 261 mnkr. Efter överföring av resultatenheternas resultat prognostiseras ett överskott på 301 mnkr.

Mnkr	KS Budget efter SLK:s justeringar	Prognos på årsutfall efter SLK:s korrigerig	Awikelse före resultat- dispositioner	Awikelse efter resultat- dispositioner	Prognos awikelse Investeringsplan	
Kommunstyrelsen	-1 492	-1 407	85	85	0	
Revisorskollegiet	-27	-26	2	2	0	
Servicenämnden	-2	0	2	3	0	
Valnämnden	-3	-3	0	0	0	
Stadsdelsnämnderna	-20 178	-20 132	46	58	6	
Arbetsmarknadsnämnden	-847	-829	18	18	-2	
Exploateringsnämnden	1 151	1 175	24	24	500	
Fastighetsnämnden	246	220	-26	-26	71	
Idrottsnämnden	-614	-611	2	2	0	
Kulturnämnden: kulturförvaltningen	-884	-884	0	0	0	
Kulturnämnden: stadsarkivet	-50	-50	0	0	0	
Kyrkogårdsnämnden	-172	-167	4	4	0	
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-112	-109	3	3	-1	
Socialnämnden	-944	-935	9	9	2	
Stadsbyggnadsnämnden	-166	-166	-1	-1	0	
Trafiknämnden	-754	-692	62	62	8	
Utbildningsnämnden	-16 358	-16 328	30	58	0	
Äldrenämnden	-169	-168	1	1	0	
Överförmyndarnämnden	-62	-64	-2	-2	0	
Summa nämnder	-41 437	-41 176	261	301	582	
Mnkr	KS budget efter SLK 's justeringar	Bokfört för perioden	Prognos på årsutfall efter SLK:s korrigerig	Awikelse före resultat- dispositioner	Awikelse efter resultat- dispositioner	Prognos awikelse Investeringsplan
Stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista	-1 489	-955	-1 484	4	5	3
Stadsdelsnämnd Spånga-Tensta	-1 104	-718	-1 101	3	0	0
Stadsdelsnämnd Hässelby-Vällingby	-1 790	-1 153	-1 792	-2	0	0
Stadsdelsnämnd Bromma	-1 433	-945	-1 437	-4	0	0
Stadsdelsnämnd Kungsholmen	-1 151	-731	-1 136	15	14	0
Stadsdelsnämnd Normalm	-1 103	-722	-1 094	9	11	3
Stadsdelsnämnd Östermalm	-1 311	-836	-1 305	6	10	1
Stadsdelsnämnd Södermalm	-2 238	-1 470	-2 239	0	0	0
Stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör	-2 294	-1 500	-2 292	1	2	0
Stadsdelsnämnd Skarpnäck	-1 108	-717	-1 109	-1	0	0
Stadsdelsnämnd Farsta	-1 552	-1 006	-1 554	-2	0	0
Stadsdelsnämnd Älvsjö	-588	-387	-589	0	0	0
Stadsdelsnämnd Hägersten-Liljeholmen	-1 839	-1 226	-1 839	0	-1	0
Stadsdelsnämnd Skärholmen	-1 179	-760	-1 163	16	18	-1
Summa stadsdelsnämnder	-20 178	-13 127	-20 132	46	58	6

Stadsdelsnämndernas verksamheter

Mnkr	KS budget efter SLK's justeringar	Bokfört för perioden	Prognos på årsutfall efter SLK:s korrigerings	Avvikelse före resultat-dispositioner	Avvikelse efter resultat-dispositioner
Nämnd- och förvaltningsadministration	-637	-367	-589	49	49
Individ- och familjeomsorg <i>varav socialpsykiatri</i>	-1 980	-1 393	-2 052	-71	-72
Stadsmiljöverksamhet avskrivningar	-485	-308	-476	9	8
internräntor	-207	-139	-208	-1	-1
Förskoleverksamhet	-113	-69	-113	0	0
Äldreomsorg	-17	-11	-17	0	0
Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	-4 794	-2 797	-4 768	26	33
Barn, kultur och fritid	-7 057	-4 693	-7 095	-38	-31
Arbetsmarknadsåtgärder	-3 612	-2 347	-3 639	-27	-28
Ekonomiskt bistånd <i>varav handläggning</i>	-354	-202	-342	12	13
Övrig verksamhet	-194	-157	-196	-2	-2
	-1 129	-710	-1 111	18	18
	-259	-194	-263	-4	-4
	-83	3	-3	80	80
Summa verksamheter	-20 178	-13 127	-20 132	46	58

Beräknad överföring av resultatensheternas resultat till 2016

Nämndernas överförda överskott från 2015 till 2016 uppgick till 596 mnkr. I tertialrapport 2 har nämnderna beräknat överföra ett nettoöverskott på 555 mnkr till 2016, varav stadsdelsnämnderna 255 mnkr.

Nedan kommenteras ekonomiska prognoser per verksamhetsområde. Vidare kommenteras de nämnder som prognostiserar större avvikelser än +/- 1 procent mot nämndens budget eller där det finns andra skäl för kommentarer. Nämnder som prognostiserar underskott uppmanas att vidta åtgärder för en ekonomi i balans inför bokslut 2016.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri
Prognosen visar ett underskott på 72,3 mnkr efter resultatdispositioner, vilket motsvarar ca 3,7 procent av nettobudgeten. Sex stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och sju stadsdelsnämnder prognostiserar underskott. Störst underskott prognostiserar Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd med 31,6 mnkr samt Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd med 24,8 mnkr. Underskotten beror främst på externa placeringar, både på institutioner och i familjehem och till kostnader för inhyrd personal samt till den utökning av personal som gjorts under året för att möta ett ökat antal ärenden. Vidare beskrivs ökade personalkostnader för myndighetsutövningen på grund av tillströmningen av ärenden främst under hösten inom verksamheten barn, och unga.

Stadsmiljöverksamhet

Prognosen visar ett underskott på 1,0 mnkr efter resultatdispositioner, vilket motsvarar ca 0,5 procent av nettobudgeten. En stadsdelsnämnd prognostiserar överskott och en stadsdelsnämnd prognostiserar underskott, resterande stadsdelsnämnder prognostiserar ingen avvikelse mot budget. Störst underskott prognostiserar Kungsholmens stadsdelsnämnd med 2,0 mnkr. Underskottet beror på extrasatsningar i form av slyröjning, trädvård och fallunderlag i lekplatser.

Förskola

Prognosen visar ett överskott på 33,2 mnkr efter resultatdispositioner, vilket motsvarar ca 0,7 procent av nettobudgeten. 6 stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och 3 stadsdelsnämnder prognostiserar underskott, resterande stadsdelsnämnder prognostiserar ingen avvikelse mot budget. Största överskott/underskott prognostiserar Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd med 18,3 mnkr samt Kungsholmen stadsdelsnämnd med – 2,7 mnkr. Överskotten beror främst på lägre lokalkostnader, bland annat på grund av framflyttade startdatum för nyproducerade förskolor och underskotten lägre barnantal än prognostiserats.

Äldreomsorg

Prognosen visar ett underskott på 30,8 mnkr efter resultatdispositioner, vilket motsvarar 0,4 procent av nettobudgeten. Tre stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och åtta stadsdelsnämnder prognostiserar underskott, resterande stadsdelsnämnder prognostiserar ingen avvikelse mot budget. Största överskottet prognostiserar stadsdelsnämnd Enskede-Årsta-Vantör med 21 mnkr och det största underskottet prognostiserar stadsdelsnämnd Farsta med 17 mnkr. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnds överskott beror främst på minskat vård och omsorgsbehov jämfört med budgeten. Farstas underskott beror främst på den omstrukturering som sker på Edös vård- och omsorgsboende och servicehus. Enligt den senaste beräkningen uppgår förlorade intäkter och merkostnader till cirka 10 mnkr.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Prognosen visar ett underskott på 28,7 mnkr efter resultatdispositioner, vilket motsvarar cirka 0,8 procent av nettobudgeten. Fyra stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och tio stadsdelsnämnder prognostiserar underskott. Störst underskott prognostiserar Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd med 9,1 mnkr samt Kungsholmen stadsdelsnämnd med 8,3 mnkr. Underskotten beror till stor del på skillnaden mellan nivåersättning från staden och den faktiska kostnaden för köp av platser i boende hos privata

utförare utanför LOV (Lagen om valfrihetssystem). Kostnaderna för bland annat ledsagarservice, hemtjänst och personlig assistans täcks inte fullt ut av det fasta anslaget.

Nämndernas underskott beror primärt på en fortsatt ökad ärendemängd gällande insatser enligt SoL. Under perioden har det tillkommit ett flertal personer med stora omvårdnadsbehov vilket belastar det fasta anslaget.

En kostnadsdrivande effekt för beställarenheten är att ett antal verksamheter som har varit upphandlade övergår i kommunal regi under året. Detta innebär ökade kostnader för beställarenheten då den avtalade kostnaden för dessa verksamheter understigit de schablonbelopp som förvaltningen erhållit.

Barn, kultur och fritid

Prognosen visar ett överskott på 12,3 mnkr efter resultatdispositioner, vilket motsvarar ca 0,3 procent av nettobudgeten. Sex stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och två stadsdelsnämnder prognostiserar underskott.. Störst överskott prognostiserar Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsnämnd med 4,0 mnkr samt Norrmalms stadsdelsnämnd med 3,5 mnkr. Överskotten beror främst på att nämnderna är kostnadsmedvetna och arbetar effektivt, vilket resulterar i en god kvalitet i verksamheten med en lägre budgetförbrukning.

Arbetsmarknadsåtgärder

Prognosen visar ett underskott på 2,3 mnkr efter resultatdispositioner, vilket motsvarar ca 1,2 procent av nettobudgeten. Fem stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och fem stadsdelsnämnder prognostiserar underskott. Resterande prognostiserar ingen avvikelse mot budget. Störst överskott prognostiserar Bromma och Farsta med 0,5 mnkr vardera. Störst underskott prognostiserar Rinkeby-Kista med 2,0 mnkr. Underskottet beror på att fler ungdomar erbjudits sommarjobb.

Ekonomiskt bistånd

Prognosen visar ett överskott på 18,5 mnkr efter resultatdispositioner, vilket motsvarar ca 1,6 procent av nettobudgeten. Tio stadsdelsnämnder prognostiserar överskott och två stadsdelsnämnder prognostiserar underskott. Resterande prognostiserar ingen avvikelse mot budget. Störst överskott prognostiserar Norrmalm med 4,5 mnkr och störst underskott prognostiserar Rinkeby-Kista med 3,0 mnkr. Underskottet beror främst på att intäktskravet inte nås.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden prognostiserar ett överskott på 18,2 mnkr efter resultatdispositioner. Avvikelsen motsvarar 1,6 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror främst på lägre inköpskostnader för gymnasiala vuxenutbildningsplatser, vilket i sin tur beror på att en genomförd upphandling överklagats.

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämnden prognostiserar ett överskott på 24,4 mnkr efter resultatdispositioner. Avvikelsen motsvarar 2,1 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror i huvudsak på lägre kostnader för avskrivningar och internränta, 13 respektive 12 mnkr. Nämnden prognostiserar också att domar i avgäldsmål innebär både ökade kostnader och minskade intäkter, med nettoeffekten ökade kostnader om 6,6 mnkr, samt ökade intäkter från uppdragsverksamhet med förvaltning av mark och byggnader om 6,0 mnkr.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämnden prognostiserar ett positivt resultat om 220,3 mnkr, vilket är 25,8 mnkr eller 10,5 procent lägre än budgeterat resultat. Det försämrade resultatet förklaras i huvudsak av att kapitalkostnaderna ökar på grund av en nedskrivning (36,0 mnkr) av upparbetade kostnader för projekt Tekniskt nämndhus Söderstaden, som föreslås avslutas. Kapitalkostnaderna för andra tillgångar bedöms minska med 12,3 mnkr till följd av omprioriteringar i investeringsbudgeten och förskjutningar i projekt. Driftnettot före kapitalkostnader beräknas minska jämfört med budget med 5,4 mnkr, vilket motsvarar 0,7 procent.

Då avkastningskravet, efter prognostiserad justering med 3,3 mnkr för ökade kreditivräntekostnader, uppgår till 256,3 mnkr innebär det prognostiserade resultatet att det egna kapitalet minskar med 36,0 mnkr istället för budgeterade 10,2 mnkr.

Stadsledningskontoret ser med oro på såväl det försämrade driftnettot som det försämrade resultatet, i synnerhet som nämnden tidigare har rapporterat om en förmodat negativ resultatutveckling under kommande år. Nämnden uppmanas att vidta åtgärder för att vända utvecklingen.

Kommunstyrelsen m.m.

Kommunstyrelsens prognostiserar ett överskott på 85 mnkr efter resultatdispositioner. Avvikelsen motsvarar 5,7 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror till största delen på ett balanserat överskott inom den politiska organisationen, ej

förbrukade medel för omstrukturering av lokaler samt ökade intäkter för ökat besöksantal i Stadshuset. Vakanta tjänster inom kontoret ökar överskottet ytterligare.

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Stadsdelsnämnden Kungsholmen prognostiserar ett överskott på 14,5 mnkr efter resultatdispositioner. Avvikelsen motsvarar cirka 1,3 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror främst på överskott inom äldreomsorgen, 16,7 mnkr, på grund av ett minskat behov inom samtliga insatstyper, individ- och familjeomsorgen, 4,8 mnkr, på grund av extra tilldelade medel för ensamkommande flyktingbarn samt minskade placeringskostnader inom socialpsykiatri och missbruk samt nämnd- och förvaltningsadministration, 2,5 mnkr, som bland annat har vakanta tjänster.

Kyrkogårdsnämnden

Kyrkogårdsnämnden prognostiserar ett överskott på 4,5 mnkr. Avvikelsen motsvarar 2,6 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror i huvudsak på ökade intäkter och kostnader pga. försenat underhållsarbete.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden prognostiserar ett överskott på 2,7 mnkr. Avvikelsen motsvarar 2,4 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror i huvudsak på lägre personalkostnader än beräknat och högre intäkter..

Revisorskollegiet

Revisionskollegiet prognostiserar överskott om 1,6 mnkr. Avvikelsen motsvarar 5,8 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror på att kostnader för upphandlade konsulter och personal prognostiseras bli lägre än budgettet.

Servicenämnden

Servicenämnden prognostiserar ett överskott på 2,9 mnkr efter resultatdispositioner. Avvikelsen motsvarar 1,3 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror främst på nettoöverskott inom verksamhetsområde ekonomiadministration, samt att nämnden fått anslag i tertialrapport 1 för att ge stöd för att lägga egenregianbud, vilket inte prognostiseras förbrukas helt under året.

Socialnämnden

Socialnämnden prognostiserar ett överskott på 9,0 mnkr efter resultatdispositioner. Avvikelsen motsvarar 1,0 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror främst på att avsatta medel för oförutsedda kostnader inte använts fullt ut.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden prognostiserar ett underskott på 0,8 mnkr efter resultatdispositioner. Avvikelsen motsvarar 0,5 procent av nämndens driftbudget. Sedan tertialrapport 1 har nämnden vidtagit åtgärder för att säkerställa en budget i balans och det prognoserade underskottet har minskat med 4,3 mnkr.

Trafiknämnden

Trafiknämnden prognostiserar ett överskott på 62,1 mnkr, vilket motsvarar 8,1 procent av nämndens driftbudget. Avvikelsen beror främst på ökade parkerings- och upplåtelseintäkter. Intäktsökningen inom parkeringsverksamheten är inte i första hand ett resultat av den nya parkeringsplanen, eftersom den är i ett skede som genererar ökade kostnader i motsvarande omfattning som ökade intäkter. Intäktsökningen avser ordinarie parkeringsavgifter, bland annat som en effekt av högre betalningsvilja. De ökande upplåtelseintäkterna förklaras bland annat av fler uteserveringar och ett nytt reklamavtal. Trafiknämnden får i tertialrapport 2 ett utökat intäktskrav om 15 mnkr.

Valnämnden

Valnämnden prognostiserar ett överskott på 0,2 mnkr efter resultatdispositioner. Avvikelsen motsvarar 6,1 procent av nämndens driftbudget. Överskottet beror på att personalkostnaderna är lägre än budgeterat på grund av tjänstledighet.

Nämnder med avvikelser – investeringsbudget

Exploateringsnämnden

Exploateringsnämndens investeringsbudget uppgår till 3 627 mnkr, med investeringsutgifter om 3 927 mnkr och investeringsinkomster om 300 mnkr. I planen ingår 27 mnkr för klimatinvesteringar som nämnden beviljades i samband med verksamhetsplan 2016.

Jämfört med verksamhetsplanen har förseningar uppstått i ett flertal projekt, där de största avvikelserna avser projekten Blackebergsvägen (90 mnkr), Vårbergsvägen (59 mnkr), Södra Värtan (45 mnkr) och Masugnen (42 mnkr).

Exploateringsnämnden prognostiserar att förseningar kommer att leda till att investeringsutgifterna netto blir 500 mnkr lägre än plan för 2016. Investeringsnettot prognostiseras därmed avvika 14 procent från plan. Jämfört med nämndens investeringsplan inklusive exploateringsinkomster är avvikelsen 15 procent. Nämnden uppskattar exploateringsinkomsterna, bokförda värden vid försäljning av mark i samband med exploatering, till 300,0 mnkr, vilket är i nivå med plan. Exploateringsnämnden uppmanas att se

över rutinerna för investeringsplaneringen med särskilt fokus på ökad prognossäkerhet.

Stadsledningskontoret konstaterar att prognoserna för projekten Gasverket, Södermalm 7:78 mm, Nybohovsbacken och Rosenlundsparken överskrider av kommunfullmäktige beslutad budget med mer än 15 procent. Exploateringsnämnden uppmanas att vidta åtgärder för att sänka kostnaderna i projekten och vid behov återkomma till kommunfullmäktige för reviderade genomförandebeslut.

Även för projektet Annedal, Baltic innebär prognosen att budget överskrids med mer än 15 procent. Detta förklaras dock av att del av inkomsterna i genomförandebeslutet felaktigt räknats som investeringsinkomster istället för som försäljningsinkomster.

Stadsledningskontoret vill också uppmärksamma exploateringsnämnden på projekten Rinkebyterassen och Bromma Blocks vars prognoser överskrider av kommunfullmäktige beslutad budget med mer än 10 procent.

Exploateringsnämnden bedömde i verksamhetsplan 2016 och i tertialrapport 1 att markförsäljningar under året kan uppgå till 2 500-3 000 mnkr. Nämnden reviderar bedömningen i tertialrapport 2 och prognostiserar att markförsäljningarna kan uppgå till 3 500-4 000 mnkr.

Fastighetsnämnden

Fastighetsnämndens prognos för investeringsutgifterna netto uppgår till 1 214,0 mnkr, vilket är 70,8 mnkr lägre än budgeterat.

Avvikelsen förklaras främst av en tidsförskjutning av projekt *Upprustning av Åkeshovs sim- och idrottshall*, som har försenats på grund av problem med markförhållanden med en minskad utgift under året om 50,0 mnkr som följd.

Nämndens prognoser för två av investeringsprojekten avviker med mer än tio procent från av kommunfullmäktige beslutad budget för genomförandet. För projektet *Upprustning av Åkeshovs sim- och idrottshall* uppgår prognosen till 453,3 mnkr, vilket är ett överskridande med 55,3 mnkr, eller 14 procent. Utgiftsökningen förklaras av en överhettad byggmarknad, oförutsedda tekniska krav, indexuppräknningar och opreciserade miljökrav vid genomförandebeslutet. Nämnden uppmärksammas på att stadens kalkylhandbok föreskriver att ett beslut om en investering ska

baseras på ett antagande om en prisutveckling som speglar nämndens verksamhet.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden prognos för investeringsutgifterna netto uppgår till 2,0 mnkr, vilket är på 1,2 mnkr högre än budgeterat. Avvikelsen beror på ej budgeterade anskaffningar av möbler (utökning av miljöövervakning) samt på förnyelse av mätinstrumentparken

Nämnden uppmanas att vidta åtgärder till verksamhetsplan 2017 för att förhindra att nämnden överskrider sin investeringsbudget.

Trafiknämnden

Trafiknämndens prognos för investeringsutgifterna netto uppgår till 1 024,0 mnkr, vilket är 8,0 mnkr lägre än budgeterat. Avvikelsen uppkommer inom den utökade planens budgetpost för klimatinvesteringar, som bland annat innefattar gångplanen. Gångfrämjande åtgärder ingår som en del i ett flertal gatuprojekt, men för projekt direkt knutna till *Gångplan för Stockholm* beräknas minskade utgifter om 8,0 mnkr jämfört med budget. Inom den långsiktiga planen beräknas ingen nettoavvikelse.

Budgetjusteringar med mera

I budget 2016 fördelas nämndernas budgetramar. Det innebär att det vidare under 2016 inte finns några extra resurser avsatta för nämndernas löpande verksamhet utöver prestationsförändringar och omstruktureringar. Stadsledningskontoret tillstyrker 381 mnkr för ökade nettokostnader för driftverksamheten. Medlen finansieras enligt följande:

Budgetjusteringar	(Mnkr)
Central medelsreserv: 2. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov	172,5
Central medelsreserv: 3. Till kommunstyrelsens förfogande för prestationsförändringar	208,5
Totalt	381,0

Därutöver har omfördelning av centralt budgeterade medel under kommunstyrelsen m.m. skett med 30,7 mnkr. Specifikation av tillstyrkta budgetjusteringar framgår av bilaga 1.

Ur *central medelsreserv: 4. Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda investeringsutgifter* i 2016 års budget har medgetts budgetjustering för minskade utgifter inom investeringsbudgeten med 46,1 mnkr.

Fördelning av centralt avsatta medel under Kommunstyrelsen m.m.

Avveckling och omstrukturering av lokaler

Nämnderna har begärt budgetjusteringar med 43,9 mnkr för ökade kostnader för avveckling och omstrukturering av lokaler med mera. Stadsledningskontoret tillstyrker budgetjustering med 30,7 mnkr. Ansökningar om 13,2 mnkr avstyrks.

Central medelsreserv

Förskolor med hög hyra

Medel har reserverats för bidrag till nämnder med hög förskolehyra. Stadsledningskontoret föreslår bidrag efter avläsning i stadens lokaladministrativa system LOIS om 73,9 mnkr för helår 2016.

Utbyggnad av särskilda boenden för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning

Medel har reserverats för stimulansbidrag för utbyggnad av särskilda boenden för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning. En nämnd har ansökt om budgetjustering av tidigare beviljat bidrag om 2,6 mnkr vilket stadsledningskontoret tillstyrker.

Nämnderna har ansökt om bidrag för utbyggnad av särskilda boenden för personer med fysisk och psykisk funktionsnedsättning om 2,9 mnkr vilket stadsledningskontoret tillstyrker.

Kommunstyrelsens ekonomiutskott har den 11 december 2013 beviljat Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd stimulansbidrag om totalt 2,9 mnkr för en ny gruppbostad på Borgafjordsgatan 21 i Kista. Gruppboastaden är färdigställd och stadsledningskontoret konstaterar att nämnden inte avser att utnyttja hela bidraget. Kontoret föreslår att tidigare beviljat bidrag för projektet om 0,3 mnkr återtas.

Stimulansbidrag för ny-, om- och tillbyggnad av särskilda boenden för äldre

Medel har reserverats för stimulansbidrag för ny-, om- och tillbyggnad av särskilda boenden för äldre. En nämnd har ansökt om bidrag och har begärt budgetjustering om 0,5 mnkr vilket stadsledningskontoret tillstyrker.

ESC

Efter Sveriges vinst i Eurovision Song Contest (ESC) 2015 gav SVT värdskapet för att genomföra evenemanget, 2016, till Stockholm. Kommunfullmäktige beslutade att kommunstyrelsen var övergripande ansvarig för evenemanget och att Stockholm Business

Region AB (SBR) hade det operativa ansvaret. En projektorganisation tillsattes bestående av medarbetare från stadens bolag och förvaltningar vilka hade till uppgift att uppfylla stadens åtaganden enligt avtal med SVT. ESC genomfördes i maj som planerat. Den turistekonomiska undersökningen visar att tillresta besökare (publik, media, fans och delegationer) har spenderat 366 mnkr i Stockholm. Totalt har Stockholm i samband med ESC omnämnts i 54 026 redaktionella artiklar i över 100 länder, 149 150 inlägg i sociala medier och TV-sändningarna sågs av 204 miljoner tittare. En slutrapport är under framtagande.

Det ekonomiska resultatet för ESC uppgick till 101,8 mnkr för projektperioden 2015-2016 varav 99,8 mnkr belastade periodens resultat. Projektets totala budget uppgick till 101,1 mnkr vilket är en avvikelse på 0,7 mnkr mot projektbudget motsvarande 0,7 procent.

Intäkterna uppgår till 203,4 mnkr för perioden vilket är 14,7 mnkr högre jämfört med föregående år. I samband med att staden gav SBR det operativa ansvaret för ESC fakturerade SBR staden 95 mnkr. En slutreglering av projektet sker genom att SBR kommer söka utökad ersättning från kommunstyrelsen om 6,8 mnkr.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att tillföra Stockholm Business Region AB 6,8 mnkr för att slutreglera projektet. Finansiering sker ur Central medelsreserv 2: *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov.*

Arbetsmarknadsnämnden – minskade statsbidrag

Arbetsmarknadsnämnden har ansökt om en sänkning av nämndens intäktsbudget med 45,0 mnkr. Intäktsbudgeten utgörs huvudsakligen av statsbidrag för flyktingmottagande (den så kallade generalschablonen). Statsbidraget börjar betalas ut när en nyanländ anvisas till staden och betalas ut under 24 månader. Intäkterna väntas bli lägre än prognostiserat på grund av att flertalet flyktingar kommer att anvisas till staden under slutet av året, vilket gör att endast en liten del av statsbidraget kommer att betalas ut till staden under 2016.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att sänka arbetsmarknadsnämndens intäktsbudget med 45,0 mnkr. Finansiering sker ur Central medelsreserv 2: *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov.*

Socialnämnden – Intro Stockholm

Socialnämnden har ansökt om 13,2 mnkr för ökade kostnader för ekonomiskt bistånd för nyanlända flyktingar. Ökningen beror på att Arbetsförmedlingen inte kunnat ta emot nyanlända i etableringen i

den takt som väntats, och de nyanlända därför ansöker om ekonomiskt bistånd under längre tid. Den genomsnittliga väntetiden överstiger idag 4 månader.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att socialnämnden tilldelas 13,2 mnkr. Finansiering sker ur Central medelsreserv 2: *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov.*

Klimatinvesteringar - investeringar i klimatförbättrande åtgärder

I kommunfullmäktiges budget 2016 finns 150 mnkr avsatta i *central medelsreserv 4* för klimatförbättrande åtgärder.

Investeringsåtgärderna ska bidra till att nå stadens klimatmål och minska de klimatpåverkande CO₂-utsläppen eller bidra till en hög beredskap för kommande klimatförändringar. Åtgärderna ska avse investering, kunna genomföras under det år som ansökan av medel görs samt ha ett tydligt samband med stadens nuvarande styrdokument inom klimat och miljöområdet.

I verksamhetsplan 2016 och tertialrapport 1 2016 tillstyrktes medel om totalt 75,2 mnkr samt förhandsbesked om 128,8 mnkr under 2017. I tertialrapport 2 2016 har ansökningar om totalt 48,4 mnkr inkommit från nämnderna, varav 48,0 mnkr är en hemställan om förhandsbesked från trafiknämnden för investering i energibesparande armaturutbyte av gatubelysning under 2017 och 2018.

Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att bevilja begärda medel för de ansökningar som inkommit i samband med tertialrapport 2 2016, i enlighet med vad som framgår i bilaga 1 samt lämna förhandsbesked om 48,0 mnkr för 2017 och 2018 till trafiknämnden under förutsättning att medel finns i budget 2017 och 2018. Åtgärderna avser inköp av elcyklar för personal i hemtjänsten i Kungsholmens och Hägersten/Liljeholmens stadsdelsnämnder samt energibesparande armaturutbyte för gatubelysningen av trafiknämnden. De ansökningar som föreslås beviljas medel bedöms bidra till att nå stadens klimatmål om utsläppsminskning.

Investeringen i elcyklar innebär ökade kapitalkostnader och dessa ökade kostnader får beaktas i samband med upprättande av budget 2017. Trafiknämndens planerade investering i energibesparande armaturutbyte för gatubelysningen har bedömts leda till årliga minskade energikostnader dels på grund av lägre energianvändning, dels på grund av ett mindre behov av utbytestillfällen för ljuskällorna. Av de 230 mnkr i medel som avsatts 2015 och 2016

har 82,1 mnkr beviljats för åtgärder. Takten i genomförandet av klimatåtgärder behöver öka varför nämnderna inför 2017 uppmanas intensifiera insatserna.

I tertialrapport 2 2016 har även inkommit läges- och slutrapporter för redan beviljade investeringar. Dessa är viktiga att ta del av för att lättare kunna föreslå och bedöma nya ansökningar. Östermalms stadsdelsnämnd slutrapporterar sitt byte av radiatorer i samtliga tre parklekar. Bedömningen efter några månaders drift är att elförbrukningen och CO₂-utsläppen minskar med 50 procent i och med bytet. Bromma stadsdelsnämnd har investerat i sopskåp till 17 förskolor, och slutrapporten visar att den möjliggjorda källsorteringen ökat energiåtervinningen och utsorteringar av matavfall som kan gå till biogasproduktion. Bromma har även bytt ut 35 torkskåp på 17 förskolor vilket minskar elförbrukningen med 65 procent. Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd delrapporterar sitt utbyte till LED-armaturer i lokalerna, men eftersom bara en mindre del av utbytet skett så är det för tidigt att säga något om minskad elförbrukning. Däremot har nämnden noterat att den upplevda arbetsmiljön förbättrats.

Satsningen Klimatklivet är en del av den statsbudget som riksdagen beslutat om för 2016. Naturvårdsverket ska i samverkan med andra centrala myndigheter och länsstyrelserna ge stöd till lokala klimatinvesteringar. En lokal investering kan till exempel göras i en stad, kommun, på ett företag, i en skola eller i ett län. Under 2015 uppgick stödet till 125 mnkr. Ytterligare 600 mnkr per år kommer att delas ut för klimatinvesteringar för 2016, 2017 och 2018.

I ansökningsomgångar under 2015 och 2016 har staden sökt statligt stöd och beviljats sammanlagt 18,3 mnkr, fördelat på projekten Uppsamling och förbränning av metangas, 6,4 mnkr (Stockholm Vatten VA AB), Laddstationer, 6,2 mnkr (Stockholms Stads Parkerings AB), Information trafiksignaler, 0,5 mnkr (trafiknämnden), solceller på landgång 0,1 mnkr (Stockholms Hamn AB), laddningsstationer för elfordon, 4,8 mnkr (miljö- och hälskyddsnämnden) samt laddupplysning om hemmaladdning till BRF, 0,3 mnkr (miljö- och hälskyddsnämnden).

Förlikningsavtal avseende avtal om driften av Vintertullens vård- och omsorgsboende, dnr 125-2153/2011

Den 27 juli 2014 drabbades Stockholm av ett kraftigt skyfall som ledde till att fastigheteten Hamnvakten 7 var i Kropp och själ i Helsingborg AB (nedan Kosmo) bedriver drift av Vintertullen vård-

och omsorgsboende enligt avtal 125-2153/2011 (nedan Avtalet) med Stockholms stad, orsakades omfattande fukt- och vattenskador.

För att möjliggöra ett återställande av fastigheten har stadens hyresvärd Micasa AB varit tvungna att evakuera delar av fastigheten. Återställandeperioden har av Micasa AB uppskattats pågå under perioden 2015 till och med 2017. Med anledning av de problem som uppstått efter att vattenskadorna upptäcktes har Kosmo orsakats merkostnader vid tillämpning av villkoren enligt Avtalet. Parterna tecknade i maj 2016 en överenskommelse som reglerade de merkostnader som evakueringen orsakat Kosmos verksamhet år 2015. Parterna har fört diskussioner om ersättning för uppkomna kostnader för 2016 m.m. och mot denna bakgrund träffat avtal.

Med hänvisning till ovanstående föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att godkänna förlikningsavtal avseende driften av Vintertullens vård- och omsorgsboende – Kropp och själ med omtanke i Helsingborg (Kosmo), dnr 125-2153/2011. Finansiering sker ur Central medelsreserv 2: *Till kommunstyrelsens förfogande för oförutsedda behov.*

Övriga ärenden

Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad
All finansiell verksamhet är förknippad med risker. Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad (finanspolicyn) anger mål och riktlinjer för finansverksamheten inom kommunkoncernen. Finanspolicyn beskriver även de finansiella risker kommunkoncernen är utsatt för och hur de ska hanteras. Riskerna följs löpande upp av en riskkontrollfunktion och rapporteras till kommunstyrelsen.

Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad ska årligen uppdateras och fastställas.

Årets uppdatering innebär en revidering av ramen för kommunkoncernens totala externa upplåning. Med utgångspunkt i beslutade samt planerade investeringar behöver kommunkoncernens ram för total extern upplåning höjas med 10 000 mnkr till 60 000 mnkr. Detta medför även ett behov av att öka ramen för total utlåning till och borgensåtagande för bolagen samt utlåning till stadens slutna redovisningsenheter med motsvarande belopp om 10 000 mnkr till 100 000 mnkr.

Årets uppdatering medför en revidering av avsnittet ansvarsfulla investeringar. Revideringen innebär ett förtydligande om hur placeringar, i det fall staden har ett externt placeringsbehov, sker på ett ansvarsfullt sätt.

Årets uppdatering medför även att ett nytt avsnitt om hur leasing ska hanteras i kommunkoncernen.

Uppdateringen innebär följande;

- höjning av ram för kommunkoncernens totala externa upplåning, finanspolicy punkt 1.5
- införande av nytt avsnitt ”Leasing”, finanspolicy punkt 1.5.1
- revidering av avsnittet ”Kriterier för ansvarsfulla investeringar”, finanspolicy punkt 1.6.2
- höjning av ram för total utlåning till och borgensåtagande för bolagen samt utlåning till stadens slutna redovisningsenheter, finanspolicy punkt 1.7

Utöver detta har ändring gjorts mer av redaktionell karaktär. Finanspolicy för kommunkoncernen Stockholms stad redovisas i bilaga 7.

Ändrat ansvar för Skolplattform Stockholm

Projektet Skolplattform Stockholm pågår sedan 2012 och är inne i en implementationsfas. Upphandlingen gäller it-stöd för stadens samtliga skolverksamheter; förskola, grundskola, gymnasium och vuxenutbildning och består av såväl pedagogiska som administrativa funktioner. Skolplattformen ska stödja drygt 1 400 förskolor och skolor med cirka 300 000 potentiella användare. Ansvarig nämnd för projektet är utbildningsnämnden. Etableringen av förvaltningsorganisation sker parallellt med projektimplementationen.

Projektets styrgrupp beslutade under 2016 att genomföra extern kvalitetsgranskning av projektet och dess arbete. Denna granskning har påvisat att det finns behov att förstärka strukturen för styrning och genomförande i projektet samt öka tydlighet i projektets ansvar för att säkerställa projektmål och verksamhetsbehov. Det är av största vikt att projektet uppnår uppställda projektmål och kan säkerställa att samtliga delar av utbildningsplattformen implementeras och levereras utifrån verksamheternas behov.

Med anledning av ovanstående överförs ansvaret för Skolplattform Stockholm från utbildningsnämnden till kommunstyrelsen. Projekten Skolplattform och Gemensam service IT 2.0 organiseras i

ett förvaltningsövergripande program under stadsledningskontoret. Detta avser även förvaltningsorganisationen med avseende på avtalsförvaltning och it-nära förvaltning av Skolplattform Stockholm och Gemensam service IT 2.0, inklusive erforderliga licensavtal samt ansvaret för framtida uppbyggnad/förstärkning av avtals- och it-nära förvaltningsorganisation för Skolplattform och Gemensam service IT 2.0.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att ansvaret för Skolplattform Stockholm överförs från utbildningsnämnden till kommunstyrelsen m m samt att projekten Skolplattform och Gemensam service IT 2.0 där organiseras i ett förvaltningsövergripande program. Finansiering sker genom disposition av de i eget kapital särskilt reserverade medlen för verksamhetsutveckling med it.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att kommunstyrelsen m m under 2016 fakturerar utbildningsnämnden för de kostnader som den överförda förvaltningsorganisationen innebär. Finansiering av kostnaderna för 2017 hanteras i samband med ärendet Avstämning av mål och budget för 2017.

Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt LSS

I budget 2016 beslutades om valfrihetssystem för insatsen korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt LSS, vilket infördes vid halvårsskiftet under året. Det här förslaget innebär att de som har personlig assistans i samband med sin korttidstillsyn per automatik ges ersättningsnivå 2. Särskild redovisning kan komma ifråga för de fåtal personer som har mycket speciella behov med krav på hög bemanning och som föranleder väsentligt högre kostnader som inte täcks inom resursfördelningssystemet. Vid särskilda redovisningen för korttidstillsyn ställs krav på särskilt avdelad personal (men inget krav på dubbelbemanning) samt att den enskilde bedöms ha ett varaktigt behov av stöd som avser minst sex månader. Begäran ska innehålla en beskrivning där följande punkter beaktas och vägs samman:

- Funktionsnedsättning och den enskildes historik
- Extra kostnader för handledning och utbildning på grund av den enskildes svårigheter
- Personal med specialkompetens
- Speciellt anpassad inre och/eller yttre miljö på grund av den enskildes svårigheter
- En handlingsplan ska utformas och bifogas begäran.

Bedömning och förmedlingsgruppen fattar beslut om särskild redovisning för ett år i taget, därefter följs handlingsplanen upp på plats.

Vid beviljad särskild redovisning kommer en fastställd schablon att utgå. Schablonens storlek är beroende av vilken ersättningsnivå den enskildes behov har bedömts motsvara. Nedan redovisas schablonen för särskild redovisning uttryckt i kronor per månad och brukare.

Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt LSS	Särskild redovisning
Nivå 1	4 356
Nivå 2	5 809
Nivå 3	8 713
Nivå 4	4 356

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att förändringarna i ersättningsnivåerna för insatsen korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt LSS godkänns.

Satsning på stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården

Regeringen har givit Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en stimulanssatsning under år 2016–2019 för att stärka bemanningen inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Satsningen omfattar sammanlagt 250 mnkr per år. Under förutsättning av riksdagens godkännande avser regeringen att av nämnda medel avsätta 210 mnkr årligen under år 2017–2019 för att stärka bemanningen inom den sociala barn- och ungdomsvården. Vidare avser regeringen att, under förutsättning att riksdagen avsätter medel för ändamålet, tilldela Socialstyrelsen medel för att administrera satsningen under år 2017–2019 samt för uppföljning och slutredovisning år 2020.

Stockholms stad har tilldelats drygt 4,5 mnkr till ändamålet som har tilldelats stadsdelsnämnderna enligt bilaga 1.

Stimulansmedlen ska avse den sociala barn- och ungdomsvårdens myndighetsutövande verksamheter och får endast användas till följande ändamål:

- att öka antalet socialsekreterare
- att öka antalet arbetsledare

- att öka antalet administratörer för att frigöra tid för socialsekreterare eller arbetsledare i deras myndighetsutövning.

Kommunerna får avgöra hur medlen ska disponeras mellan ovan angivna ändamål. Under år 2017-2019 får medlen dock inte användas till att finansiera inhyrda tjänster via bemanningsföretag. Under 2016 är det möjligt. Syftet ska därefter vara att bygga upp stabilitet och kontinuitet i den ordinarie verksamheten.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige godkänner fördelningen av statsbidrag till stadsdelsnämnderna för stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården enligt bilaga 1.

Professur med inriktning ekonomistyrning på Handelshögskolan

Stockholms stad har ett mångårigt gott samarbete med Handelshögskolan i Stockholm. Sedan år 1954 har staden utbetalat ett bidrag till Handelshögskolan i Stockholm att användas för kommunalekonomisk forskning. Samarbetet mellan staden och Handelshögskolan regleras i särskilt avtal. Det senaste avtalet omfattar perioden 2016 – 2018 (dnr 433-1230/2015).

I kommunfullmäktiges budget för 2016 fick kommunstyrelsen i uppdrag att utreda återinrättandet av den professur specialiserad på kommunekonomi som tidigare har funnits på Stockholms handelshögskola.

Möjligheterna och inriktningen av ett eventuellt återinrättande av tidigare professur har utretts. Stadsledningskontoret anser att professuren bör återinrättas med inriktning ekonomistyrning. Innehavaren av professuren bör fördjupa och ytterligare utveckla Handelshögskolans forskning inom det kommunalekonomiska området. Forskningen bör vara framtidsinriktad och innovativ vilket idag skulle kunna innebära frågor och utmaningar som skapas av den nya delningsekonomin.

Vidare anser stadsledningskontoret att forskningsprojekten ska gagna offentlig verksamhet och Stockholms stad i synnerhet och bör bedrivas inom ramen för nuvarande samarbete mellan staden och Handelshögskolan. Forskningsresultaten bör kontinuerligt delges staden i rapporter och/eller vid seminarier och workshops. Finansieringen av professuren föreslås ske inom ramen för det

befintliga bidrag som kommunfullmäktige beslutar om i samband med den årliga budgeten.

I enlighet med vad Handelshögskolan önskar föreslår stadsledningskontoret att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att föreslå att Handelshögskolan, inom ramen för stadens befintliga bidrag, återinrättar professuren med inriktning ekonomistyrning.

Uppföljning Stockholms stads miljöprogram 2012-2015

Miljöprogrammet är ett stadsövergripande styrdokument som bryter ned kommunfullmäktiges verksamhetsområdesmål i uppföljbara delmål. I programmet identifieras nämnder och styrelser som har en nyckelroll i genomförande- och eller uppföljningshänseende. Ansvaret för uppföljningen av delmålen är av kommunfullmäktige fördelat på kommunstyrelsen och ett antal bolag och facknämnder, medan genomförandeansvaret åvilar samtliga nämnder. Kommunstyrelsen har det övergripande uppföljningsansvaret för miljöprogrammet.

Den samlade uppföljningen för Stockholms stads miljöprogram 2012-2015, som återfinns i sin helhet i bilaga 8. Av Miljöprogrammets 29 delmål bedömer uppföljningsansvariga nämnder att under programperioden har 17 delmål uppfyllts helt och 12 delmål uppfyllts delvis. Av miljöprogrammets sex inriktningsmål noteras bäst utfall för målen som berör varor och byggnader samt energianvändning. Bland annat har arbetet med energieffektiviseringar har under de senaste fyra åren varit mycket aktivt och ansvariga för energieffektiviseringarna har provat nya lösningar och installation av ny teknik för att minska energianvändningen.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige godkänner uppföljningen för hela perioden för Stockholms stads miljöprogram 2012-2015.

Uppföljning av stadens Lex Sarah - rapportering för år 2015, dnr 150-1129/2016

Socialnämnden och äldrenämnden har följt upp rapporterade missförhållanden för berörda nämnder enligt bestämmelserna om Lex Sarah under 2015.

Totalt rapporterades 322 missförhållanden under 2015. Av dessa rapporter avsåg 222 missförhållanden verksamhet som bedrivs i stadens egenregi verksamheter och 99 i privat bedriven verksamhet.

Jämfört med året innan har det totala antalet rapporter om missförhållanden ökat, både i verksamhet i stadens egen regi och i enskild regi. Ökningen har främst skett inom äldreomsorgen och inom verksamhetsområdet barn och ungdom.

Stadsledningskontoret vill särskilt understryka vikten av det systematiska kvalitetsarbetet för att komma tillrätta med brister i verksamheten och förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige godkänner uppföljningen av stadens lex-Sarah rapportering år 2015.

Kulturhus i Slakthusområdet, dnr 328-868/2013, motion från Maria Östberg Svanelind (S)

I motionen anförs att den kommande bebyggelsen inom slakthusområdet tillsammans med Globen och Tele 2 Arena bildar Söderorts centrum för stora evenemang. Den tydliga betoningen på sport, underhållning och kommersiella verksamheter behöver kompletteras med andra verksamheter. Det är angeläget att balansera detta kommersiellt inriktade utbud med en allmänt tillgänglig fritids- och kulturverksamhet. Med hänvisning till vad som anförts i motionen yrkas att kommunfullmäktige beslutar att ett kulturhus ska uppföras i Slakthusområdet

Stadsledningskontoret anser att behovet av kultur-, idrotts och föreningsverksamhet ska prövas integrerat i stadsutvecklings- och planeringsprocessen tillsammans med andra behov. Kulturnämnden deltar kontinuerligt i sådana processer, även i utveckling och planering av Slakthusområdet.

Staden arbetar strukturerat med dessa frågor.

Föreningsverksamhetens behov adresseras till exempel genom samlingslokalprogrammet, biblioteksfrågorna inom strukturplanen och idrottsbehov inom en långsiktig investeringsplan.

Inom räckhåll för slakthusområdet återfinns redan idag verksamheter för barn-, ungdomar och föreningsliv. Årsta Folkets Hus och Pumpan på Södermalm tillsammans med Fryshuset är exempel på verksamheter för ungdomar. Därutöver får det så kallade fria kulturlivet ekonomiska bidrag för produktion och utveckling av sina verksamheter, till exempel Enskedespelet. Vissa fria kulturaktörer i söderort har lokala scener som till exempel Teater Moment i Gubbängen och Turteatern i Kärrtorp.

Ytterligare platser för kultur i Slakthusområdet får prövas i den fortsatta planeringen av området.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att motionen ”Kulturhus i Slakthusområdet”, från Maria Östberg Svanelind (S) anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Samarbetsavtal med Openlab, dnr 430-1487/2016
Stockholms stad är en partner i Openlab tillsammans med landstinget, länsstyrelsen, KTH, Stockholms universitet, KI och Södertörns högskola. Syftet med Openlab är att - genom samarbetet, en ökad samverkan och ett öppet och innovativt arbetssätt - gemensamt bidra med kunskap och kompetens för att lösa komplexa samhällsfrågor för den växande och hållbara Stockholmsregionen. Verksamheten har under perioden 2013-2016 styrts av ett gemensamt avtal. Inför år 2017 har verksamheten utvärderats och ett nytt avtal har upprättats mellan parterna med samma huvudsakliga inriktning som tidigare.

Stadsledningskontoret föreslår med hänvisning till ovanstående att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige godkänner Samarbetsavtal avseende Openlab, dnr 430-1487/2016.

Vision Järva 2030 (dnr 319-2070/2008/2009:46), Vision Söderort 2030 (dnr 302-838/2009/2010:40) och Vision Hässelby-Vällingby 2030 (dnr 336-1667/2012)

Kommunfullmäktige fattade den 19 oktober 2015 beslut om ärendena *Vision 2040 – Ett Stockholm för alla* (dnr 119-1401/2015, 025-634/2014) samt *Riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete* (dnr 171-1405/2015, 319-858/2014). I *kommunfullmäktiges budget 2015* fattades beslut om inrättandet av en social hållbarhetskommission med syftet att genomföra konkreta åtgärder för en jämlik stad.

Vision 2040 har utformats i enlighet med de mål för en hållbar utveckling som fullmäktige lade fast i budget 2015 samt en förnyad analys av de långsiktiga trenderna för staden. Visionen är indelad i fyra huvudteman med samma utgångspunkter som kommunfullmäktiges inriktningsmål med social, ekologisk, ekonomisk och demokratisk hållbarhet som övergripande inriktning. Samtliga nämnder och bolag ska utgå från visionen i sin verksamhetsplanering och vid framtagandet av strategiska planer och program. Visionen ger en övergripande ram och inriktning för ett lokalt utvecklingsarbete där lokala utvecklingsprogram tas fram för stadens fjorton stadsdelsnämndsområden utifrån *Riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete* (dnr 171-1405/2015, 319-858/2014).

De växande skillnaderna och de höga ambitioner för en socialt hållbar stad var ett viktigt skäl till framtagandet av den nya långsiktiga visionen om ett Stockholm där alla människor ges förutsättningar att förverkliga sina livschanser och leva goda liv. Ytterstadsvisionerna (Vision Järva 2030, Vision Söderort 2030 och Vision Hässelby-Vällingby) har haft en betydelsefull roll för att utveckla respektive områden. Vision söderort har syftat till att förbättra tryggheten, utbildningsmöjligheter, näringsliv, arbetsmarknad, infrastruktur- och stadsbyggnad. Visionens mål har varit att skapa bättre trafikförbindelser inom Söderort samt att få till fler arbetsplatser i Söderort. Det har också varit viktigt att öka delaktigheten bland de boende, stärka nätverk, öka tryggheten, förbättra den yttre miljön, förbättra servicen i och kring lokala centrum och skapa fler mötesplatser.

Både Vision Hässelby Vällingby och Järvavisionens mål har varit att förbättra levnadsvillkoren i stadsdelarna i berörda områden och genom medverkan från boende och samverkan med andra parter skapa en positiv social och ekonomisk utveckling som gör områdena attraktiva. Därutöver ska Järvafältet också vara en motor för tillväxt i hela Stockholm med sitt stora och unika IT-klyster med världsledande företag och ett växande utbud av handel, service, kultur och idrott.

I Vision 2040 utvecklas de områden som tidigare hanterats i de ovan beskrivna ytterstadsvisionerna men utifrån ett samlat helhetsperspektiv för hela staden. Bland annat beskrivs att det finns det i Stockholm år 2040 finns stadsdelar med unika kvaliteter och levande centrum och att nya hållbara stadsmiljöer har vuxit fram i hela staden med en blandning av bostäder, parker, verksamheter och service. I Stockholm känner invånarna sig delaktiga och har inflytande. Detta knyter tydligt an till de mål som finns för de olika delvisionerna ovan avseende en ökad service, delaktighet och samverkan. Det gäller även vad som anförs i Vision 2040 om att en utbyggd kollektivtrafik och en integrerad och arbetsmarknad i hela staden. Kista nämns särskilt i Vision 2040 som en ledande aktör i ICT-utvecklingen

Utifrån Vision 2040 utgör riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete tillsammans med arbetet i Stockholms stads kommission för social hållbarhet och inom stadens sociala investeringsfond (i enlighet med kommunfullmäktiges beslut den 21 mars 2016, dnr 173-968/2015) viktiga verktyg i arbetet med att nå målet om en sammanhållen stad. Vision 2040 gäller för alla delar av Stockholms stad men de lokala utmaningarna för att nå en hållbar utveckling ser

olika ut. Arbetet inom den sociala hållbarhetskommisionen är en viktig utgångspunkt för Vision 2040 och ambitionerna att utjämna skillnader mellan stadsdelar och befolkningsgrupper beskrivs också i visionen. En slutsats av kommissionens analyser är att behoven av såväl stadsövergripande prioriteringar som ett lokalt utvecklingsarbete för ett uppnå en hållbar utveckling är särskilt stora inom stadsdelsnämnd Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Hässelby-Vällingby, Skärholmen, Enskede-Årsta-Vantör, Farsta och Skarpnäck.

Stockholms stad har i samband med beslut om årsredovisning för år 2014 inrättat en social investeringsfond med syfte att motverka utanförskap och social utsatthet. Genom investeringsfonden ska ekonomiska medel föras från kostsamma insatser när problem uppstått till kostnadseffektiva förebyggande åtgärder. Investeringsfonden ska komplettera och stödja stadens ordinarie arbete med att förebygga social utsatthet vilket bland annat innebär att arbetet behöver samordnas med det arbete som bedrivs av kommissionen för social hållbarhet samt inom de lokala utvecklingsprogrammen.

Med utgångspunkt i kommunfullmäktiges beslut om Vision 2040 (dnr 119-1401/2015, 025-634/2014), beslut om kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm i Budget 2015, social investeringsfond (dnr 173-968/2015) samt Riktlinjer för lokalt utvecklingsarbete (dnr 171-1405/2015, 319-858/2014) föreslår stadsledningskontoret därför kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att dessa styrdokument ersätter Vision Järva 2030 (dnr 319-2070/2008/2009:46), Vision Söderort 2030 (dnr 302-838/2009/2010:40) och Vision Hässelby-Vällingby 2030 (dnr 336-1667/2012). De projekt och andra typer av satsningar som påbörjats inom ramen för arbetet med ytterstadsvisionerna och som inte har avslutats, ska fortgå i enlighet med tidigare beslut.

FUT – Lägesrapport över arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott, rapport från socialnämnden, dnr 159-615/2016

Sedan 2007 har staden bedrivit ett aktivt arbete för att utreda och förebygga felaktiga utbetalningar och bidragsbrott vid handläggningen av ekonomiskt bistånd. I lägesrapporten redovisas och utvärderas socialnämndens och stadsdelsnämndernas arbete inom området. Socialnämndens arbete har omfattat utbildning, myndighetssamverkan och konsultativt stöd till stadsdelsnämnderna. Stadsdelsnämnderna ansvarar för att förebygga

felaktiga utbetalningar samt att vid upptäckt av sådana felaktiga utbetalningar utreda dem.

Under 2015 fattades 239 beslut om återkrav, med ett sammanlagt återkravsbelopp om 5,1 mnkr. De faktiska återbetalningarna uppgick till 1,6 mnkr. Storleken på återbetalningarna påverkas av antalet återkravsbeslut samt hur aktivt uppföljningsarbetet är. Under året har det skett en förbättring framförallt av uppföljningen av återkraven, vilket kan märkas både som en ökning av återbetalat belopp och antalet ersättningstalan. Utredningsarbetet kan även leda till kostnadsbesparingar i form av att beslut korrigeras eller att personer ändrar sina ansökningar. Den uppskattade kostnadsbesparingen 2015 uppgick till 2,0 mnkr.

Stadsledningskontoret kan konstatera att staden har utvecklat en god struktur för arbetet med att förebygga och utreda felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Genom ett fortsatt aktivt arbete för samordning och utveckling i enlighet med rapporten bedöms förutsättningarna för ett effektivt och rättsäkert arbete ytterligare kunna förbättras. Stadsledningskontoret föreslår mot denna bakgrund kommunstyrelsen att godkänna socialnämndens lägesrapport för arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att socialnämndens rapport "Lägesrapport över arbetet med felaktiga utbetalningar och bidragsbrott", dnr 159-615/2016, godkänns.

Strategisk inriktning för företagsområden, dnr 132-1049/2015. Kommunfullmäktige antog 2008 ärendet "Riktlinjer för företagsområden" vilket listade stadens dåvarande företagsområden och angav en möjlig utveckling. Då stadens förutsättningar förändrats sedan 2008, påbörjade Stockholm Business Region Development ett arbete att tillsammans med berörda förvaltningar uppdatera och utveckla tidigare dokument.

Arbetet har resulterat i ett förslag till strategier för företagsområden, beslutad i Stockholm Business Regions styrelse den 10 april 2015. Ärendet har sedan hemställts till kommunfullmäktige för antagande.

Strategisk inriktning för företagsområden föreslås utgöra en konkretisering av stadens översiktsplan med förslag till förhållningssätt som ska användas vid stadsutveckling och planering, i och i anslutning till företagsområden. I dokumentet ges

inledningsvis en bakgrundsbeskrivning och en sammanfattning av stadens utmaningar. Därefter beskrivs skälen till varför företagsområden behövs, där bland annat aspekter som effektivt markutnyttjande, perspektivet samhällsnödvändiga verksamheter och miljöaspekter lyfts fram. Strategin är tänkt att precisera behoven hos befintliga företagsområden, det vill säga de förutsättningar som krävs både inom företagsområdet (underhåll, trygghetsfrågor, skyltning med mera) och förhållandet till omgivningsfaktorer (närhet till infrastruktur, tillgänglighet med mera). En önskad utveckling av företagsområden görs vilken baseras på en rapport – Företagsområden i världsklass- Nulägesrapport (SBR 2013). Ett antal områden föreslås bevaras som renodlade företagsområden och ett antal definieras som områden som bör utvecklas över tid till blandstad. Då det har förflutit en tid sedan dokumentet arbetades fram är det i delar inaktuellt, framförallt avsnittet som beskriver status och utveckling för respektive företagsområde behöver uppdateras.

Stadsledningskontoret konstaterar att i det pågående arbetet med att aktualisera Stockholm stads översiktsplan pågår ett arbete med att uppdatera avsnittet om företagsområden samt att i områdesbeskrivningar precisera utvecklingen på områdesnivå. Den föreslagna strategin för företagsområden har där använts som underlag och stadsledningskontoret gör bedömningen att väsentliga delar från Stockholm Business Regions förslag till Strategi för företagsområden har inarbetats och att även nödvändig uppdatering av status och utveckling för respektive företagsområde gjorts. I och med detta kan dokumentet anses ha inarbetats och omhändertagits. I samband med att den uppdaterade översiktsplanen ska ställas ut och sedan remissbehandlas kommer nämnder och bolagsstyrelser ges ytterligare möjlighet att inkomma med synpunkter, vilket ytterligare säkerställer kvalitén i beskrivningarna av företagsområden.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige godkänner lägesredovisning ”Strategisk inriktning för företagsområden” från Stockholm Business Region AB”

Boendelösningar för kommunmottagna nyanlända, dnr 159-1441/2016

Från och med den 1 mars 2016 är alla kommuner skyldiga att ta emot nyanlända för bosättning (lag 2016:38 om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning). Hur många nyanlända varje kommun ska ta emot (s k kommunal) beror på kommunens

storlek, arbetsmarknadsläge, det sammantagna mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn samt hur många asylsökande som redan vistas i kommunen. Under 2016 ska Stockholms stad ta emot 2 810 nyanlända med uppehållstillstånd, och för 2017 är kommunalet 3 460. Enligt Migrationsverkets prognoser kommer 90 procent av de anvisade att bestå av ensamhushåll.

Stockholms stad har under 2016 (till och med september) tagit emot cirka 550 anvisade nyanlända. De återstående 2 250 planeras att anvisas till staden framförallt i november och december. Den korta planeringshorisonten gör att tillfälliga boendelösningar måste prövas för att alla boende ska kunna erbjudas plats. Åtgärder är avsedda att erbjuda boende tillfälligt under en kortare period i väntan på att de nyanlända kan erbjudas mer långsiktigt boende.

För att klara stadens åtagande enligt bosättningslagen och erbjuda alla anvisade boende föreslår stadsledningskontoret följande åtgärder:

- **Lägenheter eller rum som upplåts av privatpersoner**
Alternativet innebär att staden tecknar hyresavtal med privatpersoner och sedan hyr ut bostaden i andra hand till den nyanlände. Boendet kan vara till exempel en lägenhet, ett fritidshus eller en del av en bostad med eget kök och badrum. Alternativet kräver en aktiv informations- och annonskampanj riktad mot allmänheten. Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen får i uppdrag att genomföra lämpliga informationsinsatser.

För att processen ska fungera krävs samarbete mellan flera av stadens nämnder. Staden bör inrätta en samlad funktion för bland annat bedömning av hyresobjekt, hantering av in- och uthyrning samt stöd och support till uthyrarna. Stadsledningskontoret föreslår att socialnämnden får i uppdrag att hantera inhyrning och uthyrning av privatbostäder.

Det är viktigt att intresserade privatpersoner får tillgång till korrekt information och tydliga svar på frågor. Stadsledningskontoret föreslår att servicenämnden får i uppdrag att hantera den initiala kontakten och informationen till intresserade privatpersoner. Servicenämnden bör även få i uppdrag att ansvara för administrationen kring uthyrningen.

Kostnaden för alternativet beror på tillströmningen av bostadsförslag. Totalt uppskattas kostnaderna för 1 000 bostäder till cirka 40 mnkr per år.

- **Upphandling av vandrarhems- eller hotellplatser**
Alternativet innebär att nyanlända erbjuds plats på vandrarhem eller hotell. Boendelösningen kan erbjudas både familjer och ensamhushåll. Alternativet kräver att staden genomför upphandling av hotell- och/eller vandrarhemslösningar. I boendet kan även ingå basservice som städning, reception och frukost. Stadsledningskontoret föreslår att socialnämnden får i uppdrag att genomföra upphandling av hotell- och/eller vandrarhemsboende.

Totalt uppskattas kostnaderna för 200 platser till cirka 20-40 mnkr per år.

- **Tillfälliga boendeplatser i form av kollektiva boenden**
Alternativet innebär att staden hyr tillfälliga lokaler för enklare, kollektiva boenden i form av enkla rum eller sovsalar. Ett objekt bedöms kunna rymma ungefär 50-150 boende beroende på storlek och förutsättningar. Varje boeandanläggning bör bemannas dygnet runt för att hantera mat/måltider, erbjuda information och svar på frågor, upprätthålla ordning med mera. Stadsledningskontoret föreslår att socialnämnden får i uppdrag att inrätta och driva tillfälliga boendeplatser i form av större kollektiva boenden.

Kostnaderna för alternativet beror på storlek och förutsättningar för respektive objekt. Kostnaden inkluderar hyror, personal, utrustning med mera. Totalt uppskattas kostnaderna för 1 000 platser till mellan 80 och 130 mnkr per år.

Behov av kompletterande ekonomiskt bistånd

Stadsledningskontoret föreslår att socialnämnden får i uppdrag att fatta beslut om och betala ut kompletterande ekonomiskt bistånd när det behövs för att täcka boendekostnaderna för de nyanlända flyktingar som anvisats till kommunen. I de fall individen och/eller familjen också behöver stöd från socialtjänsten ska hela ärendet, inklusive bedömning av behovet av ekonomiskt bistånd, däremot hanteras av respektive stadsdelsnämnd enligt ordinarie rutiner.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar godkänner Boendelösningar för kommunmottagna nyanlända, dnr 159-1441/2016.

Revidering av reglemente för socialnämnden, dnr 159-1134/2016

Socialnämnden har uppmärksammat att två av nämndens uppdrag inte finns angivna i nämndens reglemente. Det gäller uppdragen att genomföra tillsyn av tobaksförsäljning på försäljningsställen som har serveringstillstånd, samt uppdraget att samordna stadsdelsnämndernas tillsyn av folköls- och tobaksförsäljning. Mot bakgrund av detta föreslår socialnämnden att nya skrivningar införs i nämndens reglemente som specificerar dessa ansvarsområden.

Ärendet är beslutat i socialnämnden 2016-06-14 för vidare expediering av förslaget till kommunfullmäktige för revidering av nämndens reglemente.

Stadsledningskontoret instämmer i nämndens beslut om att de beskrivna ansvarområdena, som medför myndighetsutövning, skall framgå i nämndens reglemente.

Stadsledningskontoret föreslår kommunstyrelsen att föreslå att kommunfullmäktige godkänner Revidering av reglemente för socialnämnden, dnr 159-1134/2016.

Delårsbokslut

Beloppen i tabellerna är avrundade och summerar därför inte exakt.

Resultaträkning

mnkr	Not	Staden				Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-08-31	2016 Budget	2016 Prognos	2016-08-31	2015-08-31
Verksamhetens intäkter	1	7 750,0	6 617,7	7 440,4	14 883,0	15 370,1	14 083,1
Jämförelsestörande intäkter	2	2 358,0	861,0	0,0	2 358,0	2 343,4	861,2
Verksamhetens kostnader	3	-33 494,1	-30 914,0	-48 342,3	-55 253,0	-37 454,6	-34 801,4
Jämförelsestörande kostnader	4	-327,9	-207,1	0,0	-364,0	-336,2	-232,7
Avskrivningar	5	-759,2	-817,7	-1 063,6	-1 179,0	-2 927,3	-2 758,4
Verksamhetens nettokostnader		-24 473,2	-24 460,1	-41 965,5	-39 555,0	-23 004,7	-22 848,3
Skatteintäkter	6	28 943,9	26 893,7	43 710,5	43 428,0	28 943,9	26 893,7
Generella statsbidrag och utjämning	7	-1 707,0	-967,9	-2 836,6	-2 560,0	-1 707,0	-967,9
Resultat från andelar i intresseföretag	8	-	-	-	-	421,7	202,6
Finansiella intäkter	9	1 600,4	1 745,0	1 991,7	1 373,0	64,9	10,0
Jämförelsestörande finansiella intäkter	10	1,7	0,0	0,0	0,0	-	-
Finansiella kostnader	11	-491,1	-532,6	-900,0	-740,0	-420,0	-386,1
Resultat efter skatteintäkter och finansiellt resultat		3 874,5	2 678,1	0,1	1 946,0	4 298,8	2 904,0
Skatt	12	-	-	-	-	-288,3	-260,1
Minoritesandel i årets resultat		-	-	-	-	0,1	-6,1
Årets resultat (ÅR)		3 874,5	2 678,1	0,1	1 946,0	4 010,6	2 637,9
Avgår jämförelsestörande intäkt	13	-243,7	-322,1	0,0	-243,7	-	-
Årets resultat efter balanskravsjusteringar		3 630,8	2 356,1	0,1	1 702,3	-	-
Årets balanskravsresultat*		3 630,8	2 356,1	0,1	1 702,3	-	-

*Årets balanskravsresultat är justerat för 2015-08-31 enligt ny tolkning av regelverket.

Balansräkning

mnkr	Not	Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
TILLGÅNGAR					
Immateriella anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	14	-	-	77,5	78,0
Summa immateriella anläggningstillgångar		-	-	77,5	78,0
Materiella anläggningstillgångar					
Mark, byggnader och tekniska anläggningar	15	49 163,3	45 945,7	126 191,9	121 273,3
Maskiner och inventarier	16	578,3	581,4	7 240,6	7 209,4
Pågående ny-, till- och ombyggnader	17	16 842,4	18 501,1	32 835,3	32 393,1
Summa materiella anläggningstillgångar		66 584,0	65 028,2	166 267,8	160 875,8
Finansiella anläggningstillgångar					
Aktier och andelar	18	3 906,2	3 894,8	2 809,6	2 637,7
Kapitalandel intresseföretag	19	-	-	5 440,0	5 221,3
Långfristiga fordringar	20	18,6	19,2	263,1	281,4
Summa finansiella anläggningstillgångar		3 924,8	3 914,0	8 512,6	8 140,4
Summa anläggningstillgångar		70 508,8	68 942,2	174 857,9	169 094,3
Omsättningstillgångar					
Exploateringsfastigheter	21	1 997,0	1 460,0	1 997,0	1 460,0
Varulager och pågående arbete	22	1,5	4,4	42,1	35,7
Kortfristiga fordringar	23	61 126,4	61 293,2	5 480,7	4 844,7
Kortfristiga placeringar	24	25,7	28,9	25,7	28,9
Kassa och bank	25	6,4	1 698,6	64,6	1 960,8
Summa omsättningstillgångar		63 157,1	64 485,0	7 610,0	8 330,0
SUMMA TILLGÅNGAR		133 665,9	133 427,2	182 468,0	177 424,2

mnkr	Not	Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
EGET KAPITAL OCH SKULDER					
Eget kapital	26,27				
Årets resultat enl resultaträkning		3 874,5	1 924,0	4 010,6	2 606,3
Justering eget kapital		0,0	169,0	-2,7	151,4
Övrigt eget kapital		62 756,2	60 663,2	111 904,4	109 146,7
Summa eget kapital		66 630,7	62 756,2	115 912,2	111 904,4
Avsättningar					
Pensioner och liknande förpliktelser	28	5 473,5	5 289,2	7 577,5	7 236,0
Uppskjuten skatteskuld				2 160,3	1 896,8
Övriga avsättningar	29	8 336,6	7 275,2	8 593,6	7 466,0
Summa avsättningar		13 810,1	12 564,5	18 331,4	16 598,8
Minoritetsintresse i eget kapital				45,8	46,0
Långfristiga skulder					
Obligationslån	30	24 422,2	23 599,2	24 422,2	23 599,2
Reverslån	31	6 749,0	3 250,0	6 749,0	3 250,0
Statliga lån		-	-	-	-
Övriga långfristiga skulder	32	212,8	826,4	244,7	845,3
Summa långfristiga skulder		31 384,0	27 675,6	31 415,9	27 694,5
Kortfristiga skulder					
Kortfristiga skulder	33	16 999,8	23 695,8	13 341,3	14 445,3
Kortfristiga lån	34	4 841,3	6 735,1	3 421,3	6 735,1
Summa kortfristiga skulder		21 841,1	30 430,9	16 762,6	21 180,4
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		133 665,9	133 427,2	182 468,0	177 424,2
Ställda panter		-	-	-	-
Ansvars- och borgensförbindelser	35	434,4	630,2	-	-
Ansvarsförbindelse inkl löneskatt	36	17 486,0	17 791,7	17 486,0	17 791,7
Derivatinstrument; marknadsvärde	37	424,8	-510,0	424,8	-510,0
Leasingavtal operationell leasing erläggs	38	6 521,9	6 588,0	2 936,8	2 918,7
Leasingavtal operationell leasing erhålls	-	-	-	21 446,6	6 112,8
Efterutdelning 2012 §5:1 allbolagsl kvarstår	39	266,7	321,9		
Efterutdelning 2013 §5:1 allbolagsl kvarstår		1 502,4	1 661,9		
Efterutdelning 2014 §5:1 allbolagsl kvarstår		294,5	310,8		

Kassaflödesanalys

mnkr	Not	Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN					
Årets resultat		3 874,5	1 924,0	4 010,6	2 637,9
Återläggning reavinster/realförluster	40	-2 230,6	-1 425,8	-2 206,0	-1 575,1
Justering för ej likviditetspåverkande poster	41	2 213,2	1 469,4	3 648,8	3 464,2
Minskning av avsättningar pga utbetalningar	42	0,0	-31,5	0,0	-31,5
Medel från verksamheten före förändring av rörelsekapital		3 857,2	1 936,1	5 453,4	4 495,5
Ökning/minskning kortfristiga fordringar	43	170,0	-7 577,1	-638,5	396,1
Ökning/minskning förråd och varulager		2,9	2,8	-6,4	1,1
Ökning/minskning kortfristiga skulder	44	-8 928,6	2 169,5	-4 142,0	899,8
Kassaflöde från den löpande verksamheten		-4 898,6	-3 468,7	666,4	5 792,5
UTBETALNING AV BIDRAG TILL STATLIG INFRASTRUKTUR					
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur		-216,5	-741,8	-216,5	-741,8
INVESTERINGSVERKSAMHETEN					
Investering i immateriella anläggningstillgångar	45	0,0	0,0	-11,9	-21,3
Investering i materiella anläggningstillgångar	46	-2 881,1	-4 917,6	-8 786,6	-15 456,6
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	47	2 263,2	1 661,6	2 224,5	1 891,3
Investering i finansiella anläggningstillgångar	48	-11,5	-14,1	-17,8	-47,4
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	49	1,7	0,0	1,7	3,6
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-627,7	-3 270,1	-6 590,1	-13 630,4
FINANSIERINGSVERKSAMHETEN					
Nyupptagna lån		7 179,2	10 751,1	7 179,2	10 751,1
Amortering av långfristiga skulder		-2 950,1	-4 119,1	-2 958,0	-4 119,1
Ökning/minskning av långfristiga skulder	50	-517,9	2 237,5	-518,4	2 963,3
Ökning/minskning av långfristiga fordringar		0,6	0,8	202,6	413,4
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		3 711,8	8 870,3	3 905,4	10 008,7
Årets kassaflöde		-2 030,9	1 389,7	-2 234,8	1 429,0
Likvida medel vid årets början		1 698,6	308,8	1 960,8	531,8
Likvida medel vid periodens slut	51	-332,4	1 698,6	-274,1	1 960,8
Räntebärande nettotillgång/skuld		12 086,3	12 080,2	-22 379,0	-16 121,8
Räntebärande nettotillgång/skuld vid årets början		12 080,2	13 197,1	-16 121,8	-15 732,1
Räntebärande nettotillgång/skuld vid periodens slut		12 086,3	12 080,2	-22 379,0	-16 121,8

Redovisningsprinciper

Kommunal redovisningslag

Bokslutet har upprättats i enlighet med den kommunala redovisningslagen (SFS 1997:614) och Rådet för kommunal redovisnings rekommendationer.

Avskrivningar

Staden använder som huvudregel linjär avskrivning – ett lika stort belopp skrivs av varje månad under nyttjandeperioden. Vid tilläggsinvesteringar används saldojusterad avskrivning – tilläggsinvesteringen slutavskrivs vid samma tillfälle, som den ursprungliga investeringen. Omkostnadsförd anläggning - ingen avskrivning görs - används till exempel för mark och konst. Komponentavskrivning tillämpas från och med år 2015. Komponentindelning görs vid kalkylering och aktivering. Inget krav på komponentindelning finns under byggnadstiden. Komponentindelning görs utifrån naturliga komponenter där utbytestid/underhållstid är avgörande för vad som ska räknas som naturligt. Vid utbyte av komponenter förutsätts i normalfallet den tidigare komponenten vara slutavskriven och ingen utrantering görs. Uppenbara undantag från regeln är till exempel utbyte av hiss. Görs utbytet av komponenten efter ett tidsintervall, som väsentligt avviker från nyttjandetiden ska utrantering göras. Som utgångspunkt för bedömning av nyttjandetider har staden hämtat vägledning från Rådet för kommunal redovisnings (RKR) idéskrift Avskrivningar.

Värderingsprinciper

Anläggningstillgångar har redovisats till anskaffningsvärdet. I anskaffningsvärdet inräknas utgifter för nedmontering och bortforsling av tidigare tillgång och återställande av plats om detta är en förutsättning för den nya tillgången. Som anläggningstillgång räknas tillgångar, som har en livslängd på minst tre år och uppgår till minst ett basbelopp. För investeringar i annans fastighet gäller, om fastigheten tillhör de kommunala bolagen Skolfastigheter i Stockholm AB och Micasa Fastigheter i Stockholm AB, att investeringsutgiften ska uppgå till minst 0,5 mnkr för att räknas som investering. Beslut om detta undantag är fattat i kommunfullmäktige den 3 november 2008 och ska omfatta mindre projekt och byggåtgärder. Undantaget bedöms beloppsmässigt vara försumbart och därmed inte påverka räkenskaperna i någon väsentlig omfattning.

Aktiveringstidpunkt för anläggning

En anläggning aktiveras i normalfallet och börjar skrivas av när den tas i bruk. Om inte samtliga utgifter flutit in eller kunnat uppskattas med rimlig säkerhet får aktiveringstidpunkten skjutas upp högst sex månader.

Omsättningstillgångar har redovisats till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde på balansdagen.

Immateriella tillgångar

Stockholms stad redovisar i dag inga immateriella tillgångar. Enligt stadens redovisningsregler för investeringar ska restriktivitet iakttas när en tillgång klassificeras som immateriell för att undvika en övervärdering av tillgångssidan. Till och med tertialbokslut 2 2016 bedöms inga tillgångar uppfylla kraven på en immateriell tillgång.

Nedskrivning av tillgångar

Nedskrivning av tillgångar görs i enlighet med RKR 19. Staden tillämpar gränsen att en anläggnings värde ska uppgå till minst 1 mnkr för att en prövning av nedskrivningsbehov ska göras. Nedskrivning görs när bokfört värde överstiger återvinningsvärdet med minst 0,5 mnkr och förändringen bedöms som varaktig, där varaktig definieras som minst fem år.

Leasing

I enlighet med Rådet för kommunal redovisnings rekommendation nr 13.2, 2013 "Redovisning av hyres-/leasingavtal" redovisar staden kommande kostnader för leasingavtal. Finansiell leasing redovisas i balansräkningen. En väsentlighetsbedömning har gjorts och avtal har endast tagits med där den totala utgiften överstiger 0,5 mnkr eller den årliga kostnaden överstiger 0,2 mnkr. Operationell leasing redovisas inom linjen med samma beloppsgränser, som för finansiell leasing. Enligt rekommendationen ska redovisning ske om leasingtiden överstiger tre år. Stadens avtal om IT-tjänster nämns i not om operationell leasing, trots att tidsvillkoret inte är uppfyllt på grund av att detta ekonomiska åtagande är omfattande.

Försäljning och inköp av anläggningstillgångar

Vid försäljning och köp av anläggningstillgångar gäller, som huvudregel, att transaktionen bokförs vid dagen för tillträde.

Lånekostnader

Lånekostnaderna belastar den period de hänför sig till och inräknas inte i tillgångars anskaffningsvärden.

Klassificering

Kortfristiga fordringar och skulder förfaller till betalning inom tolv månader från balansdagen. *Långfristiga fordringar och skulder* förfaller till betalning efter mer än tolv månader efter balansdagen. Undantag är investeringsinkomster som i sin helhet redovisas som långfristiga skulder då dessa ej är likvidpåverkande.

Exploateringsfastigheter, som avses avyttras redovisas som omsättningstillgångar. Semesterlöneskuld, okompenserad övertid är skuldförda enligt ställning den 31 augusti 2016.

Finansverksamhet

Finansverksamheten inom kommunkoncernen grundar sig på stadens finanspolicy, som fastställs årligen av kommunfullmäktige. Utländska lån värderas enligt principer för säkringsredovisning. Staden utnyttjar valutaterminer och/eller ränte- och valutaswappar i syfte att säkra positioner avseende kurs- och ränteförändringar. Köp eller försäljning av finansiella tillgångar eller skulder redovisas per likviddagen. Finansiella omsättningstillgångar och kortfristiga skulder värderas till anskaffningsvärdet. Eventuella emissionsutgifter och liknande transaktionsutgifter periodiseras enligt effektivräntemetoden.

Jämförelsestörande poster

Som jämförelsestörande poster redovisas vinster och förluster samt poster av engångskaraktär, som inte tillhör den normala verksamheten. Hit räknas exploateringsinkomster och utgifter som från och med räkenskapsåret 2014 bruttoredovisas enligt gällande regelverk, bokfört värde som kostnad och försäljningsinkomsten som intäkt. Enligt beslut i kommunfullmäktige 2014 har en in-teckning gjorts av eget kapital till olika åtgärder. Staden har valt att redovisa ovanstående poster som jämförelsestörande om de uppgår till minst 0,1 mnkr.

Avsättningar

Staden gör, utöver avsättning för pensionsskulden, avsättningar för effekter av stora omorganisationer, när detta är aktuellt, åtaganden inom det infrastrukturella området med mera. Vid avsättningar tillämpas direkt resultatföring. Avsättningar har redovisats i resultaträkningen efter "Resultat efter skatteintäkter och finansiellt resultat". Från och med årsredovisning 2015 redovisas avsättningar respektive upplösta avsättningar som jämförelsestörande poster, d v s före "Verksamhetens nettokostnader".

Pensionsåtaganden

Stadens pensionsskuld redovisas dels som en avsättning i balansräkningen, dels som en ansvarsförbindelse. Pensioner intjänade till och med 1997 redovisas som en ansvarsförbindelse. Stadens personals individuellt intjänade pensionsrättigheter under året redovisas i balansräkningen som en upplupen kostnad. Pensionsskulden är korrigerad med bortförsäkrade åtaganden, vilka har liten omfattning. Förändringar enligt rekommendation om Särskild avtalspension och visstidspension är gjord och påverkar ansvarsförbindelsen men ej skulden. Åtaganden avseende latent efterlevandepension tas från och med 2015 upp i skuld och ansvarsförbindelse.

Beräkningen av pensionsskulden är gjord enligt Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld (RIPS 07). Grunden för beräkningarna är pensionsavtalet KAP-KL och för berörda åldersgrupper AKAP-KL.

Fordringar/skulder mot koncernbolagen

Staden handhar upplåning respektive utlåning åt de kommunala bolagen. Bolagen har konto i stadens koncernstruktur med några få undantag. Beroende på saldo redovisas fordran eller skuld gentemot respektive bolag.

Sammanställd redovisning

Allmänt

Enligt Lagen om kommunal redovisning ska Stockholms stads års- och delårsbokslut även omfatta sådan verksamhet som bedrivs av andra juridiska personer inom kommunkoncernen och en sammanställd redovisning ska upprättas. Syftet med den sammanställda redovisningen, som är den kommunala motsvarigheten till koncernredovisning, är att ge en samlad bild av stadens nämnder, aktiebolag och kommunalförbunds verksamhet och ekonomiska ställning.

Den sammanställda redovisningen har upprättats enligt RKR 8.2 Sammanställd redovisning. Stadens nämnder har proportionellt konsoliderats med stadens direkt och indirekt hel- och samägda företag där staden minst har ett betydande inflytande.

Skillnad i redovisningsprinciper mellan bolagen och staden kan förekomma på grund av att olika lagstiftning och rekommendationer tillämpas för staden respektive bolagen. I den sammanställda redovisningen har effekter av väsentlig betydelse beroende på skillnader mellan redovisningsprinciper för bolag och staden justerats utifrån kommunala redovisningsprinciper.

En sammanställd redovisning görs i samband med tertialrapport 2 samt årsbokslut.

Sammanställd redovisning konsolideringsprinciper

Huvuddelen av stadens bolag finns samlade i koncernen Stock-holms Stadshus AB som är helägd av staden. Bokslutet för koncernen Stockholms Stadshus AB används som underlag för konsolide-ring av den sammanställda redovisningen. I den sammanställda redovisningen har alla interna mellanhavanden samt interna vinster och förluster av väsentlig betydelse eliminerats. Det i koncernen Stockholms Stadshus AB ingående dotterbolaget S:t Erik Livförsäkring AB redovisar finansiella instrument till verkligt värde. Ingen justering av detta sker i den sammanställda redovisningen eftersom värdena inte är av väsentlig betydelse.

Den sammanställda redovisningen har i huvudsak upprättats enligt förvärvsmetoden, vilket innebär att endast ägda andelar av företagens räkenskapsposter konsolideras samt att de bokförda värdena av andelar i koncernföretagen elimineras mot förvärvat andel av dotterbolagens egna kapital. Därmed ingår i den sammanställda redovisningen enbart den del av dotter-bolagens egna kapital som tillkommit efter förvärvet. I den sammanställda redovisningen finns samägda företag som inte konsolideras proportionellt utan konsolideras med kapitalandelsmetoden där AB Fortum Värme Holding AB samägt med Stockholms stad representerar det största värdet. Avsteget mot att använda proportionell konsolideringsmetod gällande Fortum görs med hänvisning till att det ger en mer rättvisande bild av innehavet eftersom staden inte har det bestämmande inflytandet och eftersom att verksamheten i det samägda företaget är av kommersiell karaktär. För övriga bolag, se not 19 är motiveringen att resultat och balansomslutning inte är av väsentlig storlek. Det faktum att kapitalandelsmetoden tillämpas istället för proportionell konsolidering får ingen påverkan på periodens resultat och påverkar balansomslutningen.

Tillämpning av vissa redovisningsprinciper i Stockholms stad *Exploateringsfastigheter*

Exploateringsfastigheter, som avses att avyttras redovisas som omsättningstillgångar vid samtliga bokslutstillfällen. Aktiverade tillgångar avses endast att avyttras i undantagsfall. Berört är pågående ny- till- och ombyggnader, som inte är aktiverade. Den del av dessa upparbetade anläggningar, som avses att säljas, bokförs som omsättningstillgång vid bokslutstillfället. Vid försäljningar bruttoredo visas bokfört värde som kostnad och försäljningsköpeskillingen som intäkt från och med 2014.

Investeringsinkomster

Rådet för kommunal redovisnings rekommendation 18, Intäkter från avgifter, bidrag och försäljningar tillämpas från och med 2010.

Tillfälligt stöd med anledning av flyktingsituationen

Det utbetalade stödet från staten med anledning av flyktingsituationen har bokförts med jämn fördelning från och med december 2015 till och med december 2016.

Definitioner till delårsbokslut

Anläggningstillgångar är tillgångar som är avsedda för stadigvarande bruk i verksamheten. Kan vara immateriella (till exempel goodwill), materiella (till exempel byggnader) eller finansiella (till exempel aktier).

Avskrivning enligt plan är den fördelade totalutgiften för en anläggningstillgång. Kostnaden fördelas över de antal år som tillgången används i verksamheten. För tilläggsinvesteringar används en saldojusterad avskrivning - tilläggsinvesteringen slutavskrivs vid samma tillfälle, som den ursprungliga investeringen. På tillgångar som mark och konst görs ingen avskrivning.

Avsättningar är legala förpliktelser som är hänförliga till räkenskapsåret eller tidigare räkenskapsår och som på balansdagen är säkra eller sannolika till sin förekomst men ovissa till belopp eller till den tidpunkt då de ska infrias och som vilar på en befintlig förpliktelse.

Balanskravet är kopplat till resultaträkningen. Enligt kommunallagen ska budgeten upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna (KL 8 kap. 4 §). Om det redovisade resultatet blir negativt, det vill säga om kostnaderna för ett visst räkenskapsår överstiger intäkterna, ska det negativa resultatet regleras senast under det tredje året efter det att det negativa resultatet redovisades. Huvudprincipen är att realisationsvinster inte ska inräknas i intäkterna då avstämning med balanskravet görs. Undantag kan dock göras om det står i överenskommelse med god ekonomisk hushållning, till exempel om försäljningen är ett led i en omstrukturering.

Balansräkningen (BR) är en sammanställning av tillgångar, eget kapital, avsättningar och skulder på balansdagen, det vill säga redovisningsperiodens sista dag.

Certifikat kan emitteras av till exempel kommuner eller företag. Lån kan upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev med löptider upp till ett år.

Eget kapital utgör skillnaden mellan tillgångar och skulder. Visar hur stor del av tillgångarna som inte finansierats med lån.

Eliminering innebär att interna poster tas bort, så att uppgifter om intäkter, kostnader, fordringar och skulder endast innehåller för staden externa poster.

Euro Commercial Paper (ECP) är certifikat med löptider på upp till ett år och som kan emitteras i flera olika valutor.

Euro Medium Term Note (EMTN) är skuldebrev i form av obligationer, med löptid över ett år. Dessa obligationer kan emitteras i flera olika valutor.

Förpliktelse – ett åtagande som härrör från kontrakt, lagstiftning eller annan laglig grund.

Kassaflödesanalysen visar in- och utbetalningar för stadens olika verksamheter. Summan av in- och utbetalningar utgör årets totala kassaflöde.

Finansnetto är skillnaden mellan posterna finansiella intäkter och finansiella kostnader i resultaträkningen.

Medium Term Note (MTN) är lån som upptas genom utgivande, emission, av löpande skuldebrev i form av obligationer med löptider om lägst ett år.

Omsättningstillgångar är tillgångar som inte innehas för stadigvarande bruk, utan förbrukas i samband med framställning av produkter eller tjänster eller på annat sätt används i rörelsen.

Resultaträkningen (RR) är en sammanställning av intäkter och kostnader som utmynnar i ett resultat för en viss period.

Noter

Beloppen i noterna är avrundade och summerar därför inte exakt.

Not 1 Verksamhetens intäkter				
I verksamhetens intäkter har interna poster eliminerats.	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
Taxor, avgifter m m	2 913,1	2 835,7	5 650,9	5 613,0
Hyror, tomträttsavgälder	2 709,3	2 633,3	7 554,7	7 275,2
Statsbidrag	2 110,1	1 138,9	2 147,1	1 185,1
EU-bidrag	17,4	9,8	17,4	9,8
Summa verksamhetens intäkter	7 750,0	6 617,7	15 370,1	14 083,1
Not 2 Jämförelsestörande intäkter				
	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
Återbetalning premier avtalsförsäkringar 2004 (AGS-KL, AVBF-KL)	0,0	249,2		249,200
Realisationsvinster vid försäljningar	242,0	72,9	227,4	73,1
*Försäljning av exploateringsfastigheter	2 116,0	538,9	2 116,0	538,9
Summa jämförelsestörande intäkter	2 358,0	861,0	2 343,4	861,2
*Försäljning av exploateringsfastigheter bruttoredo visas från och med 2014.				
Not 3 Verksamhetens kostnader				
I verksamhetens kostnader har interna poster eliminerats.	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
Material och köpta tjänster m m	-5 623,7	-5 003,0	-8 132,3	-18 910,4
Bostadstillägg, sociala bidrag och andra understöd	-1 519,1	-1 450,7	-1 519,1	-1 450,7
varav försörjningsstöd/socialbidrag	-588,3	-630,5	-588,3	-630,5
Entreprenader och köp av verksamhet	-12 212,5	-11 399,5	-12 212,5	0,0
Löner*	-9 715,5	-8 947,3	-10 657,8	-14 440,3
Arbetsgivaravgifter och avtalsförsäkringar	-3 005,8	-2 718,2	-3 310,2	0,0
Pensionskostnader**	-1 372,2	-1 320,8	-1 518,4	0,0
varav utbetalning av pensioner	-571,0	-564,5	0,0	0,0
varav pensionsavgifter	-452,2	-424,3	0,0	0,0
varav tjänstepensionsförsäkring	-0,5	-0,4	0,0	0,0
varav särskild löneskatt	-245,5	-240,2	-271,2	0,0
varav förändring av pensionsskuld inkl. löneskatt	-103,0	-91,4	0,0	0,0
Övriga personalkostnader	-45,3	-74,4	-104,4	0,0
Summa verksamhetens kostnader	-33 494,1	-30 914,0	-37 454,6	-34 801,4
*Timplöner, ersättn obekvämt arbetstid, övertid inklusive arbetsgivaravg samt utfall lönerörelse Kommunalarbetsförbundets avtalsområde är periodiserade.				
**Ränte- och basbeloppsuppräknings av pensionsskulden inklusive löneskatt redovisas under finansiella kostnader				

Not 4 Jämförelsestörande kostnader	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
mnkr				
Bokfört värde försäljning exploateringsstillgångar	-129,1	-10,2	-129,1	-10,2
Realisationsförluster vid försäljningar	0,0	0,0	-8,3	-25,6
Gjord avsättning till begravningsverksamhet	-21,7	-21,7	-21,7	-21,7
Ianspråktagande av notningar enligt 2014 års bokslut. Övriga notningar upplösta 2014				
Järvalyftet, Söderortsvisionen, Hässelby-Vällingby***		-8,8	0,0	-8,8
IT-kostnader*	-177,2	-126,4	-177,2	-126,4
<i>varav upphandling nytt ekonomisystem (SUNE)*</i>	-17,2	-29,8	-17,2	-29,8
<i>varav skolplattform*</i>	-86,0	-46,2	-86,0	-46,2
<i>varav digital förnyelse och e-tjänster*</i>	-48,2	-45,4	-48,2	-45,4
<i>varav projekt eDok*</i>	-11,0	-5,0	-11,0	-5,0
<i>varav GS-IT*</i>	-14,8	0,0		0,0
Stimulansbidrag**	0,0	-40,0	0,0	-40,0
<i>varav utbyggnad barnomsorg**</i>	0,0	-34,4	0,0	-34,4
<i>varav utbyggnad funktionshinder**</i>	0,0	-5,6	0,0	-5,6
Summa jämförelsestörande kostnader	-327,9	-207,1	-336,2	-232,7
* Samtliga in-teckningar eget kapital upplöstes i bokslut 2014 och ersattes av nya.				
** Avsättningar för stimulansbidrag upplöstes i bokslut 2014 och ersattes av in-teckning av eget kapital 2015 för att upplösas i bokslut 2015.				
*** Notning avseende Järvalyftet, Söderortsvisionen Hässelby-Vällingby upplöst i 2015 års bokslut.				
Not 5 Avskrivningar*	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
Avskrivning hyresrätter immateriella tillgångar (Procent 20-33)	0,0	0,0	-12,4	-11,4
Avskrivning byggnader tekniska anläggningar (Procent 1,4-33,3)	-643,3	-559,0	-2 500,4	-2 272,8
Avskrivningar maskiner inventarier (Procent 2-33)	-114,6	-99,1	-358,1	-338,0
<i>Summa planenliga avskrivningar</i>	<i>-757,9</i>	<i>-658,2</i>	<i>-2 871,0</i>	<i>-2 622,2</i>
Reservering för kommande nedskrivningsbehov	0,0	0,0	-55,0	0,0
Återföring nedskrivningar	0,0	0,0	-	23,3
Utrangeringar**	-1,3	-159,5	-1,3	-159,5
Summa avskrivningar	-759,2	-817,7	-2 927,3	-2 758,4
* Komponentavskrivningar genomfört från och med 2015 avseende samtliga anläggningar.				
** År 2015: 157,4 mnkr avser utrangering nedlagda utgifter Park 1, Samverkanscentralen.				
Not 6 Skatteintäkter	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
Årets preliminära skatteintäkter	29 031,9	26 788,3	29 031,9	26 788,3
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2014/2013	3,3	1,9	3,3	1,9
Korrigerad prognostiserad slutavräkning 2015/2014	-35,6	-35,9	-35,6	-35,9
Prognostiserad slutavräkning 2016/2015	-179,7	24,3	-179,7	24,3
Begravningsavgifter	124,0	115,0	124,0	115,0
Summa skatteintäkter	28 943,9	26 893,7	28 943,9	26 893,7

Not 7 Generella statsbidrag och utjämning	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
mnkr				
Införandebidrag	229,6	120,4	229,6	120,4
Generella statsbidrag	223,7	13,7	223,7	13,7
Kommunal fastighetsavgift	747,7	734,3	747,7	734,3
Summa generella statsbidrag och utjämning	1 201,0	868,5	1 201,0	868,5
Avgifter i utjämningsystemet				
Inkomstutjämningsavgift	-1 974,3	-1 072,4	-1 974,3	-1 072,4
Regleringsavgift	-21,1	-23,6	-21,1	-23,6
Kostnadsutjämningsavgift	-199,4	-76,6	-199,4	-76,6
Avgift till LSS-utjämning	-713,3	-663,9	-713,3	-663,9
Summa avgifter i utjämningsystem	-2 908,1	-1 836,4	-2 908,1	-1 836,4
Summa generella statsbidrag och utjämning	-1 707,0	-967,9	-1 707,0	-967,9
Not 8 Resultat från andelar i intresseföretag				
	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
I kommunkoncernen ingår resultat från andelar i intresseföretag enligt nedan:				
AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms Stad	0,0	0,0	372,6	195,9
Mässfastigheter i Stockholm AB	0,0	0,0	48,5	6,7
Sydvästra Stockholmsregionens VA-verks AB, SYVAB	0,0	0,0	0,7	0,0
Summa resultat från andelar i intresseföretag	0,0	0,0	421,7	202,6
Not 9 Finansiella intäkter				
Under posten övriga finansiella intäkter redovisas bland annat borgensintäkter från de kommunala bostadsbolagen.				
	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
Räntor	590,2	740,8	54,7	5,7
Övriga finansiella intäkter	10,2	4,2	10,2	4,3
Aktieutdelning	1 000,0	1 000,0	0,0	0,0
<i>Varav Stockholm Stadshus AB</i>	<i>1 000,0</i>	<i>1 000,0</i>		
Summa finansiella intäkter	1 600,4	1 745,0	64,9	10,0
Not 10 Jämförelsestörande finansiella intäkter				
	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
Summa reavinst försäljning finansiella anläggningstillgångar	1,7	0,0	-	-
Varav försäljning Bostadsrätter	1,7	0,0	-	-
Återföring nedskrivning finansiella anläggningar	0,0	0,0		
Summa jämförelsestörande finansiella kostnader	1,7	0,0	-	-

Not 11 Finansiella kostnader	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-08-31	2016-08-31	2015-08-31
mnkr				
Räntor likvida medel och placeringar*	-391,9	-464,0	-320,3	-317,0
Ränta del pensionsskuld förändring	-81,3	-52,2	-81,3	-52,2
Övriga finansiella kostnader	-18,0	-16,4	-18,4	-16,9
Summa finansiella kostnader	-491,1	-532,6	-420,0	-386,1
Genomsnittlig ränta				
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj med derivat (%)	1,19	1,84	1,19	1,84
Genomsnittlig ränta extern skuldportfölj utan derivat (%)	0,97	1,52	0,97	1,52
Genomsnittlig räntebindningstid				
Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj med derivat, år	2,6	3,1	2,6	3,1
Genomsnittlig räntebindningstid extern skuldportfölj utan derivat, år	1,8	2,2	1,8	2,2
*Räntekostnader redovisas inklusive nettot av ränte- och valutasw appar, i enlighet med RKR21. Se även not 37 Derivatinstrument.				
Årets räntekostnad för den externa skuldportföljen (exklusive bolagskoncernen och SSBF) är 321,7 mnkr inklusive derivat och 226,4 mnkr exklusive derivat.				
Not 12 Skatt	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	-	-	2016-08-31	2015-08-31
Aktuell skatt	-	-	-303,6	-263,4
Uppskjuten skatt	-	-	15,3	3,3
Summa skatt	-	-	-288,3	-260,1
Not 13 Jämförelsestörande intäkter, som avgår i balanskravsutredningen				
mnkr				
Realisationsvinster	-243,7	-72,9		
Återbetalning premier avtalsförsäkringar 2004 (AGS-KL, AVBF-KL)	0,0	-249,2		
Summa jämförelsestörande intäkter som avgår	-243,7	-322,1		

Noter till balansräkningen				
I stadens balansräkning bruttoredovisas fordringar och skulder gentemot stadens egna bolag.				
Not 14 Immateriella anläggningstillgångar	Staden		Kommunkoncernen	
	mnkr	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31
Ingående immateriella anläggningstillgångar 1/1	-	-	236,5	217,7
Periodens nyinvesteringar	-	-	11,9	21,3
Försäljningar			0,0	0,0
Omklassificering	-	-	0,0	0,0
<i>summa anskaffningsvärde immateriella anläggningstillg</i>			248,4	239,0
Ingående avskrivningar 1/1	-	-	-158,4	-141,6
Periodens avskrivningar	-	-	-12,4	-19,3
Periodens nedskrivningar	-	-	0,0	0,0
<i>Summa avskrivningar immateriella anläggningstillg</i>			-170,9	-160,9
Summa immateriella anläggningstillgångar	-	-	77,5	78,1
Avskrivningstider			3-10 år	3-10 år
Not 15 Mark byggnader och tekniska anläggningar	Staden		Kommunkoncernen	
	mnkr	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31
Ingående anskaffningsvärde mark, byggnader och tekniska anläggningar 1/1	53 861,2	61 681,1	158 946,1	166 411,1
Periodens anskaffningar	2 775,7	4 549,9	2 962,9	5 647,0
Periodens försäljningar	-32,3	-62,4	-6,5	-305,9
Periodens utrangeringar anskaffningsvärde	-1,2	-219,4		
Korrigerig MFO / Effekt byte av redovisningsprincip **		169,0		169,0
Periodens återföringar från ny - om och tillbyggnad*	1 195,9	-12 256,9	4 545,1	-6 713,1
Periodens återföring till omsättningstillgångar	-74,2		-74,2	
Periodens återföringar till maskiner inventarier	-6,4			
<i>Summa utgående anskaffningsvärde 160831</i>	57 718,7	53 861,2	166 373,5	165 208,0
Ingående planenliga avskrivningar	-7 915,6	-7 074,1	-37 672,8	-40 439,2
Periodens planenliga avskrivningar	-643,3	-876,9	-2 500,4	-3 311,1
Periodens avskrivningar försäljningar	3,4	7,8		
Periodens avskrivningar utrangeringar	0,0	27,6	-8,3	-193,2
<i>Summa utgående avskrivningar 160831</i>	-8 555,4	-7 915,6	-40 181,6	-43 943,5
Ingående nedskrivningar				
Periodens nedskrivningar				
Periodens återförda nedskrivningar				8,8
<i>Summa utgående nedskrivningar</i>			0,0	8,8
Summa mark byggnader och tekniska anläggningar	49 163,3	45 945,7	126 191,9	121 273,3
Avskrivningstider	3-70 år	3-70 år	3-70 år	3-70 år
Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer. RKR 19 avseende nedskrivningar tillämpas				
Från och med 2015 tillämpas komponentindelning och komponentavskrivningar avseende stadens investeringar.				
**En korrigerig har gjorts av en krediterig av stadens tillgångar i samband med bolagisering av MFO år 2000. Korrigerigen har framkommit vid en total genomgång av anläggningsreskontran vid övergång till ny anläggningsmodul.				
*10,5 mdkr flyttat från anläggningstillgångskonto till ny- till och ombyggnad 2015 i samband med att Exploateringsnämndens anläggningsregister ALF har överförts till den nya anläggningsmodulen i ekonomisystemet Agresso. Schablonmässiga aktiveringar har tidigare tillämpats vid överförig av värden för tillgångar från ALF till huvudboken. Förändringen innebär att huvudboken fortsättningsvis speglar anläggningsreskontran.				

Not 16 Maskiner och inventarier	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
mnkr				
Ingående maskiner och inventarier 1/1*	1 439,8	1 376,4	12 568,7	12 835,9
Periodens nyinvesteringar	105,4	186,5	334,7	458,3
Periodens försäljningar anskaffningsvärde	-2,0	-0,1	-2,4	-3,0
Periodens utranteringar anskaffningsvärde	-0,3		-0,1	0,0
Periodens återföring från mark, byggnader, tekn anl/omklass	6,4		35,4	108,2
Aktiverade leasingavtal			21,6	10,9
<i>Summa anskaffningsvärde maskiner och inventarier</i>	<i>1 549,3</i>	<i>1 562,9</i>	<i>12 958,0</i>	<i>13 410,2</i>
Ingående avskrivningar	-858,4	-826,3	-5 359,3	-5 679,7
Periodens planenliga avskrivningar	-114,6	-155,1	-358,1	-521,0
Avskrivningar periodens försäljningar	1,8			
Avskrivningar periodens utranteringar	0,2			
Perioden nedskrivningar	0,0			0,0
Återförda nedskrivningar	0,0			
<i>Summa av- och nedskrivningar</i>	<i>-970,9</i>	<i>-981,4</i>	<i>-5 717,4</i>	<i>-6 200,8</i>
Summa maskiner och inventarier*	578,3	581,4	7 240,6	7 209,4
Avskrivningstider (linjär avskrivning)	5-20 år	5-20 år	5-20 år	5-20 år
Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.				
*För staden ingår finansiella leasingavtal i summan av maskiner och inventarier, se not 38 för specifikation.				
Not 17 Pågående ny-, till- och ombyggnader	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Ingående pågående ny-, till- och ombyggnader 1/1	18 501,1	6 611,2	32 393,1	16 662,0
Effekt av byte av redovisningsprincip (K3)			0,0	0,0
Periodens nyinvesteringar	0,0	181,2	5 597,8	9 502,5
Försäljningar	0,0	-181,2	0,0	-10,4
Periodens utrantering	0,0	0,0	-112,2	0,0
Omklassificering exploateringsfastigheter till försäljning**	-462,9	-367,0	-462,9	-367,0
Omklassificering från/till mark- byggnader och tekniska anläggningar*	-1 195,9	12 256,9	-4 580,6	6 606,0
Summa pågående ny-, till- och ombyggnader	16 842,4	18 501,1	32 835,3	32 393,1
Investering; Ett prisbasbelopp, nyttjandeperiod 3 år eller mer.				
*10,5 mdkr flyttat från anläggningstillgångskonto till ny- till och ombyggnad 2015 i samband med att Exploateringsnämndens anläggningsregister ALF har överförts till den nya anläggningsmodulen i ekonomisystemet Agresso. Schablonmässiga aktiveringar har tidigare tillämpats vid överföring av värden för tillgångar från ALF till huvudboken. Förändringen innebär att huvudboken fortsättningsvis speglar anläggningsreskontran.				
** Överföring av exploateringsfastigheter som avses att säljas flyttas från och med 2015 också från pågående ny- till och ombyggnader till omsättningstillgångar. Härav avser 141,7 mnkr nyinvesteringar under 2016.				

Not 18 Aktier och andelar	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
mnkr				
Ingående aktier och andelar 1/1	3 894,8	3 880,7	2 637,7	2 590,7
Köp av bostadsrätter	11,5	14,1	11,5	0,0
Köp av aktier, andelar och värdepapper	0,0	0,0	6,4	47,4
Omvärdering aktier till marknadsvärde	-	-	154,0	0,0
Försäljning av bostadsrätter	0,0	0,0	0,0	-0,4
Försäljning av aktier, andelar och värdepapper	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa aktier och andelar	3 906,2	3 894,8	2 809,6	2 637,7
Stadens aktier i kommunala bolag m m per 2016-08-31				
Bolag	Aktiekapital (tkr)		Ägarandel (%)	Bokfört värde 16-08-31 (tkr)
Stockholms Stadshus AB*	2 850 001,0		100,0	3 484 382,0
Kaplansbacken AB	500,0		100,0	514,0
Svenska Teknologföreningens Fastighets AB	562,0		100,0	562,0
Stockholms Terminal AB	1 000,0		50,0	2 300,0
Summa aktier i dotterbolag/koncernföretag				3 487 758,0
*Korrigerigering av aktiekapitalet enligt registrerat Bolagsverket				
Aktier i övriga företag				
SÖRAB	12 000,0		5,0	400,0
AB Servi-Data (depositionsbevis)				0,1
Summa aktier i övriga företag				400,1
Andelar kommunalförbund Storstockholms brandförsvär				27 831,4
Summa andelar kommunalförbund				27 831,4
Andelar bostadsrätter				390 229,1
Summa andelar bostadsrätter				390 229,1
Totalt summa aktier och andelar staden				3 906 218,6
			Kommunkoncernen	
			2016-08-31	2015-12-31
Not 19 Kapitalandel intresseföretag				
mnkr				
Ingående anskaffningsvärde			5 221,3	5 016,3
Årets resultatandel			421,7	437,9
Utdelning			-203,0	-203,0
Övrigt			-0,1	-29,8
Utgående nettovärde			5 440,0	5 221,3
			Kommunkoncernen	
	Kapitalandel	Org nummer	Säte	
Sydvästra Stockholmsregionens VA-verks AB, SYSAV	33,0%	556050-5728	Stockholm	
Nynäshamns Mark AB	50,0%	556314-3113	Stockholm	
Mässfastigheter i Stockholm AB	50,4%	556094-5627	Stockholm	
AB Fortum Värme Holding samägt med Stockholms Stad	50,0%	556040-6034	Stockholm	

Not 20 Långfristiga fordringar	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
mnkr				
Ingående långfristiga fordringar 1/1	19,2	20,0	281,4	342,2
Återläggning o omklassificering till kortfristigt	0,0	0,0	0,0	-1,1
Amorteringar	-0,6	-0,8	-0,6	-0,8
Förändring uppskjutna skattefordringar	-	0,0	-15,4	0,0
Förändring övriga långfristiga fordringar	-	-	-2,4	-58,9
Summa långfristiga fordringar	18,6	19,2	263,1	281,4
*Fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa fordringar har omförts till kortfristig utlåning.				
Sammansättning långfristiga fordringar	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Låntagare, övriga	18,6	19,2	33,0	35,9
Uppskjutna skattefordringar	-	-	230,1	245,5
Summa långfristiga fordringar	18,6	19,2	263,1	281,4
Not 21 Exploateringsfastigheter	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Ingående exploateringsfastigheter	1 460,0	1 093,0	1 460,0	1 093,0
Omklassificering mark, byggnader och tekniska anläggningar	74,2		74,2	
Omklassificering pågående arbeten	462,9	367,0	462,9	367,0
Summa tomträttsmark	1 997,0	1 460,0	1 997,0	1 460,0
Not 22 Varulager och pågående arbete	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Varulager	1,5	3,3	33,5	30,9
Pågående arbeten	0,0	1,1	8,6	4,8
Summa varulager och pågående arbeten	1,5	4,4	42,1	35,7
Förråd värderas till det lägsta värdet av anskaffningsvärde och verkligt värde.				
Not 23 Kortfristiga fordringar - övriga	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Skattefordringar	0,0	0,0	589,6	187,6
Momsfordringar	353,9	791,6	353,9	791,6
Statsbidragsfordringar	859,7	470,4	859,7	470,4
Kortfristiga fordringar stadens koncernföretag*	57 442,9	57 046,3	0,0	0,0
Övriga kortfristiga fordringar	18,1	18,7	92,3	353,5
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	1 644,7	2 315,1	2 196,0	1 895,3
Kundfordringar	807,1	650,9	1 389,0	1 146,2
Summa kortfristiga fordringar - övriga	61 126,4	61 293,2	5 480,7	4 844,7
*Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden.				
Not 24 Kortfristiga placeringar	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Kompetenskonto	24,9	28,1	24,9	28,1
Kortfristig del av långfristig utlåning*	0,8	0,8	0,8	0,8
Summa kortfristiga placeringar	25,7	28,9	25,7	28,9
*Långfristiga fordringar som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa fordringar har omförts till kortfristig utlåning.				

Not 25 Likvida medel	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
mnkr				
Förskottskassor mm	6,4	6,5	6,5	6,5
Likvida medel (Bank mm)*	0,0	1 692,1	58,1	1 954,3
Summa likvida medel	6,4	1 698,6	64,6	1 960,8
*På balansdagen hade stadens checkräkningskredit utnyttjats				
Not 26 Eget kapital	Staden		Kommunkoncernen	
mnkr	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Ingående eget kapital 1/1	62 756,2	60 663,2	111 904,4	109 146,7
Varav disposition 2014 års förändring/Tidigare år*	-177,2	-167,9	-	-
Förändring av eget kapital enligt resultaträkningen	3 874,5	1 924,0	4 010,6	2 606,3
Förändring eget kapital som inte gått via RR**	0,0	169,0	-2,7	151,4
Resultatutjämningsreserv (RUR)	0,0	0,0	0,0	0,0
Utdelning	0,0	0,0	0,0	0,0
Ändrade redovisningsprinciper	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa eget kapital	66 630,7	62 756,2	115 912,2	111 904,4
*Disposition 2002, 2006, 2010, 2011 upplöstes i 2014 års bokslut och ersattes av en ny disposition på 1489,5 mnkr. Disposition avseende stimulansbidrag och Järvalyftet mm upplöstes i bokslut 2015				
**År 2015, korrigering MFO 2000 nollställd pga genomgång av samtliga anläggningar vid införande av ny anläggningsmodul 2015.				
Not 27 Summa eget kapital				
mnkr				
IT-kostnader	IB2015	Avgår hittills	Avgår 2016-08-31	UB 2016-08-31
	765,0	-97,8	-177,2	490,1
Varav upphandling nytt ekonomisystem (SUNE)	0,0	-44,7	-17,2	-61,9
Skolplattform	0,0	0,0	-86,0	-86,0
Digital förnyelse inkl e-tjänster	0,0	-45,4	-48,2	-93,7
GS-IT	0,0	0,0	-14,8	-14,8
Projekt eDok	0,0	-7,6	-11,0	-18,7
Social investeringsfond	IB2015	Avgår hittills	Avgår 2016-08-31	UB 2016-08-31
	300,0	0,0	0,0	300,0
Medel för kompetensutveckling	IB2015	Avgår hittills	Avgår 2016-08-31	UB 2016-08-31
	200,0	0,0	0,0	200,0
Total disposition 2014 års förändring	IB2015	Avgår hittills	Avgår 2016-08-31	UB 2016-08-31
	1 265,0	-97,8	-177,2	990,1

Not 28 Pensioner och liknande förpliktelser	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
mnkr				
Ingående avsatta pensioner 1/1	5 289,2	5 050,5	7 236,0	7 064,0
Nyintjänande o skuldförändr arbetstagare o pensionär**	137,3	197,8	268,1	132,1
Avgiftsbestämd chefspension	4,3	-12,0	-	-
Förtroendevalda visstids- och ålderspensioner, avgångsersättning*	7,2	3,9	7,2	3,9
Skuld avseende Skafab	-0,5	2,4	-0,5	2,4
Avsatt till löneskatt	36,0	46,6	66,7	33,6
<i>Varav ränte- och basbeloppsuppräknig</i>	81,3	78,8	-	-
Summa avsatt till pensioner	5 473,5	5 289,2	7 577,5	7 236,0
<i>därav avgiftsbestämd chefspension</i>	<i>164,3</i>	<i>159,0</i>	<i>164,3</i>	<i>159,0</i>
<i>därav pensionsersättningar förtroendevalda inkl löneskatt</i>	<i>218,6</i>	<i>209,6</i>	<i>218,6</i>	<i>209,6</i>
*Förtroendevalda ingår från och med 2010 i balansräkningen.				
**Skulden omfattar från och med 2015 även åtaganden för latent efterlevandepension.				
Aktualiseringsgrad i procent	81,4%	81,4%	81,4%	81,4%
Aktualiseringsgrad anställning Stockholms stad i procent	99,0%	99,0%	99,0%	99,0%
Antal visstidsförordnade tjänstemän; Stadens visstidsförordnade tjänstemän har samtliga en tillsvidaranställning i botten, varför stadens pensionsåtagande inte förändras på grund av visstidsförordnandet.	0,0	0,0	0,0	0
Skulden har minskats med bortförsäkrat via tjänstepensionsförsäkring omfattande förvaltningschefer m fl med särskilda avtal. (Mnkr)	0,5	0,7	-	-

Not 29 Övriga avsättningar	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
mnkr				
Begravningsavgifter				
Ingående balans 1/1	68,1	57,8	68,1	57,8
Ianspråktaget	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets avsättning	21,7	10,2	21,7	10,2
Utgående balans	89,7	68,1	89,7	68,1
Stockholms Ström mm***				
Ingående balans 1/1	0,0	0,0	0,0	0,0
Överfört från skulder	1 256,2	0,0	1 256,2	0,0
Ianspråktaget	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets avsättning	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balans	1 256,2	0,0	1 256,2	0,0
Infrastrukturella bidrag*				
Ingående balans 1/1	6 961,2	7 703,0	6 961,2	7 703,0
Ianspråktaget	-216,5	-741,8	-216,5	-741,8
Årets avsättning	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balans	6 744,8	6 961,2	6 744,8	6 961,2
Science for Life Laboratory**				
Ingående balans 1/1	245,9	277,4	245,9	277,4
Ianspråktaget	0,0	-31,5	0,0	-31,5
Årets avsättning	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgående balans	245,9	245,9	245,9	245,9
Övriga avsättningar bolag				
Ingående balans 1/1	-	-	190,7	54,5
Ianspråktaget	-	-	0,0	-1,1
Årets avsättning	-	-	66,3	137,3
Utgående balans	-	-	257,0	190,7
Summa ingående balans	7 275,2	8 038,3	7 466,0	8 092,8
Summa Ianspråktaget	-216,5	-773,3	-216,5	-774,4
Summan överfört från skulder	1 256,2	0,0	1 256,2	0,0
Summa årets avsättningar	21,7	10,2	87,9	147,6
Summa utgående balans	8 336,6	7 275,2	8 593,6	7 466,0
<p>*Avsättning till Norra länken, Citybanan, Tvärbanor, tunnelbaneutbyggnad, övriga spårförbindelser och Nationalstadsparken mm. Osäkerhet om belopp föreligger. Staden tillämpar direkt resultatföring av beslut om bidrag till statlig infrastruktur. Beloppen är indexuppräknade. För infrastrukturella åtgärder utgår ytterligare ca 144 mnkr 2016, 395 mnkr 2017, 265 mnkr 2018, 270 mnkr 2019 och 900 mnkr 2020 och 4,7 mdkr efter år 2020.</p> <p>**Enligt beslut i bokslut 2014 får avsättningen användas till åtaganden mot Electrum inkl Kista Science City.</p> <p>***Avsättningen avseende Stockholms Ström beräknas betalas 0,1 mnkr 2017, 0,3 mnkr 2019 och 0,2 mnkr 2024</p>				

Not 30 Obligationsslån	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
mnkr				
Ingående obligationslåneskuld	23 599,2	16 853,1	23 599,2	16 853,1
Nyupplåning	3 680,2	9 701,1	3 680,2	9 701,1
Periodisering över- och underkurser	-4,8	-5,0	-4,8	-5,0
Återläggning av föregående års omklassificering	2 950,0	4 119,0	2 950,0	4 119,0
Amorteringar	-2 950,0	-4 119,0	-2 950,0	-4 119,0
Kortfristig del av långfristiga lån*	-2 852,5	-2 950,0	-2 852,5	-2 950,0
Summa obligationslån	24 422,2	23 599,2	24 422,2	23 599,2
*Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omfört till kortfristiga lån.				
mnkr				
Utländska obligationslån	23 222,2	22 399,2	23 222,2	22 399,2
Svenska obligationslån	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0
Summa obligationslån	24 422,2	23 599,2	24 422,2	23 599,2
Not 31 Reverslån				
mnkr				
Ingående reverslåneskuld	3 250,0	1 200,0	3 250,0	1 200,0
Nyupplåning	3 499,0	1 050,0	3 499,0	1 050,0
Återläggning av föregående års omklassificering	230,0	1 230,0	230,0	1 230,0
Amorteringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Kortfristig del av långfristiga lån*	-230,0	-230,0	-230,0	-230,0
Summa reverslån	6 749,0	3 250,0	6 749,0	3 250,0
*Skulder som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år och ej med säkerhet bedöms omsättas till långfristig. Dessa skulder har omfört till kortfristiga lån.				
mnkr				
Utländska reverslån	6 749,0	3 250,0	6 749,0	3 250,0
Summa reverslån	6 749,0	3 250,0	6 749,0	3 250,0
Not 32 Övriga långfristiga skulder				
mnkr				
Ingående låneskuld leasing	0,2	0,4	17,9	18,5
Ny låneskuld leasing	0,0	0,0	21,6	10,9
Återläggning och omklassificering	0,0	0,0	0,0	0,0
Amorteringar	-0,1	-0,1	-8,3	-11,3
Utrangering	0,0	0,0	-0,3	-0,2
Summa långfristig skuld leasing	0,1	0,2	31,0	17,9
Förmedlade medel och skuldfonder	29,0	30,5	29,0	30,5
Periodiserade investeringsinkomster**	183,7	139,4	183,7	139,4
(varav ny- om- och tillbyggnad)	90,6	59,9	90,6	59,9
(Varav investeringsbidrag)	102,1	85,6	102,1	39,2
(Varav upplösta investeringsbidrag)	-12,5	-9,7	-12,5	-4,9
(Varav gatukostnadsersättningar)	4,1	4,1	4,1	31,6
(Varav upplösta gatukostnadsersättningar)	-0,6	-0,5	-0,6	-1,9
Avskrivningstider (linjär avskrivning)	3-70 år	3-70 år	3-70 år	3-70 år
Övriga långfristiga skulder*	0,0	656,2	1,1	657,5
Summa övriga långfristiga skulder	212,8	826,4	244,7	845,3
*Avtal med affärsverket Svenska Kraftnät angående Stockholms Ström är 2016 bokfört som en avsättning				
**Investeringsbidragen periodiseras som motsvarande tillgång. Ingen omläggning till kortfristiga skulder sker då investeringsinkomsterna inte är likvidpåverkande.				

Not 33 Kortfristiga skulder	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
mnkr				
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	3 933,5	3 988,9	7 206,7	7 077,3
Skatteskulder	179,7	62,8	205,8	141,6
Moms	108,0	33,3	108,0	33,3
Leverantörsskulder	1 536,9	3 683,3	2 527,9	4 944,0
Förmedlade medel, deponerade medel, skuldfonder	14,7	12,6	14,7	12,6
Personalskatter	303,7	279,0	356,1	329,5
Semesterlöneskuld inklusive arbetsgivaravgifter	707,0	779,6	851,7	1 301,5
Okompenserad övertid inklusive arbetsgivaravgifter	51,2	56,5	51,2	56,5
Kortfristiga skulder till koncernföretag*	9 458,5	13 821,8	0,0	0,0
Övrigt	706,5	978,0	2 019,1	549,0
Summa kortfristiga skulder	16 999,8	23 695,8	13 341,3	14 445,3
*Staden administrerar upplåning för stadens bolag. Bolagen lånar efter behov av staden.				
Not 34 Kortfristiga lån				
mnkr				
Utnyttjad checkräkningskredit*	338,8	0,0	0,0	0,0
Deposit	1 000,0	0,0		
Svenska certifikatslån	0,0	2 127,1	0,0	2 127,1
Utländska certifikatlån	420,0	1 428,1	420,0	1 428,1
Kortfristig del av långfristiga lån**	3 082,5	3 180,0	3 001,3	3 179,9
Summa kortfristiga lån	4 841,3	6 735,1	3 421,3	6 735,1
*Staden har på balansdagen 2016-08-31 en utnyttjad checkkredit				
**Långfristiga lån som på balansdagen har en förfallodag som inträffar inom ett år. Dessa skulder har omförd till kortfristiga lån.				

Not 35 Ansvars- och borgensförbindelser		
mnkr	2016-08-31	2015-12-31
Stadens majoritetsägda bolag pensionsutfästelse	42,6	42,6
<i>Stockholms Stadshus AB</i>	6,6	6,6
<i>Stockholms Parkering</i>	5,1	5,1
<i>Stockholms Hamnar</i>	6,3	6,3
<i>S:t Erik Markutveckling</i>	1,7	1,7
<i>Stockholm Business Region</i>	5,0	5,0
<i>Bostadsförmedlingen i Stockholm AV</i>	2,6	2,6
<i>AB Svenska Bostäder</i>	2,4	2,4
<i>Micasa Fastigheter i Stockholm AB</i>	2,4	2,4
<i>SISAB</i>	2,6	2,6
<i>Stockholm Vatten Holding AB</i>	6,4	6,4
<i>Stockholm Globe Arena Fastigheter</i>	0,6	0,6
<i>S:t Erik Livförsäkring AB</i>	0,9	0,9
Summa ansvars- och borgensförbindelser för majoritetsägda bolag	42,6	42,6
Övriga juridiska-/privatpersoner		
Borgen för lån	332,1	527,9
<i>varav</i>		
<i>Stiftelsen Stockholms Studentbostäder</i>	64,6	64,6
<i>Stockholms Kooperativa Bostadsförening</i>	0,0	195,8
<i>Fortum</i>	0,0	0,0
<i>Stockholms Stadsmision</i>	76,6	76,6
<i>SYVAB</i>	169,6	169,6
<i>övriga juridiska personer</i>	21,2	21,2
Pensionsutfästelser	58,7	58,7
Kommunalt förlustansvar för småhus	1,1	1,1
Summa	391,8	587,6
Totalt ansvars- och borgensförbindelser	434,4	630,2
Not 36 Stadens pensionsskuld		
mnkr	2016-08-31	2015-12-31
Ingående pensionsskuld 1/1	14 318,1	14 309,6
Nyintjänade och skuldförändring arbetstagare och pensionärer	-246,0	8,5
Summa pensionsskuld*	14 072,1	14 318,1
Tillkommer löneskatt	3 413,9	3 473,6
Summa pensionsskuld inklusive löneskatt	17 486,0	17 791,7
Pensionsförpliktelse avseende visstidspension som ännu ej börjat betalats ut redovisas som ansvarsförbindelse enligt förändrad rekommendation 2015.		
Aktualiseringsgrad (%)	81,4	81,4
Aktualiseringsgrad anställning Stockholms stad (%)	99,0	99,0

Not 37 Derivatinstrument			
2016-08-31			
Typ av derivat (mnkr)	Nominellt belopp	Säkrad volym	Marknadsvärde
Valuta-/valutaränte-swappar*	6 001,0	6 001,0	172,6
Ränteswappar	6 480,0	6 480,0	252,2
Summa	12 481,0	12 481,0	424,8
2015-12-31			
Typ av derivat (mnkr)	Nominellt belopp	Säkrad volym	Marknadsvärde
Valuta-/valutaränte-swappar*	5 426,2	5 426,2	-438,1
Ränteswappar	-6 930,0	6 930,0	-71,9
Summa	-1 503,8	12 356,2	-510,0
*Valuta-/valutaränteswappar har omräknats till valutakurs efter valutasäkring.			

Derivatinstrument används för att minimera risken för oförutsett högre räntekostnader orsakade av ränte- och/eller valutaförändringar, vilket genererar en lägre risk genom en minskad volatilitet i räntan för staden. Den externa skuldportföljen har i huvudsak fast ränta efter säkring med derivat. Skuldportföljen i utländsk valuta är säkrad till SEK till 100 procent. Årets räntekostnad för den externa skuldportfölj (exklusive bolagskoncernen och SSBF) är 321,7 mnkr inklusive derivat och 226,4 mnkr exklusive derivat. Genomsnittlig ränta för extern skuldportfölj inklusive derivat är 1,19% (1,84%) och exklusive derivat 0,97% (1,52%). Genomsnittlig räntebindningstid (duration) för den externa skuldportföljen med derivat är 2,6 år (3,1år) och exklusive derivat 1,8 år (2,2år). Enligt Finanspolicyn ska den genomsnittliga räntebindningstiden (duration) vara 3,0 år med ett avvikelsetervall om +/- 1,5 år. Samtliga derivat sorterar under staden varför uppgifterna för bolagskoncernen blir samma som för staden.

Not 38 Leasing mnkr	Staden		Kommunkoncernen	
	2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Finansiella leasingavtal överstigande 3 år *				
Maskiner och inventarier				
Redovisat värde	0,3	0,4	31,0	18,1
Nuvärdesberäknade minimileasavgifter	0,3	0,4	13,5	19,3
därav förfallodag inom 1 år	0,2	0,2	7,6	9,7
därav förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år	0,1	0,2	5,9	9,5
därav förfallodag senare än 5 år	0,0	0,0		
Operationella leasingavtal överstigande 3 år *, erlägges				
Minimileaseavgifter	6 521,9	6 588,0	2 936,8	2 918,7
därav förfallodag inom 1 år	882,6	814,2	756,0	712,0
därav förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år	2 523,6	2 538,8	1 643,0	1 655,3
därav förfallodag senare än 5 år	3 115,6	3 235,0	537,8	551,4
<i>varav koncernintern leasing</i>	4 278,8	4 412,3		
<i>med förfallodag inom 1 år</i>	361,0	348,6		
<i>med förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år</i>	1 222,2	1 257,0		
<i>med förfallodag senare än 5 år</i>	2 695,6	2 806,7		
Operationella leasingavtal överstigande 3 år , erhålles				
Minimileaseavgifter	0,0	0,0	21 446,6	6 112,8
därav förfallodag inom 1 år	0,0	0,0	6 758,5	4 694,5
därav förfallodag senare än 1 år men mindre än 5 år	0,0	0,0	3 146,5	1 158,6
därav förfallodag senare än 5 år	0,0	0,0	11 541,5	259,7

*Hyresavtal som uppfyller villkoren för operationell leasing ingår. Leasingavtal med ett sammanlagt värde understigande 500 000 kronor eller en årlig kostnad motsvarande max 150 000 kronor är ej redovisade.

Finansiell leasing ingår i balansräkningen på tillgångssidan under "maskiner och inventarier" samt under kort- och långfristiga skulder. Inga avtal om finansiell leasing omfattar variabla avgifter. Staden och bolagskoncernen har något olika regelverk avseende leasing. Det beräknas dock endast påverka marginellt varför ingen omräkning har gjorts.

Stadens IT-verksamhet leasas från och med 20160401 avHCL Technologies. Företaget har tagit över stadens avtal från Volvo Information Technology AB. Avtalets längd överstiger inte 3 år och därmed ingår inte det ekonomiska åtagandet i redovisningen ovan. Kostnaden hittills för 2016 uppgår till 402,7 mnkr (381,3).

Not 39 Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen	2016-08-31	2015-12-31
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2012	670,0	670,0
Förbrukat	-403,3	-348,1
Summa återstår	266,7	321,9
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2013	1 900,00	1 900,0
Förbrukat	-397,6	-238,1
Summa återstår	1 502,4	1 661,9
Efterutdelning enligt §5:1 allbolagen 2014	450,0	450,0
Förbrukat	-155,5	-139,2
Summa återstår	294,5	310,8

Noter till kassaflödesanalys		Staden		Kommunkoncernen	
mnkr		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 40	Återläggning reavinster/reaförluster	-2 230,6	-1 425,8	-2 206,0	-1 575,1
	En återläggning görs av reavinster/reaförluster, så att faktiskt försäljningsvärde tas upp under investeringsverksamhet.				
		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 41	Ej likviditetspåverkande poster				
	Justering för av- och nedskrivningar	754,0	1 223,9	2 873,3	4 035,9
	Justering för gjorda avsättningar	205,9	249,0	1 745,2	-389,2
	Justering för överförd avsättning från lån	1 256,2			
	Justering för återlagda inkomster	-2,9	-3,4	0,0	0,0
	Justering för upplöst avsättning	0,0	0,0	0,0	0,0
	Skattekostnad		-	-526,2	195,6
	Resultatandelar i intresseföretag		-	-421,7	-234,8
	Ej kassaflödespåverkande del av förvärv av hyresfastigheter			0,0	-149,0
	Övrigt			-21,6	5,8
	Summa ej likvidpåverkande poster	2 213,2	1 469,4	3 648,8	3 464,2
		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 42	Minskning av avsättningar pga utbetalningar				
	lanspråktagen avsättning	-216,5	-773,3	-216,5	-773,3
	Infrastrukturella bidrag avgår, redovisas separat	216,5	741,8	216,5	741,8
	Summa minskning av avsättningar pga utbetalningar	0,0	-31,5	0,0	-31,5
		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 43	Ökning minskning kortfristiga fordringar				
	Kortfristiga fordringar	166,8	-7 581,5	-640,9	183,8
	Kortfristiga placeringar	3,2	4,4	2,4	212,3
	Summa ökning minskning kortfristiga fordringar	170,0	-7 577,1	-638,5	396,1
		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 44	Ökning/minskning kortfristiga skulder mm				
	Förändring kortfristig skuld	-6 696,0	783,4	-828,2	-486,3
	Förändring kortfristiga lån exkl förändring utnyttjad checkräkningskredit	-2 232,6	1 386,1	-3 313,8	1 386,1
	Summa ökning/minskning kortfristiga skulder mm	-8 928,6	2 169,5	-4 142,0	899,8

		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 45	Investering i immateriella anläggningstillgångar				
	Balanserade utvecklingskostnader			-11,9	-21,3
	Summa investering immateriella tillgångar	0,0	0,0	-11,9	-21,3
		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 46	Investering i materiella anläggningstillgångar				
	Varav byggnader och tekniska anläggningar	-3 965,2	7 707,0	-2 850,6	-5 647,0
	Varav maskiner och inventarier	-111,7	-186,5	-334,2	-458,3
	Varav leasingavtal	0,0	0,0		
	Finansiella leasingavtal ingår i summan för maskiner och inventarier. Se not 37 för specifikation.				
	Varav pågående ny-, till- och ombyggnader	1 195,9	-12 438,1	-5 601,8	-9 351,3
	Summa investering i materiella anläggningstillgångar*	-2 881,1	-4 917,6	-8 786,6	-15 456,6
	* Av periodens nyinvesteringar redovisas 141,7 mnkr under exploateringsfastigheter				
		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 47	Försäljning av materiella anläggningstillgångar				
	Bokfört värde mark, byggnader o tekniska anläggningar	32,3	235,7	6,5	305,9
	Bokfört värde maskiner och inventarier	2,0	0,1	2,4	13,4
	Reavinster/förluster	2 228,9	1 425,8	2 215,7	1 572,0
	Summa försäljning av materiella anläggningstillgångar	2 263,2	1 661,6	2 224,5	1 891,3
		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 48	Investering i finansiella anläggningstillgångar				
	Köp av aktier och andelar	0,0	0,0	-6,3	-47,4
	Köp av bostadsrätter	-11,5	-14,1	-11,5	
	Summa investering i finansiella anläggningstillgångar	-11,5	-14,1	-17,8	-47,4
		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 49	Försäljning finansiella anläggningstillgångar				
	Bokfört värde finansiella anläggningstillgångar	0,0	0,0	0,0	0,4
	Reavinster/förluster	1,7	0,0	1,7	3,2
	Summa försäljning finansiella anläggningstillgångar	1,7	0,0	1,7	3,6

		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 50	Ökning/minskning långfristiga skulder				
	Omklassificering till kortfristig skuld	-3 082,5	-3 180,0	-3 082,5	-3 180,0
	Återläggning av omklassificering av långfristig upplåning till kortfristig	3 180,0	5 349,0	3 180,0	5 349,0
	Periodisering över- och underkurser	-4,8	-5,0	-4,8	-5,0
	Övriga förändringar långfristiga skulder	-613,5	70,0	-614,0	795,9
	Posten redovisas under ej likvidpåverkande poster	2,9	3,4	2,9	3,4
	Summa ökning/minskning långfristiga skulder	-517,9	2 237,535529	-518,4	2 963,3
		Staden		Kommunkoncernen	
		2016-08-31	2015-12-31	2016-08-31	2015-12-31
Not 51	Likvida medel vid periodens slut				
	Förskottskassor mm	6,4	6,5	6,5	6,5
	Likvida medel (bank medmera)	0,0	1 692,1	58,2	1 954,3
	Utnyttjad checkräkningskredit	-338,8	0,0	-338,8	0,0
	Summa likvida medel vid periodens slut	-332,4	1 698,6	-274,1	1 960,8